

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde

2016. gada 13. decembrī

Turpinājums

2017. gada 3. janvārī

Sēdi vada

Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētājs

Aldis Laviņš

A. Laviņš.

Labrīt, sēdieties, lūdzu!

Turpinām tiesas sēdi.

Sākšu tiesas sēdi ar laimīga jaunā gada vēlējumu jums visiem, lai ir laba veselība, lai sekmējas darbi jums visiem un kopumā labs gads izdodas.

Tiesas sēdī mēs turpināsim ar pieaicināto personu uzklausīšanu.

Šajā laika posmā, kamēr bija izsludināts pārtraukums lietas izskatīšanā, Satversmes tiesa ir saņēmusi lūgumu no Saeimas pārstāves. Lūgums ir šāds: atkārtoti uzklausīt pieaicināto personu Ģenerālprokuratūru, ģenerālprokurora Ērika Kalnmeiera personā.

Lai izlemtu šo lūgumu, vaicāsim viedokli otras puses pārstāvjiem. Kāds ir jūsu viedoklis par šo lūgumu?

M. Pētersons.

Godātā tiesa! Mēs tikām informēti par šo lūgumu tikai tikko pirms tiesas sēdes, varbūt argumentācija līdz ar to nebūs ļoti izvērsta, bet mūsu ieskatā šis lūgums nav pamatots, jo, saskaņā ar Prokuratūras likuma 23. pantu, ģenerālprokurors tieši vada Ģenerālprokuratūras darbu. Līdz ar to, ja Ģenerālprokuratūra tā vēlējas, jau pagājušajā tiesas sēdē pats ģenerālprokurors arī varēja pārstāvēt šo pieaicināto personu un sniegt savu viedokli. Mēs neredzam, kā ģenerālprokurora viedoklis varētu atšķirties no Ģenerālprokuratūras viedokļa.

A. Laviņš.

Labi. Sēdieties, lūdzu!

L. Liepa.

Godātā tiesa, es vēl papildus....

A. Laviņš.

Es došu jums vārdu vēl...

Ņemot vērā, ka jūs uzskatāt, ka šis lūgums nav pamatots un iepazīnāties tikai pirms pašas tiesas sēdes... Sēdieties, lūdzu, es mazlietiņ paskaidrošu... Mēs uzklausīsim Saeimas pārstāves papildu argumentāciju, kāpēc šāds lūgums ir pieteikts, jo rakstveida lūgumā tādas izvērstas motivācijas par šo nav. Tātad, lūdzu, vispirms Saeimas pārstāvei... paskaidrojiet vai motivējiet plašāk šo lūgumu un tad es došu iespēj vēlreiz izteikties.

I. Tralmaka.

Jā, tad pamatojums, godātā tiesa, ir tāds, ka... lai gan Ģenerālprokuratūra ir uzaicināta kā iestāde, kā pieaicinātā persona, tomēr apstrīdētā norma tiešā veidā atsaucas tomēr uz šīs iestādes vadītāju, uz tieši ģenerālprokuroru, kurš personīgi ir atbildīgs par šo te lēmumu par speciālās atļaujas anulēšanu izskatīšanu, tādēļ Saeimas ieskatā informācija, ko varētu sniegt tieši atbildīgā amatpersona, ģenerālprokurors, un tas varētu sekmēt lietas vispusīgāku izskatīšanu un pilnīgāku izskatīšanu.

A. Laviņš.

Jūs tātad paliekat pie šī paša argumenta, ka lēmumu par šiem jautājumiem pieņemt pats ģenerālprokurors un līdz ar to viņa sniegtās atbildes varētu sekmēt lietas sekmīgāku iztiesāšanu. Tā tas ir?

I. Tralmaka.

Jā, godātā tiesa.

A. Laviņš.

Labi. Lūdzu!

M. Pētersons.

Saistībā ar šo argumentu tad mums ir divi apsvērumi. Viens — ka atbilstoši apstrīdētajām normām lēmumu pieņem arī SAB direktors, tomēr šajā lietā kā pieaicinātā persona ir pieaicināts SAB un tas nav liedzis uz šo sēdi pilnvarot vai pārstāvēt iestādi pašu SAB direktoru. Un otrs apsvērumus ir, pirmkārt, arī praksē lēmumus pieņem ģenerālprokurora īpaši pilnvaroti prokurori, ko pagājušajā tiesas sēdē apstiprināja arī Ģenerālprokuratūras pārstāvis. Līdz ar to nav tā, ka vienmēr lēmumu pieņem šī te amatpersona. Mēs joprojām uzskatām, ka Saeimas pārstāves lūgums nav pamatots.

L. Liepa.

Godātā tiesa! Jāsaka tā, ka tas nav nekādā ziņā jāuztver kā mūsu personīga nepatika pret godāto ģenerālprokuru kā iestādes vadītāju un kā kolēģi juristu, taču tiesā procesā ir noteikta kārtība. Pirmkārt, ja mēs esam uzklaušījuši kādu personu un nav bijuši papildu jautājumi, kuri būtu vēl jāuzdod vai jānoskaidro, un, godātā tiesa, Saeimas pārstāve šobrīd nav minējusi nevienu pašu jautājumu, kuru mēs nebūtu pienācīgi noskaidrojuši. Mums vien bija, es skatos, četrpadsmit jautājumi, uz kuriem visiem cienījamais kolēģis prokuratūras pārstāvis Kozlovska kungs precīzi, pareizi, kārtīgi atbildēja. Mums viņa atbildes ir skaidras un saprotamas. Var rasties kāzuss, ka uz vienu un to pašu no šiem četrpadsmit jautājumiem, mēs saņemsim pretējas atbildes. Un ko tad godātā tiesa darīs? Kā tad mēs formulēsim, kas tad ir Ģenerālprokuratūras viedoklis? Vai 13. decembra vai 3. janvāra viedoklis?

Taču, godātā tiesa, manuprāt, mums noteikti nebūtu arī iebildumu atkārtoti noskaidrot, kāda tad ir Ģenerālprokuratūras pozīcija, kas ir uzaicināta šajā lietā, kā mans kolēģis Mārtiņš Pētersons to norādīja, ja mēs saprastu no Saeimas, kas tad ir tie jautājumi, uz kuriem mums nav pilnīgas, pienācīgas vai precīzas atbildes. Procesam ir efektivitātes standarti un tos ir jāievēro.

A. Laviņš.

Nu, jā. Argumentāciju mēs dzirdējām no Saeimas pārstāvja. Šobrīd ir tiesas lemšanā... Tiesa, apspriežoties, nolēma lūgumu apmierināt un atkārtoti uzklaušīt Ģenerālprokuratūru tās vadītāja ģenerālprokurora Ērika Kalnmeiera personā.

Pirms pārejam pie Ģenerālprokuratūras uzklauššanas, lai ievērotu procesuālo līdztiesību, arī no jūsu puses vaicāšu... Vai ir kādi procesuālie lūgumi, kas sekmētu lietas iztiesāšanu?

L. Liepa.

Godātā tiesa! Liels paldies, mēs izmantosim šo handikapu, taču pagaidām mums nav atsevišķu procesuālu lūgumu vai kādu jautājumu, ko mēs šobrīd, šajā procesa stadijā gribētu noskaidrot. Liels paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Labi. Turpinām ar pieaicināto personu uzklauššanu.

Vārds viedokļa sniegšanai ģenerālprokuroram Ērikam Kalnmeieram. Lūdzu, Kalnmeiera kungs!

Ē. Kalnmeiers.

Labdien, cienījamā tiesa! Savu uzrunu gribu sākt ar to, ka nu es nevaru piekrist... es diemžēl nezinu kolēģa advokāta uzvārdu... viņa apgalvojumiem, ka es 13. decembrī varēju ierasties. Es nevarēju ierasties, jo es atrados Baltijas valstu ģenerālprokuroru sanāksmē, kura bija iepļānota un izsludināta vēl pirms kļuva zināms par tiesas datumu. Manas neierašanās dēļ tad šis forums tiktu norauts. Tā kā es uzskatu, ka tas ir tomēr attaisnojošs iemesls, tamdēļ tika deleģēts prokuratūras pārstāvis...

Otra piezīme, ko es gribu veltīt šim kolēģim. Ka tomēr likuma "Par valsts noslēpumu" 11. panta piekto daļu vajag lasīt... Un es nezinu gadījumus, kad īpaši pilnvaroti prokurori būtu pieņēmuši lēmumus attiecībā uz pielaidēm par valsts noslēpumu. Ja jums ir šādi gadījumi zināmi, lūdzu, dariet to man zināmu. Tad es izskatīšu, izvērtēšu un mēģināšu noskaidrot, kāpēc prokurors ir piesavinājies vai izmantojis ģenerālprokuroram deleģētās tiesības. Esiet tik labs, dariet to.

Tā. Tagad par lietas būtību. Tik, cik manā rīcībā ir informācija par 13. decembra tiesas sēdi, tad pamatā visi jautājumi tika... jā, es piekritu Liepas kungam, detalizēti skatīti, analizēti... un pēc būtības es neko daudz jaunu laikam nepateikšu. Mans viedoklis ir tas, ka tas nav ne administratīvais, ne civiltiesisks, ne kriminālprocesuāls process. Tas ir sevišķs process, kurš ir saistīts ar pielaides valsts

noslēpumam jautājuma risināšanu un ka šim jautājumam ir jābūt arī risinātam sevišķā kārtībā, ko patreiz neviens no iepriekš pieminētajiem tiesas procesuālajiem likumiem, kuri reglamentē šo procesu norisi, detalizēti neskata un vai pat vispār nepiemin. Un šeit varbūt ir vērts pieminēt arī Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2012. gada 17. janvāra spriedumu lietā Nr. A42730208 vai ar arhīva numuru SKA-135/2012. Tur tiešā veidā nav teikts par to, kādam ir jābūt šim procesam, bet, analizējot šī tiesas nolēmuma atziņas, ir secināms, ka tas ir sevišķs process un ka viņš nav pakļauts administratīvajai tiesvedībai, un ka nav arī pakļauts civiltiesiskai tiesvedībai. Tā ir viena atziņa, kas izriet no minētā sprieduma.

Otra atziņa. Nedrīkst likuma "Par valsts noslēpumu" 11. panta piekto daļu tulkot sašaurināti, ka tikai tiek izskatīts... ka ģenerālprokurors izskata Satversmes aizsardzības biroja direktora lēmumu par aizliegumu piekļūt valsts noslēpumam, par pielāides neizsniegšanu vai anulēšanu. Sistēmiski tulkojot šo normu, ir secināms, ka līdz ar to ģenerālprokuroram ir deleģētas tiesības daudz plašāk rīkoties, ne tikai pārskatīt šo lēmumu un noraidīt sūdzību, kā to mēģina pasniegt, bet gan ir tiesības atcelt šo lēmumu, kas arī praksē ir darīts, atgriezt jaunai izskatīšanai, bet ģenerālprokurors tieši tāpat, kā tas tiesu praksē notiek citās lietās, nesniedz konkrētus norādījumus izsniegt vai neizsniegt. Tātad es atgriežu atpakaļ jaunai izskatīšanai, apstākļu izvērtēšanai, kas tiek arī norādīti. Ir bijuši gadījumi, kad ir lēmums atcelts procesuālu var teikt... nu, ne procesuālu, bet noteiktās kārtības neievērošanas dēļ, ir bijuši gadījumi, ka ir atcelts SAB direktora lēmums faktisku apstākļu dēļ, dodot uzdevumu pārvērtēt faktiskos apstākļus.

Tā kā es nevaru piekrist tiem apgalvojumiem... It sevišķi, kā es dzirdēju, ka apgalvojums par to, ka ģenerālprokurors nez kāpēc var baidīties pieņemt lēmumu... Nezinu, no kā man būtu jābaidās... Es konkrēti par sevi šajā situācijā runāju. Ja ar to tiek domāta kaut kāda tur mediju reakcija, tad, es atvainojos, es par sevi medijos varu lasīt tādas brīnumus, ka man sen ir uzaugusi ļoti bieza āda pret tām muļķībām, ko tur publicē.

Tā kā es neredzu nekādu pamatu baidīties pieņemt lēmumu atcelt vai neatcelt SAB direktora lēmumu. Katrā ziņā SAB direktoram nav tādas varas dota likumā, lai viņš varētu kaut kādā veidā ietekmēt manu lēmumu. Galu galā pastāv arī iespēja man tad reaģēt likumā noteiktajā kārtībā, ja, pieņemsim, pret mani tiktu vērsta kaut kāda

prettiesiska darbība... pat ne prettiesiska... spiediena izdarīšana, lai pieņemtu kaut kāda labvēlīgu vai nelabvēlīgu lēmumu.

Tā kā es principā nepārskaitīšanu visus tos principus, jo es zinu, ka tas tika izskatīts un, ekonomējot jūsu laiku, varbūt pāriesim pie jautājumiem un atbildēm, jo lieki pārstāstīt gan Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumus... tur Spūle, Vaškevičs, Ternovskis un arī Satversmes tiesas spriedumos esošās atziņas... es domāju, ka tā ir vēltīga jūsu laika tērēšana, jo jūs to pārzināt labāk par mani.

A. Laviņš.

Paldies par sniegto viedokli. Jā, vispirms būs tiesnešu jautājumi. Varbūt sāksim ar pirmo jautājumu.

Tad, kad tiek pārskatīta SAB direktora lēmuma tiesiskums Ģenerālprokuratūrā, ko darāt jūs, vai katru reizi tiek aicināts sūdzības iesniedzējs uz šīs sūdzības izskatīšanu?

Ē. Kalnmeiers.

Nē. Katru reizi netiek aicināts. Pirmkārt, ja persona lūdz, tad šis lūgums tiek ievērots. Otrkārt, ja ir neapstrīdami apstākļi, teiksim tā... šie atteikumi 9. panta trešajā daļā ir daudz un dažādi. Var teikt, ka ir arī absolūti un neapstrīdami, kad personai tiek sniegta atbilde, ka lūdzu, jums ir tiesības apstrīdēt savu medicīnisko diagnozi, jo neko jaunu es tur neuzzināšu. Ja personai ir tāda medicīniskā diagnoze, kas liedz viņai izsniegt šo pielaidi valsts noslēpumam, tad ne SAB direktors, ne ģenerālprokurors nevar grozīt... tāvad personai ir jāgriežas tiesā, ja viņa uzskata, ka diagnoze ir nepamatota, tāvad tas ir jau šādā veidā risināms jautājums, tur nu nekādi paskaidrojumi neko nedod. Un arī šīm personām tiek norādīti šie punkti, kas ir tā saucamie – neapstrīdamie... viņiem arī paziņojumā tiek norādīts... teiksim, runājot par šo pašu medicīnisko kritēriju, viņam tiek norādīts, ka, neatšifrējot diagnozi, protams, cilvēks pats to zina, kāda viņam ir diagnoze, tiek norādīts, ka tāds un tāds punkts... un jums ir tiesības šo jautājumu apstrīdēt vispārējās jurisdikcijas tiesā un pēc tam jau tad, ja ir labvēlīgs risinājums caur tiesu, tad mēs, protams, pārskatīsim... Bet tādi praksē gadījumi nav bijuši.

Faktiski vienīgais strīdīgais jautājums ir 9.3.6. — 9. panta trešās daļas 6. punkts, kurā ir šie konstatētie fakti, kas dod pamatu apšaubīt personas spēju saglabāt...

A. Laviņš.

Ja gadījumā ir šī speciālā pielaide atņemta, pamatojoties uz šo pamatu. Vai katru reizi sūdzības iesniedzējs tiek aicināts uz prokuratūru šīs sūdzības izskatīšanai?

Ē. Kalnmeiers.

Ja ir lūdzis, tiek aicināts. Es esmu pietiekoši daudz uzklusījis šīs personas un esmu arī pats aicinājis, kad nav bijis ietverts šis lūgums, bet, apzinoties to, ka būtu svarīgi noskaidrot šīs personas nostāju... arī varbūt kaut kur pārbaudīt, jo šādos gadījumos ir šo iepriekšējo interviju ieraksti un tur var dzirdēt daudz un dažādas lietas. Iepazīstoties ar lietas materiāliem kopumā, ar interviju... varbūt rodas nepieciešamība precizēt kādu jautājumu, lai saprastu šīs personas nostāju, jo personiskā sarunā ļoti bieži noskaidrojas personas attieksme pret dažādiem faktiem. Viņa varbūt domā, ka daži jautājumi nav zināmi, meli, maldināšana...

A. Laviņš.

Tātad es atgriezīšos atpakaļ, lai precīzi noskaidrotu šo jautājumu. Tātad visu izšķir, vai sūdzības iesniedzējs ir lūdzis viņu uzklusīt sūdzības izskatīšanas procesā Ģenerālprokuratūrā?

Ē. Kalnmeiers.

Tātad, kā jau Satversmes tiesa savā spriedumā ir norādījusi, ka tas ir viens no pamata principiem, kas ir jāievēro visā procesā, tātad primārā personas intervēšana notiek Satversmes aizsardzības birojā. Ja šie jautājumi visi ir skaidri un nepārprotami, informācija, kura atrodama pārbaudes lietas materiālos, ir pietiekoši pārlicinoša, persona nav lūgusi viņu atkārtoti uzklusīt, tad viņa netiek aicināta. Ja vien man pašam nerodas kādas šaubas... pamatotas šaubas un vēlme pārrunāt ar viņu atsevišķus jautājumus. Bet tā speciāli nē. Bet atsevišķos gadījumos... Tas ir atkarīgs no katras konkrētās lietas.

A. Laviņš.

Tātad ir arī gadījumi, kad jūs, izskatot sūdzību, redzat, ka ir nepieciešama intervija un aicināt?

Ē. Kalnmeiers.

Jā. Ir tādi gadījumi bijuši. Tamdēļ, ka ne jau vienmēr viss ir tik nepārprotami un viennozīmīgi skaidrs, tamdēļ arī ir nepieciešams... Personiskais kontakts dod ļoti daudz informācijas par konkrēto personu, par viņas nostāju, par viņas... var teikt... atsevišķos gadījumos... arī morālo stāju, attieksmi.

A. Laviņš.

Daži jautājumi šobrīd par Ģenerālprokuratūru kā neatkarīgu iestādi, kas ir pietiekami svarīgs aspekts šīs lietas ietvaros. Jūs minējāt par to, ka Ģenerālprokuratūra nevar tikt nekādi ietekmēta. Jūsu apsvērumi par šādu aspektu, ka ģenerālprokuroram, veicot savus uzdevumus, arī ir nepieciešama speciālā atļauja darbam ar valsts noslēpuma dokumentiem. Ja šī atļauja tiek liegta ģenerālprokuroram... pieņemts lēmums... Kas, jūsuprāt, varētu būt tā persona, kas izskatītu šādu sūdzību?

Ē. Kalnmeiers.

Tas ir Augstākās tiesas priekšsēdētāja speciāli nozīmēts Augstākās tiesas tiesnesis, jo ģenerālprokuroru atlaišanas pamati ir noteikti Prokuratūras likuma 41.³ pantā. Tātad, konstatējot ģenerālprokurora neatbilstību tiem kritērijiem, un viens no kritērijiem, kas izriet no likuma "Par valsts noslēpumu"... šeit ir jāskatās vairāki likumi kopumā, nedrīkst skatīt vienu atrauti... tātad ir nepieciešama pielaide valsts noslēpumam. Tātad, ja šī pielaide ir bijusi izsniegta un kaut kādu iemeslu dēļ tiek anulēta, tātad ir noticis kaut kāds pārkāpums vai neētiska uzvedība un šīs minētās normas, ceturtais pants Augstākās tiesas... Kur tad mums te ir... tā... Atlaišana no amata... Tātad "Saeima ģenerālprokuroru var atlaist, ja Augstākās tiesas priekšsēdētāja īpaši pilnvarots Augstākās tiesas tiesnesis, veicot pārbaudi, konstatē kādu no šā likuma 41.¹ pantā minētajiem atlaišanas pamatiem un par to atzinumu ir devis Augstākās tiesas plēnums." Tātad, ja Satversmes aizsardzības birojs anulē ģenerālprokuroram pielaidi, tajā ir kaut kāds pamats, kas ir faktiski paredzēts arī Prokuratūras likumā. Šādos gadījumos vienmēr tiks veikta šī Augstākās tiesas speciālā pārbaude un pēc Augstākās tiesas tiesneša un Augstākās tiesas plēnuma atzinuma tikai tiks virzīts jautājums uz Saeimu, Saeima pieņems lēmumu par ģenerālprokurora atlaišanu. Tā kā es domāju, ka šis aizsardzības mehānisms ir pietiekošs un drošs. Līdz ar to no Satversmes aizsardzības biroja puses nekāda

prettiesiska darbība vai nelikumīgs vai nepamatots pielaišanas atņemšanas gadījums nevarētu būt iespējams, jo tas tiek pakļauts Augstākās tiesas kontrolei.

A. Laviņš.

Jūsu viedoklis par šo iespēju atņemt pielaidi ģenerālprokuroram kā tādām... vērtējot no šī aspekta, ka Ģenerālprokuratūra ir neatkarīga iestāde.. vispār kopumā kā tāda... šī iespēja, ka ģenerālprokuroram var tikt atņemta pielaišana un vai šis aspekts kaut kādā mērā ietekmē, jūsuprāt, secinājumus vai... pareizāk tomēr būtu teikt "secinājumus"... secinājumus par to, vai Ģenerālprokuratūra ir neatkarīga iestāde kā pārsūdzības iestāde šajos jautājumos?

Ē. Kalnmeiers.

Nu... Ģenerālprokuratūra pati par sevi ir neatkarīga iestāde. Tas ir atzīts gan Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumos, atzīts Satversmes tiesas spriedumos, likumdevējs ir atzinis prokuratūru par neatkarīgu iestādi kaut vai pēc tādu apstākļu... ka kriminālprocesā prokuroram ir deleģētas tiesības piemērot kriminālsodus, kas faktiski tiek pielīdzināts tiesu likuma.... prokurora priekšraksts par sodu ir pielīdzināts tiesas spriedumam. Tātad es uzskatu, ka visi šie argumenti liecina par neatkarīgumu... un tieši tāpat arī ģenerālprokurors ir neatkarīgs, jo vienīgā institūcija, kurai ģenerālprokurors atskaitās saskaņā ar Venēcijas statūtiem, tā ir Latvijas tauta. Jo reizi gadā ģenerālprokurors sniedz publisku atskaiti. Pat Saeimā nav jāsniedz ģenerālprokuroram atskaite par savu darbību. Vienīgā tā ir šī publiskā atskaite, kas atbilst šiem Venēcijas noteikumiem. Tā kā es nesaskatu nekādu pamatu... Arī ģenerālprokurora iecelšanas kārtība nav politizēta, viņa ir neatkarīga. Tātad ir noteikts mehānisms, viņš ir stājies spēkā, manuprāt, 2011. gadā, izdarot grozījumus Prokuratūras likumā, ģenerālprokurora amata kandidāti var pieteikties gan paši, izvirza Prokuroru biedrība, Tiesnešu biedrība var izvirzīt, Ģenerālprokuroru padome... Tātad ir diezgan plašs loks, no kura var tikt izvirzīts... Augstākās tiesas priekšsēdētājs arī virza kandidātu.. Tālāk, es domāju, ka tur šī neatkarība un izvērtēšana ir garantēta diezgan labi.

A. Laviņš.

Jā. Šīs lietas ietvaros arī izskanēja arguments, ka tātad zināmas šaubas par to, vai Ģenerālprokuratūra ir uzskatāma kā neatkarīga iestāde un tamdēļ varētu tikt

noteiktas pārsūdzības iespējas Ģenerālprokuratūrā, ir aspekts par to, ka ģenerālprokurors veic uzraudzību pār drošības iestādēm. Kādi ir jūsu apsvērumi par šādu argumentu?

Ē. Kalnmeiers.

Nesaskatu nekādu pretrunu. Prokurors veic arī uzraudzību par krimināllietu un pēc tam pats pieņem vajāšanu. Arī šeit, veicot uzraudzību pār drošības iestādēm, pamatā jau šo ikdienas darbu veic īpaši pilnvaroti prokurori. Tātad ir šī nodaļa, kura ikdienā veic uzraudzību. Bet ir, protams, jautājumu loks, ko kontrolē ģenerālprokurors un tajā skaitā tas ir par pielaidēm. Bet es šeit tiešām nesaskatu nekādu neatkarības apdraudējumu vai ietekmējamību. Tā kā tas ir pilnīgi izslēgts. Es vispār šajā konstitucionālajā sūdzībā uzskatu, ka nav svarīgi, kurš izskata šo pielaides piešķiršanas vai nepiešķiršanas jautājumu. Vai tas ir ģenerālprokurors, vai Augstākās tiesas tiesnesis vai priekšsēdētājs. Ja mēs neskatāmies procedūru, bet tikai subjektu, kurš skata, kas tad mainīsies? Nekas nemainās. Pielaidi Augstākās tiesas tiesnesim, Augstākās tiesas priekšsēdētājam arī izsniedz tas pats SAB. Un kas no tā mainīsies? Tātad šeit jau nav runa par subjektu, runa ir par procedūru.

A. Laviņš.

Labi... Kolēģi? Vai būs jautājumi? Lūdzu... vispirms kolēģe Sanita Osipova uzdos jautājumus.

S. Osipova.

Jūs jau teicāt, ka šobrīd praksē tiek ievērots Satversmes tiesas spriedums Nr. 2002-20-01-03... Tātad, ja es pareizi saprotu, tad apstrīdēto normu piemērošana ir mainījies un apstrīdētās normas šobrīd tiek piemērotas atbilstoši Satversmei. Mans jautājums ir tāds... Arī no tā, ko jūs tikko stāstījāt, ka tas nav ne civil, ne krimināl, ne administratīvais process – ko šī speciālā procesa ietvaros nozīmē tiesības tik uzklauštam?

Ē. Kalnmeiers.

Jā, nu tas ir sarežģīts jautājums, jo faktiski tiesības tikt uzklauštam būtu arī tiesības ietvert sevī kaut kur tiesības būt informētam, lai varētu tikt uzklaušts. Bet nu šeit ir jāreķinās ar to, ka, kā jau es pieminēju, tas ir sevišķs process, sevišķa procesa

veids, jo tas ir saistīts ar valsts un sabiedrības drošības jautājumiem. Un katrā ziņā tas subjekts, kuram ir liegta pieeja vai kuram tiek veikta pārbaude, protams, ir jāņem vērā tas, ka visa informācija viņam nevar tikt atklāta, kāda ir iegūta pārbaudes rezultātā. Reizēm tā var būt arī iegūta citā veidā, nevis pārbaudes rezultātā... neveicot pārbaudi par konkrēto personu, bet tā var būt arī informācija, kas iegūta ne tikai Satversmes aizsardzības birojā, tā var būt informācija, kas var tikt iegūta jebkurā operatīvās darbības subjektā veicot savu ikdienas darbus, teiksim, konstatējot personas, kurai ir pielaide valsts noslēpumam, ciešu saikni ar organizēto noziedzību. Atklājot šai personai materiālus par to, ka ir kļuvis zināms par viņas saikni ar organizēto noziedzību, mēs riskējam atklāt metodes un avotu. Tamdēļ šeit ir jāsamēro gan tie riski, kas var tikt nodarīti valsts un sabiedrības drošības interesēm ar personas šīm tiesībām tik uzklāstai, ietverot tajā tādā informāciju... zināt to informāciju, kura ir Satversmes aizsardzības biroja rīcībā. Šeit ir šo svaru jautājums. Tādā, ko mēs liekam primāri — konkrētā indivīda intereses vai kopējās valsts un sabiedrības intereses. Un es domāju, ka šeit ir jāabalansē samērīgi un saprātīgi tas, ka... Attiecīgi, ja šai personai... ja šī informācija ir tāda, ko nedrīkst atklāt personai, kā jau es teicu, ka tas var izraisīt arī sekas, pat smagas sekas. Teiksim, ja informācijas avots atrodas ieslodzījuma vietā un, uzzinot konkrēto informāciju, viņu var identificēt... tad mēs ļoti labi apzināmies, ka šim informācijas avotam pastāv dzīvības briesmas. Tamdēļ ir ļoti jāvērtē šīs situācijas — ko un kā un cik drīkst atklāt. Bet no prakses es varu teikt, ka... godīgi sakot, nezinu nevienu gadījumu, kad persona nevarētu saprast no intervijas, par ko ir runa. Man ir bijuši gadījumi praksē, kad šie iemesli ir vairāki par diviem un persona nezina, par kuru konkrēti ir zināms, bet viņa zina, par ko ir runa. Bet tā, ka cilvēks nezina vispār... Nu, jā, tās ir publiskās izpausmes... pēc tam seko, ka ir politisks pasūtījums, izrēķināšanās un tamlīdzīgi... Nu, tā ir aizstāvības pozīcija. Es nevienu reizi vien esmu teicis arī, ka es labprāt atklātu, ja vien nepastāvētu šie riski. Pirmkārt, likuma aizliegums, ko es nedrīkstu darīt, jo es nedrīkstu darīt un atklāt šos iemeslus, bet arī tas, ka šīs personas pašas nav ieinteresētas atklāt šos iemeslus. Un viņas ļoti labi zina un it sevišķi tas attiecas uz politiķiem, ka... Un es saku, nu bet kāda problēma... nu, atklāj iemeslu... Nē... Un tad vienkārši tiek izvēlēta šī aizstāvības pozīcija, ka SAB ir politiski angažēts, prokuratūra, ģenerālprokurors ir politiski angažēti, pilda politiskos pasūtījumus un tamlīdzīgi. Bet... nu tur es neko nevaru viņiem aizliegt. Lai viņi runā. Tās ir viņu tiesības. Tā kā...

S. Osipova.

Ja es pareizi jūs saprotu, tad jūs uzskatāt, ka nav nekāda pamata uzskatīt, ka atļauju neizsniegšanu vai anulēšanu varētu izmantot kā politiskas izrēķināšanās instrumentu un jūs arī pastāstījāt, kāpēc tas viss izskan publiskajā telpā. Bet es gribētu atgriezties atpakaļ pie procesa konstitucionalitātes. Tātad jūs teicāt, ka personas tiesības tikt uzklautātai, pirmkārt, jau tikt informētai par to, kas viņai tiek inkriminēts, ir ierobežotas un ir tie kritēriji, pēc kuriem jūs izvērtējat.

Ē. Kalnmeiers.

Es nevaru piekrist jūsu jautājumā ietvertajam apgalvojumam, ka personai kaut kas tiek inkriminēts. Nevienam nekas netiek inkriminēts. Tās ir šaubas, tātad, kuras netiek novērstas un līdz ar ko tiek liegta pieeja valsts noslēpumam. Mēs nevienu neapsūdzam. Ja tiek konstatēts pamats uzsākt kriminālprocesu, tad jau iestājas pavisam cits nosacījums. Tad ir Kriminālprocesa likuma 6. pants un tiek dots norādījums, ja ir šis... ja ir uzzināts, ka persona ir izdarījusi kaut ko, kas atbilst Krimināllikumam, nu šeit nevar būt nekāda runa par to, ka netiks uzsākts kriminālprocess. Tas pats par sevi jau ir pamats. Tātad šeit par inkriminēšanu nav runa. Tātad ir runa, ka ir konstatētas šaubas, kuras nav izdevies novērst. Pielaižu neizsniegšana vai anulēšana nav process par vainu, tas ir process par šaubām, par to, vai persona... es runāju arī konkrēti... šeit piezīmēt 9.3.6. — tas ir pamatā. Tātad šī norma vienīgā. Tās ir šīs šaubas, vai persona spēj saglabāt valsts noslēpumu. Un šeit ļoti bieži arī publiskajā telpā tiek jaukti kopā dažādi jēdzieni. Tātad — uzticamība Latvijas valstij, patriotisms... Tam nav nekāda sakara ar pielaidi. Cilvēks var būt līdz bezgalīgi uzticams Latvijas valstij un viņš ir gatavs par to atdot savu dzīvību varbūt. Bet ir riski konstatēti, kas pakļauj viņu, piemēram, vervēšanas iespējai, ietekmējamība, galu galā arī slimība tā var būt vai nekontrolējama uzvedība. Nu... elementārs piemērs - persona alkohola reibumā nekontrolē vairs savu uzvedību, runā, uzvedība neadekvāta... tātad, runā visu, ko zina, stāsta un grib palielīties, cik viņš ir informēts... Tad tādām personām mēs, protams, nevaram atvēlēt pieeju valsts noslēpumam.

Tā kā šeit vēlreiz uzsveru to, ka tas nav jautājums par kādas personas vainu vai neloyalitāti pret Latvijas valsti. Pilnīgi noteikti nē. Tā kā nevajag jaukt tos jautājumus kopā.

S. Osipova.

Tātad, ja es pareizi saprotu, tad 2003. gada spriedums, kurš tika pieņemts ar atrunu, ka arī apstrīdētā norma šobrīd neliedz informēt personu par to pamatu, kas ir šaubām, iespēju robežās, šobrīd tas tiek īstenots dzīvē.

Ē. Kalnmeiers.

Jā, tas tā ir.

S. Osipova.

Arī attiecībā pret pieteikuma iesniedzēju šajā konstitucionālajā sūdzībā?

Ē. Kalnmeiers.

Es konkrēti tagad nepateikšu par pieteikuma iesniedzēju, kur bija tātad lidosta un lidostas darbs kopumā. Jā, arī iestādes vadītājs... vai tas ir iestādes vadītājs... šinī gadījumā struktūrvienības vadītājs, šinī gadījumā ir konkrēti jāvērtē konkrēta rīcība. Nevar būt personai atbildība par tāda sava padotā uzvedību, ko viņš nespēj izkontrolēt. Teiksim, operatīvās darbības subjekta operatīvais darbinieks pazaudē valsts noslēpuma objektu... nu, vai tas ir dokuments vai kaut kas cits, bet viņš ir pazaudējis. Viņam likumīgi tika izsniegts, atradās pie viņa un pazūd. Nu iestādes vadītājs visu ir ievērojis, visas instrukcijas ir izpildījis. Kāpēc iestādes vadītājs būtu jāšoda par to, kur ir konkrētas personas individuālā vaina? Nē, tāds kolektīvās atbildības princips nav. Es patreiz detaļās vairs nepateikšu par konkrēto gadījumu un es domāju, ka šeit nav vieta, kur jāanalizē konkrētais gadījums, jo mēs šeit izskatām konstitucionālo sūdzību par likuma normas atbilstību. Tamdēļ es atturēšos, jo šeit ir arī persona, kura konkrēto personu pārstāv... nu, nedomāju, ka tas būtu pareizi patreiz analizēt konkrēto gadījumu.

S. Osipova.

Savos ievadvārdos jūs minējāt, ka attiecībā uz 9.3.6. persona varētu vērsties tiesā un pēc tam atgriezties pie jums. Vai es kaut ko nepareizi sapratu?

Ē. Kalnmeiers.

Tas bija, manuprāt, par 9.3.4. pantu. Nē... par veselību, par diagnozi... Nu, neviens jurists nav mediķis, lai pateiktu diagnozes pamatotību. Tas arī

Kriminālprocesā tieši tāpatās ir.... Ja mediķi atzīst, ka personai ir gara slimība.. Protams, no kriminālatbildības viņu atbrīvos tiesa, bet diagnozi uzstāda mediķi un arī noņem mediķi. Tur ir tikai un vienīgi. Tātad, ja tiek apstrīdēta šī medicīniskā diagnoze, tad ir jāskatās, vai tur ir bijusi ārstu ekspertu komisija, vai kas... kāds ir pamatojums. Bet mēs ar savu administratīvo lēmumu, protams, nerunājot pat par administratīvo... nevaram pateikt, ka nē, cilvēks ir garīgi vesels. Tas nav mūsu kompetencē.

S. Osipova.

Ir plānoti grozījumi Ministru kabineta noteikumos Nr. 21 un daudzas pieaicinātās personas, sniedzot savu viedokli, atsaucās uz to, cik viss būs tālāk labi. Sakiet, lūdzu, vai jūs zināt, kādu problēmu dēļ ir ierosināts šis process izstrādāt grozījumus Ministru kabineta grozījumos Nr. 21 un ko tie risinās? Vai prokuratūra arī tajā piedalās visā? Jūsu viedoklis.

Ē. Kalnmeiers.

Nu, piedalās īpaši pilnvaroti prokurori un nodaļas pārstāvji. Konkrēti detalizēti, ko viņi grozīs, es neesmu kompetents patreiz atbildēt, jo es neesmu ar šiem grozījumiem... Tad, kad viņi būs izstrādāti tādā līmenī, lai viņus sāktu apspriest, tad es arī viņos iesaistīšos. Patreiz es saprotu, ka tas ir darba grupas jautājums tikai.

S. Osipova.

Tad mani interesē jūsu viedoklis par 13. pantā ietverto, ka šāda persona pēc galīga lēmuma pieņemšanas nekavējoties pārceļama darbā, kas nav saistīts ar valsts noslēpumu, ar to izbeidzamas darba attiecības un tas, kas mani interesē... Kā jūs interpretējat vārdus “turpmāk tai ir liegts saņemt speciālu atļauju”. Ko nozīmē šis vārds “turpmāk” normas kontekstā?

Ē. Kalnmeiers.

Tātad “turpmāk” ir... tas ir jāskatās tādā... Tātad, par pārceļšanu. Vai izbeidzams... Ja iestādē nav darba vietas, kurā nav nepieciešama pielaide, tad, protams, darba attiecības ir izbeidzamas. Ja ir iespējams personu pārceļt citā amatā... Tiktāl es tur nekādu pretrunu nesaskatu. Turpmāk liegta... Tātad, ja netiek novērsti kaut kādi šie aspekti.

S. Osipova.

Tā tad jūs uzskatāt, ka persona var atkārtoti lūgt piešķirt atļauju un saņemt pielaidi valsts noslēpumam, šis “turpmāk” nozīmē...

Ē. Kalnmeiers.

Es to tulkoju plašāk... tā tad turpmāk liegta... Viss ir atkarīgs no konkrētiem apstākļiem.

S. Osipova.

Tā tad, ja apstākļi mainās, tad...

Ē. Kalnmeiers.

Persona var tik notiesāta par smaga nozieguma izdarīšanu, pēc dažiem gadiem, parādoties jaunatklātiem apstākļiem, viņa tiek attaisnota un viss, šis kritērijs ir zudis. Ir atklājusies izmeklēšanas un tiesas kļūda un kāpēc ne? Tad tas jau būtu pilnīga aplamība, ja tamdēļ, ka ir kāda kļūda pieļauta, tiktu liegta pēc tam pieeja. Tā tas noteikti nav. Praksē gan šādu gadījumu... tādu piemēru, kā es minēju, es neatceros.. bet tīri teorētiski, protams, ka tiktu pārskatīts. Nē, nu tā jau nav, ka tiktu ierobežots un tas netiktu skatīts... Ir diezgan plaša un elastīga pieeja.

S. Osipova.

Vēl tikai divi jautājumi.

Tā tad 13. decembra tiesas sēdē tika runāts par to, ka varētu nodot gala lēmuma pieņemšanu tiesai un parādījās arī viedoklis, ka jūs varat plašāk un pilnvērtīgāk izvērtēt visus aspektus nekā tiesa, pat tajā gadījumā, ja būtu tiesneši, kuriem ir pielaide valsts noslēpumam.

Ē. Kalnmeiers.

Tas ir atkarīgs... kā es jau iepriekš minēju... Tā tad manā ieskatā būtiski nekas nemainīsies, ja skatīs šo jautājumu ģenerālprokurors, Augstākās tiesas tiesnesis vai Augstākās tiesas priekšsēdētājs. Būtisks ir pats process, kā tas notiks, kā tas ir reglamentēts, tas jau visu izšķirs. Ne jau konkrētās amatpersonas. Es nedomāju, ka tiesa izskatīs kaut ko plašāk, labāk, objektīvāk... Nē. Pirmkārt, jautājums jau ir par to,

vai tas būs tieši tāds pats process kā pašreiz, tātad, kad faktiski, ja mēs skatāmies pēc juridiskās terminoloģijas, tātad rakstveida process ar iespēju uzklaut... ar iespēju uzklaut ieinteresēto personu vai ieinteresētās personas pārstāvi. Jā, es starp citu, esmu arī aicinājis un pie manis ir bijušas personas, kurām ir liegta pieeja valsts noslēpumam kopā ar advokātu, no advokāta ir paņemts saistības raksts par neizpaušanu. Tā kā ir arī tādi... to likums nav aizliedzis man darīt un tā es esmu arī rīkojies. Bet šeit es... kā jau es saku... Manā ieskatā šeit nav runa par... būtisks nav tas, kas skatīs, jautājums ir — cik plašs ir šis pārskatīšanas process, kādas tiek piešķirtas tiesības un kas tiek pieaicināts un cik plašas ir iespējas iepazīties ar materiāliem, jo šeit ir jāņem vērā ļoti daudzi aspekti. Izlemjot jautājumus par pielaižu piešķiršanu vai anulēšanu, tiek vērtēta arī sadarbības partneru materiāli... ārvalstu sadarbības partneru iesniegtie materiāli. Un būtiski tādā gadījumā ir tas, vai mēs saglabāsim šo ārvalstu partneru ticamību mūsu sistēmai, ka tie materiāli, kurus saņemsim un informāciju no viņiem, ka viņa paliks tikpat konfidenciāla, kāda viņa, ir iesniedzot SAB. Tas ir būtisks aspekts. Līdz ar to, šeit ir atkal samērojamas indivīda intereses ar valsts un sabiedrības drošības interesēm un personas tiesībām iepazīties ar šiem materiāliem, jo mēs, protams, varam... tātad persona, kurai ir liegta šī pieeja valsts noslēpumam, es uzskatu, ka viennozīmīgi nav iepazīstināma ar konfidenciāliem un sevišķi slepeniem materiāliem, bet, teiksim, ja viņam ir pilnvarots pārstāvis, kuram ir pieeja šai informācijai, tad mums ir jābūt simtprocentīgai pārliecībai par to, ka šī persona pati spēs saglabāt, ka nevis viņa kaut kur klusiņām savam pārstāvamajam... ne es tev tā pateikšu, tikai tu nevienam nesaki... Nu tad mēs zinām, kas notiek. Tad ir nākošajam — tu tikai nevienam nesaki un tas arī — tu tikai nevienam nesaki... Un pēc trīs dienām visi mediji ir pilni ar informāciju. Tā kā šeit ir ļoti būtiski arī nezaudēt sadarbības partneru uzticamību, jo tas ietekmēs valsts drošību. Tā nav skaista runa un mētāšanas ar kaut kādām skaistām frāzēm. Ir ļoti nodeldēta tā frāze par ģeopolitisko situāciju... patīk vai nepatīk, bet viņa ir tāda, kāda viņa ir. Un ar to, ka mums ir kaimiņvalsts, kura ir ne pārāk draudzīga un kura mēģina ar savu ietekmi iegūt šeit ļoti daudz informācijas, ar to arī ir jārēķinās un tiem skeptiķiem, kuri mēdz apgalvot, ko tad te Latvijā spiegot, varu pateikt, ka ir gan. Tā kā valsts drošība nav tā lieta, ar kuru var jokoties. Tā kā es arī neuzskatu, ka arī jokojās kāds te, bet nu ir jāsamēro visi šie aspekti. Tiem ir jābūt sabalansētiem — gan personas tiesībām, gan arī sabiedrības un valsts drošībai.

S. Osipova.

Man ir pēdējais jautājums. Mēs esam pētījuši arī citu valstu praksi un daudzās citās valstīs, tajā skaitā NATO dalībvalstīs, piemēram, Čehijā šādu jautājumu pārsūdzība tiesā ir visai brīva un tas ir administratīvais process. Sakiet, lūdzu, vai jūs uzskatāt, ka kontroles nodošana tiesai Latvijas gadījumā kaut kādā veidā vājinātu valsts noslēpuma aizsardzības sistēmu?

Ē. Kalnmeiers.

Es jau esmu atbildējis uz šo jautājumu, ka pats par sevi persona, kura izskatīs, tas neko nemaina. Būtiski ir procedūra. Tātad... jā... varētu būt runa par to, ka viņa tiek izstrādāta detalizētāk. Tas ir jautājums, par ko... tā ir likumdevēja izšķiršanās... Bet ne jau nu tas, kurš to skatīs. Nu nebūs atklāts process. Tad mūs neviens nesapratīs, es domāju. Un jāņem vērā arī tas... jā, mēs esam divdesmit pieci... nu jau divdesmit sestais gads, kā neatkarīgi... un jau esam labu laiku arī Eiropas Savienībā, NATO, bet jāreķinās ir ar to un patīk tas kādam vai nepatīk, mēs esam postpadomju valsts ar ļoti lielu ietekmi no kaimiņu valstīm. Ar to visu ir jāreķinās. Un vecās demokrātijas valstīs Eiropas Savienā varbūt šie kritēriji un pieeja ir daudz elastīgāka, lojālāka, bet nu mums ir jāreķinās ar to reālo situāciju, kādā mēs dzīvojam. Un es nedomāju, ka būtu pareizi pie patreizējās situācijas atvieglot piekļuvi valsts noslēpumam un arī, ļaujot iepazīties ar šiem materiāliem personām, kurām ir kaut kādu iemeslu dēļ liegta vai anulēta pielaide. Tamdēļ šeit ir ļoti būtiski tomēr vērtēt valsts drošības jautājumus. Tie nav skaisti vārdi. Tiešām es gribu vēlreiz to uzsvērt, ka nav tik viennozīmīgi viss.

Nezinu, atbildēju vai neatbildēju uz jūsu jautājumu, bet manā ieskatā visa tā jautājuma būtība ir pašā procedūrā nevis personā, kura lemj.

A. Laviņš.

Paldies, tik tālu... Lūdzu, kolēģe Ineta Ziemele uzdos jautājumus.

I. Ziemele.

Paldies. Trīs nelieli jautājumi.

Pirmais — par normu, otrais — par procedūru un trešais plašāk.

Jūs jau vairakkārt pieminējāt šo 9. panta trešās daļas 6. punktu. Un, atšķirībā no pārējām daļām, kuras patiesībā ir pietiekami konkrēti formulētas, šeit ir šie ļoti

atvērtie jēdzieni. Līdz ar to mani interesētu tiešām, izmantojot izdevību, ka jūs šeit esat, mani interesē pie tiem dažiem piemēriem, kurus jūs jau piesaucāt, jūs varat... protams, nesaistot ne ar konkrētām personām, lietām, bet šo gadu gaitā atklāt, uz piemēru bāzes, kādi tad ir šie fakti, kurus jūs konstatējat, lai jums rastos šaubas... Nu, kā piemērus... viens, divi, trīs...

Ē. Kalnmeiers.

Azartspēļu atkarība. Cilvēki lielākā vai mazākā mērā visi ir azartiski. Cits varbūt mājas apstākļos spēlē kārtis ar saviem radniekiem uz sērkociņiem vai uz dažiem centiem, citi spēlē uz lielām likmēm. Pats par sevi viens gadījums tas nav nekas, ja cilvēks vienreiz gadā ieiet, teiksim, kazino uzspēlēt spēļu automātu, bet, ja tā ir sistēma, tad tas jau kļūst bīstami. Mēs zinām, ka azartspēļu atkarība ir tādā ne vien... nu, tā ir jau medicīniska diagnoze... atkarība... Tas pats par sevi veido personas ietekmējamību. Tad ir būtiski noskaidrot arī personu par to viņas attieksmi, vai viņa vispār spēj kontrolēt sevi. Tiesa gan, tas ir jau sen atpakaļ, bet man bija arī advokāta prakse un man bija klients, kurš bija tādā atkarībā no azartspēlēm, viņš bija sporta skolas treneris un viņš bērnu formu iegādei atvēlēto naudu notrieca spēļu automātos... Tā tad viņš kļuva atkarīgs, viņš gāja pēc tam pie citiem aizņemties, meloja... Tā kā te ir nu... nezinu, varbūt ne tāds pārāk veiksmīgs piemērs, bet tā ir atkarība. Tas ir viens. Atkarības ir dažādas.

Nu... no piemēriem... personas dažādi kontakti. Es jau arī pieminēju... personas kontakti ar organizētās noziedzības pārstāvjiem. Arī būtiski ir, kas tie ir par kontaktiem, kāda mērķa pēc. Cilvēks neizvēlas savus kaimiņus, ja viņš dzīvo, teiksim, privātmāju rajonā, persona dzīvo vienā mājā un aiz žoga ir persona, kura ir uzskatāma par organizētās noziedzības pārstāvi... tas, ka viņi savstarpēji sasveicinās un aprunājas, pats par sevi neko neliecina. Kaimiņu būšana. Bet, ja šie kontakti pāraug jau daudz būtiskākā sfērā, ka tiek jau konsultētas darbības un sniegti padomi, kā apiet likumu, kā kaut kādas darbības izdarīt, kā kaut kādus procesus ietekmēt, nu, tad tas arī par kaut ko liecina

Tā kā šīs situācijas ir ārkārtīgi daudzas un dažādas un visas pat nevar paredzēt, kādas tās ir. Nu, ir dažādas cilvēciskās vājības cilvēkiem, kur pats par sevi tas nav nekas noziedzīgs, bet atkal liecina par cilvēku. Nu, tās ir tās pašas pieminētās azartspēles, narkotiku lietošana... nenožīmīgos daudzumos ārzemēs... Tas ir, teiksim, viens no ietekmēšanas kritērijiem. Teiksim, politiķis aizbrauc uz Nīderlandi un uzpīpē

zālīti. Un viņš tur ir nofotografēts. Specdienesti, ārvalstu specdienesta pārstāvis viņu ir nobildējis. Nu, tas ir labs moments, kā personu padarīt atkarīgu. Viņam šeit var pienākt klāt cilvēks un vienkārši nodemonstrēt — sveiki, nu gribi, publicēsim....

Tā kā šie aspekti ir ļoti daudz un dažādi. Es pat tā neņemot pateikt... Tas par to smēķēšanu ir tāds abstrakts piemērs. Tāds praksē nav bijis.

I. Ziemeļe.

Nu tas ir saistīts ar cilvēciskām vājībām.

Ē. Kalnmeiers.

Jā. Bet ir arī daudz un dažādi citi momenti. Tā ir gan personiskā uzvedība, neadekvāta uzvedība tā var būt, nespēja savaldīt savas emocijas, pārliedza nervozitāte, kas izpaužas dažādu skandālu rīkošanā... Nu, ja cilvēks ieiet veikalā un... nu, labi vienreiz gadās, viņu tur izveduši no pacietības... Bet ja tā ir sistēma? Cilvēks pie ārsta neiet, negriežas. Tad ir jāsāk pētīt, kas tur notiek. Nu, te ir ļoti daudz... un tas viens pats par sevi.... viena emocionāla izpausme pati par sevi nekad nebūs iemesls, lai personai liegtu pieeju valsts noslēpumam. Tas ir komplekss. To tā grūti varbūt izvērtēt, nesaskaroties ar šīm reālajām lietām, bet tas ir jāskatās viss savstarpējā saistībā.

I. Ziemeļe.

Paldies.

Tad otrais jautājums. Runājot par procedūru. Jūs minējāt, ka patiesībā persona var lūgt jums, lai šī persona tiktu uzklāta, viena versija. Un otrs, ka jūs pats redzat no lietas materiāliem, ka jums būtu nepieciešams šo personu uzklāst.

Bet attiecībā uz pirmo situāciju. Kā šī persona konstatē, ka viņa varētu pie jums vērsties, lai jūs viņu uzklāsit. Kāda tipa informāciju viņa saņem?

Ē. Kalnmeiers.

Viņa saņem atteikumu. Tātad atkal... Ja mēs runājam par šo 9.3.6. Tātad tur... Satversmes aizsardzības biroja paziņojumā netiek atklāts, bet persona pārsūdz šo lēmumu un 11. panta piektajā daļā nav speciāli atrunāts par to, ka var lūgt pieņemt. Bet Satversmes tiesas spriedumā tas ir teikts. Satversmes tiesas spriedums ir publiskots un mēs tomēr prezumējam, ka pielaidi valsts noslēpumam saņem... nu, es

runāju tagad jau par augstāku līmeni... Nu, NATO... tas neietilpst manā kompetencē, bet pirmā, otrā līmeņa pielaiide... nu tie ir tomēr pamatā... tās ir valsts amatpersonas, ierēdņi, kuriem tā kā būtu jāzina normatīvie akti, sevišķi, ja viņi pretendē uz pielaidi, ka viņiem ir tiesības pārsūdzēt un ir tiesības tikt uzklausītiem. Nu, es domāju, ka tik zems līmenis jau nu šīm personām nav.

I. Ziemeļe.

Trešais jautājums. Sakāt, lūdzu... Pieņemot to, ko jūs teicāt, ka iespējams, Latvija atrodas ģeopolitiski tāda īpašā situācijā. Bet tomēr... Vai jūs zināt kādu otru jurisdikciju Eiropā, kurā ir līdzīga pārskatīšanas kārtība, respektīvi, tā tad mums ir konkrēta amatpersona, ģenerālprokuroš vai citā jurisdikcijā tā varētu arī cita augstākā amatpersona, kura samērā brīvi izlemj, kādā procedūrā veikt šo pārskatīšanu par pielaides anulēšanu. Vai ir vēl kāda cita valsts, kurā darbojas līdzīga procedūra? Jūs zināt?

Ē. Kalnmeiers.

Es neesmu pētījis speciāli, kā ir citās valstīs šis jautājums risināts, bet fakts ir tāds, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa 2014. gadā lietā "Spūlis un Vaškeviču" atzina, ka šī sistēma ir pieļaujama, ka valstij ir tiesības noteikt šo kārtību un ka viņa nav pretrunā ne taisnīgas tiesas principam, paplašināti tulkojot tiesas jēdzienu. Līdz ar to... tā tad plašākā nozīmē tulkojot. Nu, es nesaskatu šeit šo problēmu. Bet, kā jau es teicu, es vēlreiz uzsveru to, ka es nesaskatu problēmu personā, kura to lem, jautājums ir par procedūru.

I. Ziemeļe.

Tā tad jūs atzīstat, ka jums ir ļoti liela rīcības brīvība.

Ē. Kalnmeiers.

Jā... likuma ietvaros, protams. Nu, kā... nu, tiesnesim arī ir liela rīcības brīvība, saņemot lietu, krimināllietu, piemēram. Viņš var atgriezt atpakaļ papildu izmeklēšanas veikšanai, viņš var taisīt attaisnojošu spriedumu, viņš var taisīt notiesājošu spriedumu, viņš var grozīt apsūdzību... nu, kā... Ja mēs runājam par tiesu varu, tad tā ir. Tā ir tā patstāvība, tā ir tā neatkarība, par ko mēs runājam. Man nenosaka priekšā neviens to, ka es drīkstu pieņemt tikai tādu lēmumu un nekādu citu.

Ja arī likumā nav precīzi definēts... tur ir pateikts 11. pantā, ka pārsūdz ģenerālprokuroram, kura lēmums ir galīgs. Tātad, it kā ja mēs gramatiski tulkojam šo normu, tad iznāk, ka tikai tiesības noraidīt ir. Bet viņš nav nebūt galīgs. Tātad, ja es atceļu šo lēmumu, atgriežu atpakaļ, tad ļoti iespējams, ka vēlreiz šis jautājums pie manis atgriezīsies un būs par jaunu jāvērtē. Būs novērstas kaut kādas nepilnības un trūkumi un es jau nedodu norādi, kā ir jāizlemj šis jautājums Satversmes aizsardzības birojā. Viņiem tiek norādīts, ka ir pieļautas kaut kādas kļūdas, nepilnības vai vēl kaut kas papildus... tad jānoskaidro. Tad viņi to izdara un pēc tam mēs vērtējam, vai tas ir izdarīts vai nav. Bet ne jau tā, ka es pasaku viņiem, ka tātad šai personai jums ir jāizsniedz pielaide. Nē, jūs pa priekšu izvērtējat visus tos trūkumus, ko mēs esam norādījuši un tad pieņemsiet lēmumu. Tas nav tāds... kā to pateikt... tas ir elastīgs process, jo man nav tiesības, teiksim, atcelt lēmumu... tātad es esmu atcēlis lēmumu, kur ir izsniegta pielaides un uzdevis veikt papildus pārbaudes. Bet pateikt, ka šai personai jūs nedrīkstat izsniegt... tātad viņiem pašiem pie tā ir jānonāk. Drīkst vai nedrīkst.

I. Ziemeļe.

Paldies.

S. Osipova.

Man tomēr būs vēl viens jautājums.

Tātad, papildinot to, ko kolēģe Ziemeļe teica.... Tiesā ir skaidras procesuālās normas, pēc kurām tiesa darbojas. Sakiet, lūdzu, šis process, kur ir regulēts vai varbūt ir kādas slepenas instrukcijas, kuras tiek ievērotas, kad jūs pārskatāt šos jautājumus...

Ē. Kalnmeiers.

Jā, ir slepena instrukcija, kurā ir noteikts, kā notiek pārbaude par pielaides izsniegšanu, ģenerālprokurora rīcība tur nav reglamentēta detaļās. Jo tas ir faktiski... Tātad tā ir pēckontrole, tātad, veicot šo lēmumu izvērtēšanu, gadījumā, ja ir saņemta sūdzība.

S. Osipova.

Tātad jūsu darbība ir ārpus šīs slepenās instrukcijas, jo tā ir pēcpārbaude.

Ē. Kalnmeiers.

Ne, tā tur ir pieminēta.

S. Osipova.

Ir pieminēta... nē, es runāju par to, vai ir detalizēti regulēta.

Ē. Kalnmeiers.

Nē, detalizēti regulēta... nu ko var detalizēti noregulēt... Tātad, ja ir šaubas par kādu informāciju, var uzdot pārbaudīt... Nu, tas ir klasisks process, tur jau nevar visu, katrs solis jau nav jāreglamentē tādā nozīmē, ka punkts pa punktam: tātad atvērt lietu, izlasīt no pirmās līdz pēdējai lapai un izvērtēt to, to un to. Tā tas tur noteikti nav detalizēti. Bet, protams, ja ir kādi... Tieši tāpatās, kā tiesneši vērtē visus aspektus, tieši tāpatās arī... jo tas ir jautājums... mēs jau to ļoti labi saprotam, ka tas ir cilvēkiem darba jautājums, tas ļoti būtiski var ietekmēt viņu dzīvi, var ļoti būtiski ietekmēt personisko dzīvi. Tas jau nav tā, ka vienkārši paņemt un nē, viss un cauri... Pilnīgi noteikti, nē. Es ļoti labi apzinos to svarīgumu, to ietekmi, kādu šis lēmums atstās uz personas dzīvi.

A. Laviņš.

Tā... Paldies, kolēģei Sanitai Osipovai par papildu jautājumiem.

Turpināsim ar jautājumiem. Kolēģim Gunāram Kusiņam vārds jautājumiem.

G. Kusiņš.

Ģenerālprokurora kungs, man ir trīs jautājumi. Pirmais. Nedaudz papildinot to, ko jautāja tiesnese Ziemele. Jūs saucat, ka tas ir īpašs process. Nu, neatkarīgi no tā, kādu terminu mēs izvēlamies, sauksim to par īpašu procesu. Tas ir īpašs process. Tomēr neatkarīgi no tā, kādu terminu mēs izvēlamies, tomēr personai vajadzētu zināt savas tiesības un pienākumus. Vai, jūsuprāt, šobrīd persona var saprast tikai no Satversmes tiesas sprieduma, ka viņai ir īpaši jālūdz un tikai tad jūs uzklāsit? Vai jūs uzskatāt, ka tas Satversmes tiesas spriedums ir tas procesa kaut kāds regulējums citā normatīvā aktā, no kura personai ir jāizsecina, ka viņai ir īpaši jālūdz, lai jūs uzklāsit?

Ē. Kalnmeiers.

Mēs uzskatām, ka Satversmes tiesas spriedumā tika noteikts, ka visā procesa gaitā persona ir jāuzklausā. Nav reglamentēts, kurā stadijā ir jāuzklausā. Līdz ar ko šī uzklaušāna tiek nodrošināta jebkurā gadījumā un ir pat gadījumi, kad pat divas vai trīs reizes tiek nodrošināta šī uzklaušāna. Tā kā...

G. Kusiņš.

Personai, tātad, jūsuprāt, ir skaidrs, ka viņa var lūgt, lai jūs viņu uzklaušātu.

Ē. Kalnmeiers.

Nu, es jau teicu, ka pielāides... nerunājot par zemākā līmeņa, bet pirmās un otrās pakāpes līmeņa pielāides tiek izsniegtas valsts amatpersonām, kurām tā kā būtu jāzina savas tiesības un pienākumi un it sevišķi, ja tas ir saistīts par pielāides jautājumiem. Es neredzu šeit nekādu problēmu. Pie tam, Satversmes tiesas spriedumi tiek publicēti "Latvijas Vēstnesī" un viņi ir pieejami un līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka persona nezina. Ja viņa nezina, tad viņa nav lasījusi pati.

G. Kusiņš.

Sakiet, lūdzu, no jūsu prakses... cik apmēram no tiem gadījumiem, kad jūs pārbaudāt... cik ir tādi, kas nav lūguši?

Ē. Kalnmeiers.

Nu, es domāju, ka lielākā daļa nelūdz.

G. Kusiņš.

Lielākā daļa nelūdz.

Ē. Kalnmeiers.

Jo, pamatā... jāsaka tā, ka ļoti daudzos gadījumos, kā jau es minēju, personas ļoti labi apzinās, kāpēc nav izsniegta pielāide. It sevišķi, ja tas attiecas uz pārējiem punktiem, izņemot 9.3.6... nu, tur ļoti reti kad pārsūdz... Nē, nu pārsūdz, bet pamatā tā ir diagnoze vai arī sodāmība. Tātad, ja ir iesniegumi, kad lūdz ņemt vērā viņa lojalitāti, jā... viņš atzīst, ka ir izdarījis smagu noziegumu, viņš ir vainīgs, viņš turpmāk labosies un neko sliktu nedarīs, viņš ir lojāls Latvijas valstij... šeit nav runa

par lojalitāti. Tieši tā. Un neviens neapšaubā, ka persona ir lojāla arī ar visu sodāmību. Bet nu uzvedība ir tāda, ko likums ir nodēvējis par aizliegto kritēriju. Tātad tas ir tas... Bet ir ļoti daudz... pamatā lielākajā skaitā gadījumos persona pārsūdz tamdēļ, lai vienkārši... ja tās ir publiski zināmas personas, tad viņas pārsūdz tāpēc, lai demonstrētu šo... ka nu viņas nezina. Bet faktiski lielākā daļa zina iemeslu. Varbūt viņa var nezināt konkrētu, ja šie iemesli ir vairāki.

G. Kusiņš.

Un tad šī persona, kas nelūdz, tad parasti no jūsu prakses tad viņa lūdz: "lūdzu izskatīt bez manas klātbūtnes"...

Ē. Kalnmeiers.

Nē, nenorāda neko.

G. Kusiņš.

Tad nenorāda neko.

Ē. Kalnmeiers.

Kad nepiekrīt lēmumam un lūdz pārskatīt... Bet arī, kā es jau teicu, ka es esmu aicinājis pats pēc savas iniciatīvas, lai noskaidrotu atsevišķus jautājumus. Bet ir bijuši arī ar advokātiem kopā... jā... Tiek veikts sarunas audioieraksts, persona tiek brīdināta. Klasiska procedūra, tātad persona tiek brīdināta no sākuma, ka tiks veikts audioieraksts, lai viņa zina, ka tas nav slepeni, ka viss, kas tiek runāts, tas tiek nofiksēts. Advokātam tiek paņemts... arī no personas par neizpaušanu paraksts, jo jautājumos ļoti bieži ir iestrādāti iekšā jau atsevišķi faktiskie kritēriji, uz kuriem atbildot, persona jau nojauš, par ko ir runa, kādu iemeslu dēļ... Ja personai tiek atklāti pajautāts: cik bieži jūs apmeklējat kazino? Nu, ko tad? Viņš nesaprot? Un, ja parādās saraksts tāds, ka tur nedēļā vairākas reizes persona spēlē... Nu, kā to var nezināt? Un atbilde ir — nē, es tur neesu... Tad par ko mēs šeit varam runāt?

G. Kusiņš.

Nākamais jautājums būtu par tieši šo pielaižu neizsniegšanu vai šo anulēšanu. Tātad ir normatīvā akta likumā 9. panta trešajā daļā tur, kur ir "neizsniegšana". Un tad ir arī "anulēšana" 13. panta pirmajā daļā. Visos šajos gadījumos, neatkarīgi no tā, kurš

tas pamats ir, tomēr ģenerālprokurors ir tā instance, amatpersona, kuras lēmums ir galīgs. Ne par vienu no šiem gadījumiem persona vairs nevar kaut kādā veidā izmantot savas tiesības aizstāvēt savas tiesības tiesā. Sakiet, lūdzu, nu piemēram... ja tas būtu apzināti sniedz nepatiesas ziņas. Rodas jautājums, vai tas ir apzināti, neapzināti, kā to vērtēt? Vai jūs uzskatāt, ka šobrīd esošais regulējums, ka ne par vienu no 9. panta trešajā daļā un ne par vienu no 13. panta pirmajā daļā nevar vērsties tiesā? Vai jūs uzskatāt, ka tas ir pietiekoši diferencēts?

Ē. Kalnmeiers.

Man uzreiz grūti iedomāties gadījumu, bet fakts ir tāds, ka tātad... jā, par apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu tas nebūt nav rets gadījums. Visbiežāk tas ir saistīts ar viltotu izglītības dokumentu iesniegšanu un tātad faktiski anketā norādot izglītību, kura nav iegūta, lai atbilstu tiem kritērijiem konkrēta amata iegūšanai. Tātad pamatā tas ir vidusskolas atestāts, kas tiek iesniegts viltots. Cilvēks nav vidusskolu pabeidzis, viņš ir nopircis šo diplomu un anketā norādījis, ka ir šī izglītība. Nu... tātad sniedzis par sevi nepatiesas ziņas un izmantojis viltotu dokumentu. Pie kam, par viltotu dokumentu izmantošanu varbūt jau ir iestājies noilgums krimināltiesiskais... Tātad šeit vairs nav runa par kriminālatbildību, bet gan tikai par šo pašu faktu, ka ir sniegtas nepatiesas ziņas. Tātad persona melo un ir tendēta izmantot visas, tajā skaitā nelikumīgas metodes, sava mērķa sasniegšanai. Tie ir riska faktori atkal.

G. Kusiņš.

Bet sakiet, lūdzu, tad trešais jautājums. Vai jūs šeit saskatāt kaut kādu īpašus valsts drošības riskus, ja šādas situācijas tiktu izskatītas tiesā, ja ir strīds par apzināti nepatiesu...

Ē. Kalnmeiers.

Teiksim, šinī gadījumā arī ko tiesa var lemt... ja tur ir nepārprotami konstatēts, ka viņš šādu mācību iestādi nav pabeidzis, diploms ir viltojums, ir iestājies krimināltiesiskais noilgums personas saukšanai pie kriminālatbildības... nu, ko viņš tiesā tagad pārsūdzēs? Nenoliedzami fakti. Persona pēc tam var iet un pēc tam pabeigt šo vidējo mācību iestādi neklātienē, vakarā, kādas tur tās iespējas tagad ir, attālināti... un viņam būs šis diploms. Bet tad ir labs jautājums — vai viņš pēc tam, ņemot vērā

tās viņa rakstura iezīmes, kādas viņš jau ir nodemonstrējis, vai šāds cilvēks drīkst strādāt ar valsts noslēpumu un kādā līmenī?

G. Kusiņš.

Iepriekšējā tiesas sēdē izskanēja arguments, ka tas iemesls, kāpēc ģenerālprokurors ir šī iestāde, ir valsts drošības iespējamie riski, kas atsevišķos gadījumos nepārprotami tādi var būt, lai netiktu atklāta informācija. Sakiet, lūdzu, vai jūs uzskatāt, ka pilnīgi visos gadījumos ir šie valsts drošības riski?

Ē. Kalnmeiers.

Nav visos gadījumos valsts drošības riski ietverti šajos...

G. Kusiņš.

Piemēram, ir apzināti nepatiesas ziņas, viņš tur ir...

Ē. Kalnmeiers.

Nu tā ir apzināti nepatiesa ziņa... tas pats piemērs, ko es pieminēju, bet tur ir šis... ir bieži gadījumi, kad apzināti nepatiesu ziņu sniegšana par sevi rada apdraudējumu valsts drošībai līdz tam brīdim, kamēr šis fakts nav kļuvis zināms, kamēr tas ir rīks, ar kuru var ietekmēt šo personu. Tātad, pastāvot riskam, ka šī informācija tiks atklāta, personu var šantažēt, tātad viņu var mēģināt vervēt, pasakot, ka mums ir zināms... tātad ārvalsts spēcīgā aģents viņam uzrādīs šo dokumentu, kopiju vai ko un pateiks: mums ir zināms, ka tas ir viltots dokuments. Gribi turpināt strādāt? Nu, tad proties... Ja persona, kura pretendē uz pielaidi valsts noslēpumam, aizpildot anketu, norāda kādas ziņas, kas nav ne noziegums, nekas, bet tomēr var tikt izmantotas viņa kompromitēšanai, tādā gadījumā tas jau ir vērtēšanas jautājums un arī ar šādām ziņām cilvēkam var tikt izsniegta pielaide, jo viņš jau ir novērsis šo risku, viņš ir darījis zināmu, ka tāds pastāv, līdz ar ko viņam nav problēmu gadījumā, ja pie viņa kāds griežas un uzrunā, viņam nav problēmu paziņot: mani mēģināja... lūdzu... Bet lūdzu, informē... Tur nav šī riska. Tātad faktiski risks pastāv tajā apstākļī, ja tiek slēpta kaut kāda informācija, kas pati par sevi jau var liegt pieeju valsts noslēpumam, vai būt par pamatu anulēšanai.

G. Kusiņš.

Bet administratīvajā procesā šobrīd personas ļoti daudzus sev nelabvēlīgus administratīvus aktus var pārsūdzēt tiesā un dažkārt pat tādās acīmredzamās situācijās vēršas tiesās. Sakiet, lūdzu, kas šeit būtu par pamatojumu jeb par argumentu, kāpēc šos gadījumus tomēr ir jāizskata šajā īpašā procesā, kur ģenerālprokurors ir tā galīgā instance?

Ē. Kalnmeiers.

Vēlreiz uzsveru, ka ģenerālprokurors vai Augstākās tiesas tiesnesis – tas nemaina lietas būtību. Tātad, pirmkārt, šis nav administratīvs process, jo tas ir saistīts ar valsts noslēpuma objektu, ar valsts un sabiedrības drošību. Ja tas būtu tikai kaut vai šī viltotā dokumenta izmantošana, mēģinot iekārtoties darbā, kur nav nepieciešama pielaide, tad Dieva dēļ... viņš atteikumu varētu pārsūdzēt tiesā un apstrīdēt, ka viņam profesionālās iemaņas atbilst un viņš jau, lūk, iepriekš ir strādājis šādā amatā, nepastāvot šai atbilstošajai... tur nekas nav... viss kārtībā. Bet šis ir sevišķs process... vai sevišķa kārtība, kura tomēr ir jāreglamentē un uz kuru ir jāskatās savādāk, jo to nevar attiecināt un tā nav vispārējā cilvēktiesība — piekļuve valsts noslēpumam, un ar to ir jārēķinās, ka tā ir speciālā tiesība, ko valsts piešķir, veidojot attiecības ar savu gan civildienestu, gan speciālo dienestu darbiniekiem. Katrai valstij ir tiesības veidot savu aizsardzības mehānismu, lai nodrošinātu savas valsts eksistenci un drošību gan valsts, gan sabiedrības... Protams, var uzskatīt, ka tie ir skaisti vārdi, bet tiešām tā ir ļoti nopietna lieta, kur nevajag rotaļāties ar šiem jautājumiem. Valsts drošība ir tiešām ļoti nopietni. Es zinu, ka sabiedrībā pastāv šī nicinošā attieksme... nu kas tad te Latvijā par valsts noslēpumiem... ko te aizsargāt... te jau nekā nav, viss tāpat ir redzams, paskatieties, viss ir zināms. Nu, tā nav. Ir ļoti daudz kas jādomā.

G. Kusiņš.

Paldies. Man vairāk jautājumu nav.

A. Laviņš.

Lūdzu, vēl kolēģei Inetai Ziemelei papildu jautājums.

I. Ziemele.

Viens neliels jautājums. Sakāt, lūdzu, šī slepenā instrukcija, kurā it kā esot noregulēta procedūra... Procedūra — tas ir vienkārši kaut kas tāds pietiekami objektīvs un neitrāls. Vai tiešām tur ir iemesls, kāpēc viņa ir slepena?

Ē. Kalnmeiers.

Metodes.

I. Ziemele.

Metodes tur ir. Skaidrs. Labi. Paldies.

Ē. Kalnmeiers.

Jā, tā kā tas tur ir... tur nekur nevar likties... Protams, es dzirdēju arī argumentu: kāda nozīme slēpt metodes no personas, kura pati ir strādājusi, teiksim, drošības dienestā un perfekti pārzina šīs metodes. Bet metodes noved pie avotiem. Un avotu identifikācija atkal, savukārt, var radīt ļoti lielus apdraudējumus gan personām... ir dažādi.... Mēs visi ļoti labi zinām, ka ir aģenti, ir uzticamības personas un, atklājot kaut kādu informāciju, neuzmanīgi atklājot to, var novest pie tā, ka tiek izskaitļots šis avots un tad par sekām jau būs jāatbild tieši drošības dienestam vai citam subjektam, kas ir atklājis šo informāciju. Tamdēļ arī ar to ir jārēķinās, ka nevar...

A. Laviņš.

Vēl tāds papildu jautājums.

Jūs minējāt, ka būtībā nesaskatāt kā lielas pārmaiņas tajā apstākļi, ka pārsūdzības iestāde varētu būt tiesa. Cits subjekts varētu būt, ja? Nevis Ģenerālprokuratūra un ģenerālprokurors, bet tiesa.

Ē. Kalnmeiers.

Tiesnesis.... es teiktu....

A. Laviņš.

Tiesa vai tiesnesis, pirmās instances vai Augstākās tiesas tiesnesis... kā te tika minēts... Bet tad es pieskaršos vienam teikumam no Ģenerālprokuratūras atbildes

rakstā minētā: nododot speciālo atļauju anulēšanas kontroli tiesām, zūdot jēga ģenerālprokurora uzraudzībai pār valsts drošības iestādēm un rezultātā rodoties nepieciešamība fundamentāli revidēt normatīvo regulējumu, kas būtiski pārsniedz konstitucionālās sūdzības izskatīšanas robežas. Akcents šeit ir: fundamentāla revīzija ir nepieciešama.

Ē. Kalnmeiers.

Tas ir attiecībā uz pielaidēm... Nē, nu tad tur neprecīzi ir noformulēts. Protams, uzraudzība pār operatīvo darbību un pārējo jautājumu loku, kas ietilpst īpaši pilnvarotu un ģenerālprokurora kompetencē viņa paliks un tur fundamentāli nekas nav jāpārskata. Bet attiecībā par pielaidēm. Ja šis jautājums tiek izņemts, tad vispār mēs viņu izņemam ārā no prokuratūras kompetences un prokuratūra tur arī neveiks tādā gadījumā nekādu uzraudzību, neko. Un kas tad? Tiesa veiks uzraudzību tādā gadījumā? Nu, tas ir fundamentāls jautājums, jo, ja mums tur nav darīšanas, tad nav darīšanas. Un kurš tad ies uz tiesu galu galā? Ies Satversmes aizsardzības biroja pārstāvis, ies prokuratūras pārstāvis uz tiesu. Manā skatījumā ir būtiski tikt skaidrībā par pašu šo procedūru, bet ne tika būtiski ir tas, kurš to skatīs.

A. Laviņš.

Labi. Dosim iespēju uzdot jautājumus arī pieteikuma iesniedzēja pārstāvjiem. Lūdzu, vai būs jautājumi?

L. Liepa.

Paldies, godātā tiesa! Labprāt izmantotu šo iespēju.

Mums ir sarukuši tie jautājumi uz vairs tika dažiem, taču tie ir pietiekami būtiski un tāpēc arī vēlējos tos precizēt.

Pirmkārt, par šo procedūru, kādā tiek pieņemts lēmums. Vai jūs apstiprināt, ka šis lēmums, kas tiek pieņemts attiecībā uz sūdzību, kas tika iesniegta, netiek rakstveidots. Tātad nepastāv rakstveida dokumenta.

Ē. Kalnmeiers.

Kādi rakstveida... Mums ir rakstveidā..

L. Liepa.

Ir rakstveidā lēmums. Un vai tād ar to var iepazīties lēmuma adresāts?

Ē. Kalnmeiers.

Nē, nevar. Tāpēc, ka lēmums pats ir slepens. Līdz ar to persona, uz kuru attiecas šis... Bet viņam tiek nosūtīts paziņojums ar pamatojumu. Kā jau es teicu... mēs tagad runājam tikai par 9.3.6.? Tur tiek norādīts arī pamatojums. Ja cilvēks ir notiesāts, tad tur viņš ir notiesāts. Tur nav ko slēpt.

L. Liepa.

Tas pamatojums, kāds bija šajā konkrētajā gadījumā, es nezinu par citiem, bet es pieņemu, ka varētu būt viens un tas pats, ka tiek norādīta tikai un vienīgi likuma norma, nevis iemesls pamatojumam. Nu... iemeslus jūs jau uzskaitījāt, dažus ļoti interesantus gadījumus... Medicīniskās diagnozes un tā tālāk... Tie netiek minēti šajā lēmumā, ja es pareizi saprotu. Tur tikai tiek norādīts....

Ē. Kalnmeiers.

Diagnozes netiek norādītas. Bet, ja personai ir identificēta.... ja viņa ir uzskaitē ar sarakstā iekļautu diagnozi.... protams... tas tiek norādīts. Persona to zina. Viņa pati to zina, viņa ar to ir iepazīstināta jau medicīnas iestādē.

L. Liepa.

Jā... nu es par to varētu arī jautāt, bet es negribu aiziet prom no mūsu... Mūsu konkrētais gadījums tād ir... Nu, pieņemsim, ka persona šaubās, personai liekas, ka viņai ir nelāgi kontakti, viens no jūsu minētajiem.... Otrs, viņai ir nācies pīpēt zālīti un viņai tas nepatika, bet nu viņa kaut kā pamēģināja vēlreiz. Trešais, viņai nav pārliecības par to, vai viņa ir precīzi atbildējusi uz anketas jautājumiem. Trīs šādi gadījumi. Saņemot lēmumu, kāds tas šobrīd tiek nosūtīts...

Ē. Kalnmeiers.

Ar savu anketu viņa var iepazīties, nav nekādu problēmu. Persona pati ir aizpildījusi šo anketu... kas gan būtu tur slēpjams no pašrocīgi aizpildīta dokumenta?

L. Liepa.

Mans jautājums ir — kā viņa var zināt, kura no šīm trim problēmām — tātad zālīte, diagnoze, par kuru viņa pati domā, ka viņai nav, bet jums šķiet, ka viņai ir...

Ē. Kalnmeiers.

Kā persona var nezināt, ja viņa griežas medicīnas iestādē un viņa ir informēta par šo diagnozi... tad nu es neredzu iespēju, kā viņa var to nezināt... medicīna netiek slēptas šīs diagnozes no pacienta

L. Liepa.

Viennozīmīgi...

A. Laviņš.

Godātie kungi, lai neveidotos tāds tikai divu jūsu dialogs, uzdodiet jautājumu un sagaidīsim atbildi un tādā veidā.

L. Liepa.

Es atvainojos... Citiem vārdiem, mans jautājums, pavisam vienkārši to formulējot, būtu: kā šis adresāts var uzzināt par precīzu iemeslu, kura dēļ pamatojums ir jūsu minētā šī konkrētā norma...

Ē. Kalnmeiers.

Precīzs, detalizēts iemesls atbildē netiek norādīts, lai netiktu atklāti informācijas avoti, informācijas iegūšanas metodes, ja vien konkrēti viņam nav cits punkts. Nu viņam vispār zināms... kā jau minēju, sodāmība, kriminālprocesi, kuros viņš ir iesaistīts un tamlīdzīgi, par kuriem persona personiski ļoti labi ir informēta un kas arī, teiksim, nav nekādā veidā ierobežotas pieejamības informācija vai tamlīdzīgi.

L. Liepa.

Tādā gadījumā, kā persona var zināt, ka viņai ir pienākusi iespēja atjaunot šo pielaidi, ka ir zudušas šīs problēmas, ja jau viņa nezina precīzo iemeslu?

Ē. Kalnmeiers.

Medicīnu viņa zina.

L. Liepa.

Medicīnu jā. Bet tie citi... Jo jūs tikko tiesai pārliecinoši skaidrojāt, ka persona jebkurā gadījumā var atjaunot...

Ē. Kalnmeiers.

Sodāmību es jau teicu.... ja persona tiek attaisnota finālā pēc jaunatklātiem apstākļiem, tad zūd šis iemesls.

L. Liepa.

Nu jā, bet tur ir vesela virkne citu iemeslu, par kuriem īsti nav skaidrs, vai tie ir jau izbeigušies vai nē.

Ē. Kalnmeiers.

Piemēram?

L. Liepa.

Nu, piemēram, sliktais kaimiņš ir aizbraucis un ar viņu vairs sarunas nenotiek... Vai joprojām tātad ir pamats...?

Ē. Kalnmeiers.

Nu, tādi gadījumi nav bijuši... Tas bija tikai kā piemērs. Bet katrā ziņā situācija tiek vērtēta. Ja būs iesniegums par pielaižu izsniegšanu šai personai konkrētajai, tātad viņa ir aizgājusi prom no darba un pēc kaut kāda laika atkal iestājas citā darbā... pat citā darba vietā, kur ir nepieciešama pielaižu, tad tiks vērtēti visi šie apstākļi. Faktiski, process sāksies no sākuma.

L. Liepa.

Nu, jā. Bet tikai tā problēma... Ja es pareizi saprotu, tad mēs jau nevaram uzzināt, vai ir vai nav.

Ē. Kalnmeiers.

Tā ir šī procesa īpatnība, ja mēs to saucam par procesu. Jā. Tātad šeit ir... šeit neeksistē pušu līdztiesības princips tādā nozīmē, ka otrai pusei būtu dota iespēja no A

līdz Z iepazīties ar visas lietas materiāliem. Tieši tā. To es nevaru pateikt, ka tāda iespēja būtu.

L. Liepa.

Jā. Paldies.

Un sakiet, uz kādas tiesību normas pamata šāda atkārtota iespēja būtu paredzama?

Ē. Kalnmeiers.

Likums to neaizliedz.

L. Liepa.

Neaizliedz... Godīgi sakot, mēs tādu normu neatradām.

Ē. Kalnmeiers.

Jā, tāda viņa nav nekur definēta. Bet likums to nav aizliedzis. Un, ja mēs skatāmies pēc vispārējā principa, ir atļauts viss, kas nav aizliegts...

L. Liepa.

Sakiet, lūdzu, vai kāds ir šādi atkārtoti saņēmis to pielaidi, kas ir atņemta?

Ē. Kalnmeiers.

Baidos atbildēt apstiprinoši... nevaru atbildēt tāpēc, ka negribu sameloties, bet neatbildēšu konkrēti.

L. Liepa.

Skaidrs. Paldies.

Sakiet, lūdzu, par ģenerālprokurora neatkarību. Mēs pirmajā tiesas sēdē, 13. decembrī diezgan plaši diskutējām to jautājumu par ģenerālprokurora neatkarību, pildot šo funkciju un jūs arī tagad tai pieskārāties, uzskatot to zināmā mērā par pašsaprotamu, ka... var teikt... jūsu personisko gan īpašību dēļ, gan arī savas prakses ietvaros jūs neredzat iespēju, kā, teiksim, jums varētu... zināmā mērā uz jums varētu izdarīt šādu spiedienu. Un tā tas arī varētu būt. Taču pieņemsim, ka šāda iespēja ir, un,

ja šāda atļauja tomēr tiek atņemta ģenerālprokuroram, un ir jāapstrīd, vai tiesa, vērtējot procesu, var atcelt Satversmes aizsardzības biroja lēmumu?

Ē. Kalnmeiers.

Domāju, ka jā.

L. Liepa.

Un uz kāda pamata?

Ē. Kalnmeiers.

Tieši uz tāda pamata, ka viņa izvērtēs atbilstību... tāpat faktiski līdz ar ko šis lēmums būs... Tāpat, kā ir Prokuratūras likumā noteikts – īpaši pilnvarots Augstākās tiesas tiesnesis izvērtējis šos apstākļus, kuri ir iesniegti kā pamatojums ģenerālprokurora atstādināšanas un atlaišanas procedūras uzsākšanai. Ja viņš atzīst tos par pamatotiem, tad virza uz Augstākās tiesas plēnumu un tikai ar Augstākās tiesas plēnuma akceptu tiek virzīts uz Saeimu. Ja šī akcepta nav, tāpat šis lēmums jau ir atzīts par nepatiesu. Augstākā tiesa vienkārši norādīs, kādu iemeslu dēļ... Un vienu reizi šāda procedūra... varbūt tas nebija saistīts ar pielaišanas atņemšanu, bet gan ar šīs atstādināšanas procedūras uzsākšanu 2000. gadā ģenerālprokurors Jānis Skrastiņš tika vērtēts un Augstākās tiesas tiesnesis atzina, ka nav pamata viņu atlaist no darba.

L. Liepa.

Tas nozīmē, ka jūs šo procedūru attiecināt arī uz pielaišanas atņemšanas iespējamo gadījumu?

Ē. Kalnmeiers.

Jā, vienkārši plašāk tulkojot likuma normu.

L. Liepa.

Un šeit mēs redzam to ainu, kuru faktiski arī mūsu klients, konstitucionālās sūdzības iesniedzējs, gribētu sagaidīt, ka arī viņa gadījumā tiesa var izvērtēt Satversmes aizsardzības biroja negatīvu lēmumu, kā jūs to aprakstījāt attiecībā uz ģenerālprokuroru.

Ē. Kalnmeiers.

Bet es jau esmu atbildējis neskaitāmas reizes uz šo jautājumu šodien, ka es nesaskatu problēmu personā, kura to dara...

L. Liepa.

Sapratu, paldies.

Ē. Kalnmeiers.

Visa būtība ir procedūrā. Un tā nevar notikt atklātā tiesas sēdē, atklātā procesā, kurā tiks vērtēti visi materiāli. Tas ir neiespējami.

L. Liepa.

Liels paldies.

Profesors Lieljuksis savā paskaidrojumā vai savā atzinumā šeit tiesā ir minējis ļoti labu piemēru, zināma mērā kā analogiju, proti, tā saucamās “melnā saraksta lietas”, kuras arī izskata viena persona vienā procesā — Augstākā tiesa.

Ē. Kalnmeiers.

Jūs domājat iekšlietu ministru...

L. Liepa.

Jā, iekšlietu vai ārlietu ministru... vai nu politiskie vai juridiskie argumenti... Es atvainojos par tādu novienkāršotu šo procesa formulējumu. Taču šajā gadījumā mēs sakaramies ar faktiski tiem pašiem apstākļiem. Un šajā gadījumā, protams, process ir slēgts, tajā nav iespēju publiski piedalīties ne mēdiju pārstāvjiem, nedz citām trešajām personām.... šajā procesā drīkst piedalīties arī advokāti, kuri ir saņēmuši attiecīgi pielaidi. Tātad šis būtu tas process, kurš vistuvāk atbilstu tai ainai, kuru zināmā mērā jūs arī pieļāvat, tikko atbildot uz iepriekšējo jautājumu.

Ē. Kalnmeiers.

Tās ir dažādas situācijas. Tātad, iekļaujot personu nevēlamo personu sarakstā, ko veicis iekšlietu ministrs vai ārlietu ministrs, tā ir pavisam cita procedūra, kas ir paredzēta.... tātad arī pārsūdzības kārtība ir paredzēta tiesā. Protams, arī šie procesi ļoti ir bieži saistīti ar slepenu materiālu izskatīšanu un tiesai ir tiesības iepazīties ar

šiem materiāliem, viņa viņus neatspoguļo tiesas nolēmumā, bet gan norāda, ka ir iepazinušies. Un tieši tāpatās arī šinī gadījumā, kas attiecas uz pielaidēm, es vēlreiz uzsveru, ka es nesaskatu... vismaz es vērtēju, ka nebūtu pareizi šos jautājumus pārskatīt atklātā tiesas procesā. Tas ir rakstveida process un... manā redzējumā tas ir rakstveida process, kurā tiek izskatīts šis jautājums tieši tāpatās, kā krimināllietās daudzos gadījumos Augstākās tiesas Krimināllietu departaments lietu skata rakstveida procesā un neaicinot pārstāvjus. Tā kā šeit ir... tas ir likumdevēja jautājums, kā šo jautājumu viņi ir uzskatījuši par pareizu.

L. Liepa.

Paldies.

Par ģenerālprokurora neatkarību jūsu viedoklī lietā, kas datēta ar 28. jūliju pagājušajā gadā, 2. lappusē ir norādīts, ka ģenerālprokurora neatkarību var stiprināt, attiecīgi SAB direktora lēmumi ir jāapstiprina koleģiālai institūcijai. Tas faktiski nozīmē, ka jūs pieļaujat... ka neatkarība nav absolūta, tā teikt, ideāla un ka to vēl var stiprināt, ka šī neatkarība... zināmā mērā atkarība no SAB direktora tomēr pastāv, ja jau jūs iesakāt, ka būtu jābūt kādai koleģiālai institūcijai, es citēju, “piemēram, Saeimas Nacionālās drošības komisijai”.

Ē. Kalnmeiers.

Nu... Te ir bisķi nedaudz arī pagājis laiks un varbūt man viedoklis arī ir nedaudz mainījies šinī laikā. Faktiski.... nu ko... visas prokuratūras neatkarība... es, kad sāku pildīt savus amata pienākumus 2010. gadā, es likumdevējam izvirzīju tādu priekšlikumu, ka prokuratūru vajadzētu ierakstīt Satversmē. Vienīgā no Baltijas valstīm, kurā tas nav izdarīts. Saņēmu atbildi: ka, nu ja, jūs gribat kļūt par neatkarīgu iestādi, lai pie budžeta leņšanas jautājumiem neatkarīgi startētu. Mēs tagad arī esam pieskaitīti pie šīm iestādēm, bet nu Satversmē mēs neesam nostiprināti. Tas nu gan ir fakts, jā. Un tamdēļ kaut vai šāds solis, ja kaut vai ar vienu teikumu ierakstītu Satversmē, ka prokuratūra ir neatkarīga iestāde un nav pakļauta nevienai citai... manuprāt, Lietuvā tur ir tikai divi teikumi un viss, vairāk nekā... Jā, tā ir stiprināšana. Tieši tā. Jo pat bija ne pārāk senā pagātnē mēģinājumi aktivizēt ļoti vecu ideju par prokuratūras iekļaušanu Tieslietu ministrijas sastāvā kā departamentu...

L. Liepa.

Paldies

Ē. Kalnmeiers.

... Vēl pēc 2010. gada šī ideja virmoja.

L. Liepa.

Jā. Es vēl gribēju prasīt attiecībā uz... Es jums piekrītu, ka šis ir konstitucionālais process un tomēr tas ir, var teikt, pamatots ar konstitucionālās sūdzības iesniedzēja konkrēto gadījumu. Viņa gadījums, kā tas ir redzams no lietas materiāliem, viņa iesniegums pielikums Nr. 12., ir viņa sūdzība ģenerālprokuroram, kurā viņš faktiski tieši prasa iespēju iepazīties ar materiāliem un tātad šī viņa prasība viennozīmīgi ir lūgums viņu uzklaut. Šādu lūgumu jūs neesat apmierinājis. Līdz ar to... kādos gadījumos jūs apmierināt šos lūgumus un kādos jūs tos noraidāt.

Ē. Kalnmeiers.

Es nevaru piekrist jūsu formulējumam, ka lūgums iepazīties ar materiāliem ir tas pats, kas lūgums uzklaut personiski. Tas, manuprāt, ir divas dažādas lietas. Man likums nav deleģējis tiesības iepazīstināt nevienu personu ar pārbaudes lietas materiāliem. Tā kā es nevaru pārkāpt tās pilnvaras, kuras man ar likumu ir noteiktas.

L. Liepa.

Jā... Tad jautājuma otrā daļa bija: kādos gadījumos jūs uzaicināt...

Ē. Kalnmeiers.

Es atbildēju uz to jau sarunas gaitā, ka, ja man rodas šaubas par kaut kādiem jautājumiem vai arī rodas nepieciešamība kaut ko precizēt un papildus noskaidrot... Nu, protams, ja persona lūdz un tādi gadījumi ir pietiekoši daudz bijuši. Kā jau arī pieminēju, ir kopā ar advokātiem nākuši, lai gan likums to neparedz, bet katrā ziņā arī nekas pārkāpts nav, ka es esmu uzklauts personu kopā ar viņas pārstāvi.

L. Liepa.

Paldies.

M. Pētersons.

Varbūt vēl pēdējo jautājumu varētu lūgt precizēt. Vienkārši arī tiesa uzdeva jautājumu par to, kādā formātā personai būtu jālūdz, lai viņu uzklausītu.

Ē. Kalnmeiers.

Ja savā iesniegumā ir uzrakstīts “lūdzu mani pieņemt”, tad es pieņemšu.

M. Pētersons.

Es atļaušos nocītēt, kā ir rakstījis pieteikuma iesniedzējs. “Lūdzu pirms lēmuma pieņemšanas ievērot Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumā norādīto un nodrošināt manu tiesību ievērošanu, nodrošinot manas tiesības zināt pret mani izvirzītos argumentus un nodrošināt pieeju visiem būtiskajiem dokumentiem.” Šāds formulējums nav pietiekams, lai jūs uzaicinātu viņu uz Ģenerālprokuratūru uz pārrunām.

Ē. Kalnmeiers.

Tur es nesaklausīju, ka būtu “lūdzu mani uzklausīt manus argumentus...”. Tur bija lūgums iepazīties ar lietas materiāliem, lai nodrošinātu viņa tiesības. Nu man nav tiesības uzrādīt lietas materiālus personai, kurai ir liegta pieeja valsts noslēpumam. Faktiski, ja es to būtu izdarījis, tad man būtu krimināla atbildība iestājusies par valsts noslēpuma izpaušanu. Tātad es saprotu, ka jūs to labprāt sagaidītu, bet diemžēl...

L. Liepa.

Nē, tā tas nav, mēs debatēs komentēsim šo... Paldies.

Godātā tiesa, godātais ģenerālprokurors, paldies. Mums vairs nav jautājumu.

A. Laviņš.

Paldies. Vai Saeimas pārstāvei būs jautājumi ģenerālprokuroram?

I. Tralmaka.

Paldies, godātā tiesa. Būs divi jautājumi.

Pirmais jautājums saistīts ar 9. panta trešo daļu. Es skatos, ka ir izvērsusies tāda diezgan plaša debāte par to, ko vajadzētu pārsūdzēt tiesā un ko nē. Sakiet, tos jautājumus, kas ir objektīvi, kuros valstij ir radīts process, kādā to noskaidro...

piemēram, kriminālatbildība vai narkotisko vielu atkarības un tādas lietas, kas ir reģistrētas reģistros rīcībspējas ierobežošana... Vai jūs tās konstatējat paši neatkarīgi, vai jūs ņemat vienkārši datus, kas jau ir atrodami... kas ir valsts rīcībā un arī uz šiem datiem paļaujaties un tādā veidā jūs nevērtējat vai arī vērtējat vēlreiz viņus?

Ē. Kalnmeiers.

Nu, dati var būt dažādi. Ir tie, kas ir konkrēti reģistros, tātad Sodū reģistrā par sodāmībām. Tādā gadījumā arī pārbaudes lietas materiāliem tiek pievienoti tiesas nolēmumi. Tā kā ir iespēja ne vien paskatīties datumu, kad un pēc kāda Krimināllikuma panta ir persona sodīta, bet arī ir iespēja izvērtēt, kas tad tajā konkrētajā lietā ir bijis. Kas attiecas uz medicīniskajām diagnozēm, tad tās ir vai nu... rēķinot to, ka valstī nav vienota reģistra, tātad par katru konkrēto personu, ja ir bijis pamats, ir pieprasīta informācija no konkrētā datu subjekta.

I. Tralmaka.

Tad es varu saprast no jūsu atbildes, ka tādos gadījumos, kad ir process valstī, kā šie fakti varētu tikt konstatēti, jūs ņemat tos faktus no...

Ē. Kalnmeiers.

Protams, viņi nav no kaimiņiem uzklauti, ka tas ir pilnīgi traks cilvēks, ka viņa sunim met ar akmeni. Nu, tādas lietas nevērtējam, tiešām.

I. Tralmaka.

Un mans otrs jautājums attiecas uz to, kas jau arī iepriekšējā tiesas procesā ir izskanējis, proti, intervijas laikā, uzklaušanās laikā... vai viss tas informācijas apjoms, kas varbūt personai tiek atklāts vai izrunāts intervijas laikā, vai to būtu pieļaujams arī atspoguļot publiskajā lēmumā? Ne tajā, kas...

Ē. Kalnmeiers.

Es domāju, ka tas nav šīs pašas personas interesēs, jo jautājumi var būt vairāk atklāti un mazāk atklāti, bet arī, protams, jautājumi tiek sastādīti dažādi un jautājumā var būt ielikts arī apzināts āķis, lai pārbaudītu, kā persona atbildēs. Persona var nezināt daudzas tās ziņas, kuras ir pārbaudes lietā un tas tikai parāda personas rakstura iezīmes. Tātad, kaut vai pieminētais par apreibinošo vielu lietošanu, par stipru

iedarbīgu vielu un narkotiku lietošanu... Jautājums: vai jūs lietojat kādas apreibinošas vai stipras iedarbības vielas... un ja persona kategoriski noliedz, un ir fiksēti šādi gadījumi, tas jau liecina par to, ka nevis tas, ka persona pati par sevi varbūt ir lietojusi vienu reizi, bet par rakstura iezīmi, ka viņa melo, ka viņa slēpj. Tātad viņai jau ir šī ietekmējamības risks. Tātad viņa jau ir iegājusi tajā riska zonā, kad, lai sasniegtu kaut kādu mērķi, ir labi jebkuri līdzekļi — tātad maldināšana, melošana un ar to ir jāreķinās, ka tie ir tie būtiskie apstākļi, jo tās ir personas rakstura iezīmes.

I. Tralmaka.

Paldies

A. Laviņš.

Paldies.

Ē. Kalnmeiers.

Tā arī ir tā spēja saglabāt valsts noslēpumu, kas liek apšaubīt šo spēju, ja persona melo, neadekvāti uzvedas... nu tas ir komplekss.

Es varbūt vēl īsu repliku. Tā izpratne par šiem jautājumiem nerodas pirmajā dienā. Es jau tagad tomēr vairāk kā sešus gadus strādāju un tas ar laiku nāk klāt un klāt un tā pieredze aug. Pirmajā reizē, tiešām, tas ir tā... nu liekas, ka šausmas tas viss... Tāds emocionāls noslēgums, bet tas tiešām ir jāvērtē viss kopā, saistībā, kontekstā un es varu tik tiešām godīgi teikt, ka nekad neesmu ļaunprātīgi izmantojis šo man ar likumu deleģēto tiesību un nekad nav bijusi nekāda politiska ietekmēšana par lēmuma... politiska, nepolitiska vai jebkāda... Lēmums ir tikai un vienīgi mans un konkrēts. To es vērtēju pats kā savu goda pienākumu un tad es pats laikam justos ļoti slikti, ja es būtu pieņēmis manā izpratnē.... jā, citam varbūt liekas, ka lēmums ir neobjektīvs, bet, ja es to būtu kaut kā neobjektīvi lēmis pretēji savai sirdsapziņai vai likumam, tad es laikam nejustos, ka es atrodos savā amatā pamatoti.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies, ģenerālprokurora kungs par sniegto viedokli un no savas pieredzes varu teikt, ka pieaicinātās personas viedokļa sniegšana un atbildes sesija, kas ilgst pusotras stundas garumā, vēl līdz šim nav bijusi. Paldies jums par izturību.

Turpinām ar pieaicināto personu uzklausīšanu. Vārds tiek dots Satversmes aizsardzības biroja direktoram Maizīša kungam. Lūdzu!

J. Maizītis.

Labdien, augsti godātā tiesa!

Nu jāsaka tā, ka pēc tā, ko ir pateikusi Saeima, Saeimas pārstāve tiesas sēdē 13. decembrī, pēc tā, kā tiesu ir uzrunājusi Tieslietu ministrijas pārstāve un pēc šodienas ģenerālprokurora uzstāšanās, ir Satversmes aizsardzības birojam diezgan maz ko teikt. Acīmredzot, tie varētu būt jautājumi, uz kuriem ir jāatbild, vai tādā kontekstā, ka Satversmes aizsardzības birojs pamatā piekrīt visam tam, kā tiesu ir uzrunājusi Saeimas pārstāve, Tieslietu ministrijas pārstāve un kāda ir bijusi šodienas ģenerālprokurora uzstāšanās.

Tas, ko es gribētu atzīmēt kā drošības iestādes vadītājs, ir tas, ka tā sistēma, kāda ir Latvijā iedibināta šajos neatkarības gados attiecībā uz valsts noslēpuma aizsardzību, strādā. Tas ir tas pirmais un būtiskais no drošības iestādes viedokļa un, ja būtiski maina sistēmu, kura strādā, tad ir jāapzinās tās sekas, kas var iestāties.

Un es arī pēc tam paskaidrošu drošības iestādes argumentus, kādēļ varbūt ir tāda retorika.

Tas, ka ir dažādi veida publiski izteikumi, viedokļi pēc lēmuma pieņemšanas, nu... tā tas ir bijis un lielākā daļā no tiem, kas ir publiski aizstāvējušies, es varu ar pilnu atbildības sajūtu teikt, ka tā ir vienkārši izvēlēta šāda veida aizstāvēšanās forma. It īpaši, ja iet runa par politiķiem.

Kas ir tas būtiskais visās šajās pārbaudēs? Es pilnībā piekrītu arī ģenerālprokuroram, ka tas ir... jā, varbūt normatīvajos aktos vai likumdošanā tā strikti nenoteikts sevišķais process. Tur nav un nevar vilkt paralēles ar administratīvo procesu, civilprocesu, kriminālprocesu. Pašos pamatos ir jāsaprot tas, ka nav runa par vainu. Vainu vai nevainību. Iet runa par riskiem. Un, ja vainu var raksturot kā tādu vienu patstāvīgu viedokli un dažādās sistēmās varbūt ir dažādi principi arī par to, kādiem jābūt pierādījumiem vainai, kā mēs zinām, mūsu Kriminālprocesa likumā ir šis princips — visas šaubas par labu apsūdzētajam. Tikko ir mazākās šaubas iztiesāšanas procesā — par labu apsūdzētajam. Ir dažādi šie šaubu pierādīšanas standarti citās tiesību sistēmās, kaut vai princips — pāri par saprātīgām šaubām — un personas tiek atzītas par vainīgām. Neiet runa par vainu, iet runa par riskiem un riski var būt dažādi. Tas var būt viens risks, divi, trīs, četri un varbūt tas lēmums summējas

tikai no tā, ka ir jau desmit pozīcijas, kas attiecas uz risku un tās šaubas, jā, šīs šaubas strādā par... vai ietekmē negatīvu lēmumu. Jo vairāk šaubu, jo vairāk risku, jo tas lēmums attiecībā pret konkrēto personu būs negatīvs.

Attiecībā par daudz diskutēto šajās tiesas sēdēs — kādēļ ne tiesa un kas notiks, ja gala nolēmumu pieņems nevis ģenerālprokurors, bet tiesa jebkādā formā — viens tiesnesis jeb koleģiāls lēmums. Tad drošības iestādes argumenti ir sekojoši.

Vispirms būs apgrūtināta izlūkošanas materiālu izmantošana šajās lietās. Nav taisnība tam, ka izlūkošanas un pretizlūkošanas jēdziens nebūtu definēts likumdošanā. Valsts drošības iestāžu likuma trešajā pantā ir noteikts, kas ir izlūkošana, kas ir pretizlūkošana. Līdzīgi kā izlūkošanas, tā arī pretizlūkošanas rezultāti būs ļoti apgrūtināti izmantojami šajā sevišķajā procesā.

Ja seko jautājums — kas ir tas pamats izlūkošanai un pretizlūkošanai Latvijā, tad es varu teikt, ka tie ir izlūkošanas un pretizlūkošanas nolikumi, kurus ir apstiprinājis ģenerālprokurors.

Tālāk trešais arguments. Kādēļ tiks ierobežots informācijas apjoms, vai var tikt apdraudēts informācijas apjoms, kas tiek izmantots šajos procesos, tas ir, no partneru dienestiem saņemtā informācija. Un te es gribētu atgādināt, ka mūsu amatpersonas, kurām strādāt ar valsts noslēpumu, viņu darba pienākumi ir saistīti ne tikai ar to, ka viņi savus darba pienākumus pilda Latvijas teritorijā, bet tas notiek arī ārpus Latvijas teritorijas. Un mēs nereti saņemam informāciju par mūsu amatpersonām, tajā skaitā diplomātiem, par to, kas ir noticis ārpusē. Tas notiek ar mūsu sadarbības partneru palīdzību. Un šeit galvenais, vai mēs saņemam vai nesaņemam tādu vai citādu informāciju, tajā skaitā arī par mūsu amatpersonu rīcību, ir uzticēšanās un uzticība. Jā, tas nav likumos noformulēts jēdziens, nav juridisks jēdziens, bet drošības dienestu un specdienestu sadarbībā tas ir viens no stūrakmeņiem. Kam uzticas? Uzticas tad, ja tas, ko saņem vai nodod, ir drošās rokās, ir skaidra sistēma, kuras, cik un kādas amatpersonas pēc tam var iepazīties ar šo informāciju. Tas varbūt ir trešais arguments.

Ceturtais. Noteikti tiks apgrūtināta slepeno palīgu sadarbības rezultātu izmantošana šajos pārbaudes procesos. Tikai ģenerālprokuroram arī operatīvās darbības subjekta vadītāja piekrišanu ir iespējams iepazīties, piemēram, ar slepeno palīgu identitāti. Tas ir viens mehānisms, kuru ģenerālprokurors, un tikai ģenerālprokurors, var izmantot, lai novērtētu informācijas ticamību, saistību ar pārējiem faktiem un visu, kas ir nepieciešams, lai pārbaudītu šīs informācijas

patiesumu. Ja tā ir tiesa, tad tā ir kardināli cita sistēma, tad ir jautājums par to, kā notiek operatīvās darbības uzraudzība, kas ir šie mehānismi, kā šādu informāciju var vai nevar izmantot. Ja nevar izmantot, tad kaut kāds noteikts informācijas vai faktu apjoms paliks ārpus šīm pārbaudēm. Bet slepenā sadarbība un slepenās operatīvās darbības metodes ir katras valsts noslēpums. Un te ir atkal runa par to, cik mēs esam gatavi ierobežot to informāciju, ko mēs varam izmantot saistībā ar lēmumiem par darbu ar valsts noslēpumu.

Tālāk. Ceturtais arguments, kas, mūsaprāt, ir svarīgs, ir termiņi un laiks, kādā veidā šie lēmumi tiek izskatīti un cik garas ir šīs procedūras. Un te es gribētu atgādināt arī jautājumu, kas ir saistīts ar... iepriekšējā tiesas sēdē tika uzstādīts arī jautājums par demokrātiju un par demokrātijas attīstību Latvijā. Ir jautājums, kas ir ļoti svarīgs — par jebkuras valdības formēšanās procesu. Un valdībā, diskutējot par šiem 21. noteikumiem arī ir bijusi politiķu diskusija, valdības locekļu diskusija par to, kā tad sastādīt, piemēram, valdību Latvijā, ja visiem valdības locekļiem — Ministru prezidentam, ministriem — ir jāatbilst šīs pirmās kategorijas prasībām valsts noslēpumam. Un te ir atkal tas — kas tad... ka notiek šie procesi — politika, valdības veidošana un attiecīgo kandidātu pārbaude, atzinumi tam, var vai nevar konkrētā persona, kas ir iesaistījies politikā un veic šo politisko darbību, pildīt arī tādas amatpersonas pienākumus, kur ir šīs prasības attiecībā uz valsts noslēpumu, jo politiskā darbība tādas neizvirza. Pietiekami daudz ir politiķi, kas veic veiksmīgu politisko darbību, kuriem ir anulētas šīs atļaujas strādāt ar valsts noslēpumu, bet notiek šis formēšanās process. Kā tad to visu noregulēt? Mēs esam piedāvājuši arī diskusiju un arī tāda notiek darba grupā par tādu priekšpārbaudi tiem politiķiem, attiecībā uz tiem, kuri ir gatavi iesaistīties valdības darbā, lai izslēgtu jebkāda veida pretrunas, tajā skaitā ar drošības iestāžu rīcībā esošo informāciju par konkrēto politiķi vai topošo politiķi, vai topošo amatpersonu, jo tas ir tas jautājums, cik demokrātija tālu ir attīstījies un kādi cilvēki, kādas amatpersonas iesaistās politikā. Drošības iestāžu rīcībā nereti ir pietiekami daudz negatīvas informācijas, kuru var vērtēt saistībā tajā skaitā arī ar šī likuma “Par valsts noslēpumu” 9.3.6. punktu. Tāda nu ir tā mūsu trauslā demokrātijas pieredze.

Tā kā... un jā, arī šajos procesos ir jautājums par termiņiem... Kādēļ es pieminēju politiku? Tādēļ, ka, ja veidojas situācija saistībā ar valdības veidošanu, piemēram, un jebkāda veida pārbaudēm... un pēc tam iespējamiem negatīviem

lēmumiem, pārsūdzībām tiesā... nu, tas, manuprāt, ir ļoti problemātiski. Tā, protams, būtu atsevišķa tēma, bet saistībā ar to, kādēļ ne tiesa.

Attiecībā par paralēlēm ar citām valstīm un kādēļ citās valstīs tiesa — jā, un kādēļ mēs varbūt iebilstam pret šo mehānismu. Nedaudz jau es iezīmēju, bet vēl. Manuprāt, ka nav pamata vilkt jebkāda veida paralēles, neiedziļinoties arī konkrēto valstu tiesību sistēmās, tajā skaitā arī prokuratūras statusā. Latvijas prokuratūras neatkarības statuss vai standarts ir ļoti augsts un lielākajā daļā no Rietumeiropas prokuratūrām, prokuratūras vispār ir tikai Tieslietu ministrijas departamenti. Maz ir šo prokuratūru sistēmu ar tik augstu neatkarības standartu Eiropā.

Ja runājam par šīm pārsūdzībām, tad, piemēram, Spānijā, Francijā, Itālijā pārsūdzības vispār nav iespējamās. Pārsūdzības nav iespējamās arī par NATO sertifikātiem. Tātad tām amatpersonām, kuriem ir nepieciešams darbs ar NATO un Eiropas Savienības klasificētu informāciju, Satversmes aizsardzības birojs direktors ir pēdējā amatpersona, kas lemj par šo personu tiesībām strādāt ar informāciju un te mēs vadāmies pēc NATO personāla drošības direktīvas AC/35-D/2000, kurā daļēji ir iekļautas arī tās prasības attiecībā pret konkrēto personu, kas ir daļēji arī šajā slepenajā instrukcijā 13A, kas attiecas uz punktu 9.3.6. Un te ir tas jautājums, ko... Tie pamata argumenti ir – ka es nezinu, kas man tiek pārmests, man tas netiek paskaidrots un līdz ar to man nav arī tālāko iespēju vai tiesību reaģēt. Es teiktu tā, ka intervijās personas, ja viņas ir loģiski domājošas, viņas saprot, par ko iet runa, ja viņas grib saprast... Ja viņas negrib saprast, jā, tur varbūt ir otras divas problēmas, ka tos jautājumus var uzdot profesionālāk, precīzāk, cik lielā mērā ir izmantojami uzvedinoši jautājumi, lai saprastu.... Jo, vienalga, atkal otrajā šajā sviru galā drošības iestādei ir avota un metodes aizsardzība. Ja runā par metodēm. Metodes visur ir aprakstītas likumā. Mēs strādājam, pamatojoties uz Operatīvās darbības likuma normām, bet viens piemērs. Ja drošības iestādes rīcībā ir informācija par divu personu savstarpēju sarunu, kurā viena ir amatpersona un kurā tiek plānots izdarīt noziedzīgu nodarījumu un otra persona nav amatpersona... Precīzāk būtu trīs personas. Divas nav amatpersonas un viena ir amatpersona. Un viens no iemesliem, kāpēc tiek liegts darbs ar valsts noslēpumu, ir tas, ka... nu, kaut vai šis punkts 9.3.6. Mēs nevaram pateikt tai konkrētajai personai, kas ir tas pamats... no vienas puses varētu, ka tā ir bijusi šī saruna par iespējamu noziedzīgu nodarījumu, bet ir nākošais, kā mēs esam ieguvuši šo informāciju. Vai tādēļ, ka viens no tiem trijiem... vai diviem.... ir slepeni sadarbojies ar mums, vai tā informācija ir iegūta ar tehniskajiem līdzekļiem. Tas ir tas svaru

kauss. Ar mums neviens nesadarbosies, ja mēs nepasargāsim tās personas, kuras slepeni ar mums sadarbojas. Tā nav tik lielā mērā problēma par tehniskajiem līdzekļiem, lai gan arī tā ir metode, tā ir tehnikas attīstība un arī tas arguments, kas ir izskanējis tiesas sēdē, ka persona ir strādājusi drošības iestādē vai pārzina šīs operatīvās darbības metodes un taktikas, neiztur kritiku, jo tas, kas attiecas uz tehniku, tas attiecas, un pusgads vai gads ārpus drošības iestādes nenožīmē, ka pārzina tās metodes, ar kurām mums ir iespēja strādāt.

Tā kā tas varbūt par to, kādēļ mums ir svarīgi nosargāt šo, pirmkārt jau slepeno avotu, sadarbības un savas metodes, ar kurām mums ir iespējas strādāt.

Kādēļ ne tiesa? Tādēļ, ka, jo mazāk par to uzzina, to zina ģenerālprokurors... jebkurā brīdī viņš ir atbildīgs arī par uzraudzību un te atkal es gribētu norādīt tos mītus par Satversmes aizsardzības biroja direktora visatļautību vai iespēju ietekmēt ģenerālprokuroru. Patiesībā jau visas tiesības un pilnvaras un tas varas spēks ir ģenerālprokuroram nevis Satversmes aizsardzības biroja direktoram. Tie svaru kausi ir nesalīdzināmi tiesībās un pilnvarās un pienākumos vara ir par labu ģenerālprokuroram. Tā kā runā par to, ka drošības iestāde var ietekmēt ģenerālprokurora lēmumu, tas ir pilnīgi nezinoši, nepamatoti. Ģenerālprokurors jau uzskaitīja... jau paskaidroja, ka šajā ikdienas darbā notiek lēmumu atcelšana, nosūtīšana papildus pārbaudei. Mēs ne vienmēr kā drošības iestāde piekrītam varbūt visām tām situācijām, kā ģenerālprokurors pieņem lēmumus vai motivē lēmumus, bet mēs pakļaujamies tāpēc, ka tā ir ģenerālprokurora vara pār drošības iestādēm.

Tā kā tas arguments arī, manuprāt, par Satversmes aizsardzības direktora varu vai spēju ietekmēt ģenerālprokuroru, neiztur kritiku.

Nu, tas varbūt tā īsumā. Tās pamatlīnijas ir ļoti daudz... ļoti daudz kam mēs piekrītam, kas šeit jau ir teikts un izskanējis par to, kāpēc ne tiesa, kādas var rasties problēmas. Es centos paskaidrot ļoti īsi — būs ierobežotas iespējas izmantot izlūkošanas, pretizlūkošanas materiālus. Būs ļoti problemātiski... tad ir jāsaprot, kāds ir uzraudzības mehānisms, kāda ir tiesas loma, kā pasargāt slepeno sadarbību, tie ir termiņi, kas var izsaukt pēc tam daudzus jau tā problemātiskus procesus, kas ir saistībā ar šo sevišķo procesu.

Nu... droši vien kaut ko vairāk par procesu var pateikt šajos 21. noteikumos. Tās iestrādes tur ir, mēs neiebilstam, ka tiek publiski pateikti šajos Ministru kabineta noteikumos termiņi, kādā veidā, kādos ir jāveic šīs pārbaudes. Termiņi tāpat ir noteikti, tie varbūt nav publiski zināmi. Noteikti kaut ko var domāt šajā procedūrā, kā

personai pēc intervijas vai intervijas laikā, ja tas ir iespējams, precīzāk pateikt iemeslus. Par to var domāt, to var precizēt, jo arī drošības iestādē noteikti nav... kā lai to precīzi pasaka... tas arī mums traucē, ka mēs publiski nevaram aizstāvēt savu viedokli. Mēs gribētu, lai tā problēma tiek darīta zināma, iespēju robežās sargājot metodes, taktiku, avotus šai personai, lai gan tas tiek darīts. No otras puses, es neesmu pārliecināts, ka arī šāda rakstiska paziņojuma izsniegšana, kur persona parakstītos par to, ka viņai tas tiek pateikts, atturētu šīs atsevišķās amatpersonas vai politiķus no tā, ka viņi izies pēc tam publiskajā telpā un teiks, ka tas ir politisks pasūtījums un lēmums ir pieņemts nepamatoti. Tas nebūs. Es neesmu pārliecināts. Vienkārši, redziet, tas kā mēs redzam pasauli... drošības iestāde... ja mēs varbūt visi esam baltots kreklos, mēs redzam to netīro veļu. Un to slēpj amatpersonas un politiķi, bet tas ir tas bīstamais, jo, ja persona nav godīga, nav atklāta, arī ir problēmas drošības iestādei... Ir šīs šantāžas iespējas, personu var savervēt citas valsts specdienesti un tur ir tā bīstamība, kādēļ mūsu pienākums ir iestāties par to, lai atturētu ļoti nelielu sabiedrības daļu no nopietnu valsts amatpersonu pienākumu pildīšanas.

A. Laviņš.

Paldies.

Kolēģi, vai būs jautājumi? Lūdzu, sāksim ar kolēģes Sanitas Osipovas jautājumiem. Lūdzu!

S. Osipova.

Jūs arī bijāt pirmajā tiesas sēdes dienā un Saeimas pārstāve teica, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmei un tiek ievērots Satversmes tiesas spriedums 2002-20-0103 un šeit tiek ievērots administratīvais process. Pēc tam nāca Tieslietu ministrijas pārstāve, kura teica, ka administratīvais process tiek ievērots daļēji šajās visās norisēs, daļēji tiek izmantots šis speciālais process, kurš ir noteikts speciālajos likumos un citos speciālos daļēji slepenos normatīvajos aktos. Un šobrīd gan ģenerālprokurors, gan jūs sakāt, ka administratīvais process vispār neattiecas... vispār netiek ievērots... Bet administratīvais process jau tiesiskā valstī ir tas process, kurš garantē kaut kādā mērā personas tiesības. Kāpēc jūs uzskatāt, ka administratīvais process pilnībā neattiecas?

J. Maizītis.

Redziet, tur, kur ir sarakste ar citām valsts institūcijām, jā, tajā sarakstē administratīvā procesa normas noteikti kaut kādā mērā ir. Tajā daļā es piekristu. Tur, kur ir operatīvās darbības subjektu operatīvā darbība vai SAB operatīvā darbība, mēs darbojamies pamatā uz Operatīvās darbības likumu. Tas nav administratīvais process. Pamatā visa tā lieta ir slepena. Tas ir tas kritērijs, kas atšķir šo procesu no administratīvā procesa. Administratīvais process ir atklāts. Šis viss ir slepens process. Un te tā paralēle arī ar personām, kas tiek iekļautas nevēlamo personu sarakstā, manuprāt, nav veiksmīgi tādēļ, ka tur administratīvajā procesā ir kaut kādas šīs slepenās darbības... kaut kādas slepenās darbības rezultāts. Bet šeit viss tas process ir slepens. Tur nav atklātu darbību...

S. Osipova.

Tajā skaitā attiecībā uz personu, par kuru tiek lemts.

J. Maizītis.

Jā, persona nezina. Tā ir tā atšķirība. Persona nezina, ka pret viņu tiek vērsta šī slepenā, bet likumīgā darbība. Viņa nezina. Tā ir tā atšķirība.

S. Osipova.

Tā. Nākamais jautājums. Jūs runājat par tiem riskiem, kas pastāv, lai sāktu darboties šī 9.3.6. norma. Sakiet, lūdzu, vai kādā atklātā vai slepenā dokumentā ir definēts... varbūt ne risku uzskaitījums, bet kas ir uzskatāms par riskiem un kā tie tiek novērtēti.

J. Maizītis.

Jā, tā ir šī instrukcija 13. Tur ir metodes, tur ir kritēriji un pēc tā vadās drošības iestādes.

S. Osipova

Un kas ir pamats šaubām par personas spēju saglabāt valsts noslēpumu? Vai riska pastāvēšana vai riska pastāvēšanas iespēja?

J. Maizītis.

Gan, gan. Tas ir atkarīgs no...

S. Osipova.

Tā tad arī riska pastāvēšanas iespēja...

J. Maizītis.

Jā.

S. Osipova.

Tā. Nākamais jautājums, ko es uzdevu arī jau ģenerālprokurora kungam ir tas, kā jūs tulkojat 13. panta 4. punktā šo teikumu: turpmāk ir liegts saņemt speciālo atļauju. Vai tas ir diskvalifikācija mūža garumā, ja mēs runājam par 9.3.6... šīs šaubas...

J. Maizītis.

Nu, te ir tulkošanas jautājums. Es to netulkotu...

S. Osipova.

Bet praksē, kā tas ir? Ir bijuši gadījumi, kad persona ir vērsusies atkārtoti un ir saņēmusi?

J. Maizītis.

Jā, ir bijuši. Lai gan visizplatītākās situācijas ir tad, kad mainās direktors Satversmes aizsardzības birojā. Es arī to pieredzēju, ka man bija jāpārskata iepriekšējā direktora vairāki lēmumi. Bet kāpēc ne? Ir lietas, kuras... tas varbūt nav precīzi noteikts, bet ja tāds iesniegums tiek saņemts, tad viņš vienmēr tiks izskatīts. Bet tur ir atkal jāskatās tā argumentācija, vai kaut kas ir tik būtiski mainījies, ka tie riski tiešām nepastāv. Kāpēc ne?

S. Osipova.

Tā tad jūs neuzskatāt, ka likumdevējs ir ielicis šo vārdu "turpmāk", nosakot absolūtu aizliegumu?

J. Maizītis.

Tas atkarīgs no konkrētas situācijas. Protams, lielākā daļa noteikti...

S. Osipova.

Gramatiski tulkojot tas tā varētu sanākt, bet, ja praksē ir bijuši gadījumi...

J. Maizītis.

Ir bijuši gadījumi.

S. Osipova.

Paldies. Vēl viens jautājums. Pieteikuma iesniedzēja pārstāvji pauda uzskatu par to, ka lēmuma pamatojums būtu jādara zināms personai rakstveidā. Vai tas tiek darīts personai zināms vismaz mutvārdos pārrunu laikā?

J. Maizītis.

Te ir tā daļa, ko es, uzrunājot tiesu, teicu par to, ka intervijā tie jautājumi... var strīdēties, vai var uzdot uzvedinošus jautājumus. Bet...

S. Osipova.

Tātad persona var nojaust, bet viņai faktiski skaidrā tekstā netiek pateikts.

J. Maizītis.

Jā, skaidri un gaiši ne vienmēr. Atkarībā no tā... galvenais jau ir pasargāt to metodi un avotu. Ja to ir iespējams pasargāt... ir reizes, kad skaidri un gaiši pasaka, bet tās acīmredzot arī ir tās reizes, kāpēc nesūdzas.

S. Osipova.

Satversmes tiesas spriedums jau tos padsmiņus gadus atpakaļ atzina normas par atbilstošām tāpēc, ka viņas var piemērot atbilstoši un tajā spriedumā bija runa par to, ka nekas jau neliedz SAB un ģenerālprokuroram darīt zināmu personai iespēju robežās. Tātad tas tiek darīts arī praksē, kāpēc viņam tiek liegta...?

J. Maizītis.

Ja tas neapdraud avotus, slepeno sadarbību un metodiku, tad jā.

S. Osipova.

Procentuāli cik bieži tas sanāk, ka jūs varat personai darīt zināmu iemeslu?

J. Maizītis.

Nu, mēs tādu statistiku neesam apkopējuši, bet ja vērtē to, cik lēmumu... ap tūkstots lēmumiem tiek gadā pieņemti un ļoti nedaudzti tiek atteikti, un no tiem vēl mazāk pārsūdz ģenerālprokuroram. Lielākajā daļā no šīm situācijām, ja tiek atteikts, personai ir skaidrs, par ko iet runa.

S. Osipova.

Pēdējais jautājums. Kā jau teicu iepriekš, ka tie grozījumi Ministru kabineta grozījumos Nr. 21... pieaicinātās personas ļoti daudz viņus minēja. Tātad, kā šobrīd virzās...? Varbūt jūs vairāk zināt un kas ir tas būtiskais, kas varētu mainīties, šos grozījumus pieņemot?

J. Maizītis.

Būtiskais? Pirmkārt, izveidota drošības iestāžu un tiesību sargājošo iestāžu darba grupa. Bet tās ir būtiskākās lietas, par kurām ir diskutēts valdībā. Tās diskusijas, kā jau es pieminēju, nav bijušas vienkāršas, bet vismaz es esmu arī valdībā runājis par to, ka būtu nepieciešama pirmspārbaude situācijām, kad Saeimas ieceltas vai Saeimas vēlētas amatpersonas tiek virzītas noteiktos amatos. Lai gan te es uzskatu, ka liela loma ir...vai iespējas ir arī Valsts prezidentam tādēļ, ka Valsts prezidentam ir tiesības pieprasīt no drošības iestādēm jebkuru viņa lēmumiem vai rīcībai nepieciešamo informāciju un tad vismaz desmit līdz divdesmit dienu laikā, ja notiek valdības veidošanas process, noteikti mēs varam pateikt kā minimums to, vai vispār kaut kāda nopietna pārbaude attiecīgajam pretendentam ir nepieciešama. Par to ir bijusi diskusija.

Tātad... Jā, ir iecerēts papildināt normu, kas noteiks, ka valsts drošības iestāde pārrunu laikā informēs pārbaudāmo personu par iemesliem, kuru dēļ var tikt liegta pieeja valsts noslēpumam, nosakot informēšanas izņēmumu gadījumus. Tas ir tas, ko es centos runā iezīmēt. Tātad par pašu šo intervēšanas informēšanas kārtību tā, lai izslēgtu pēc iespējas vairāk pretargumentus tam, ka persona nezina, par ko iet runa.

Ir plānots padarīt publiskus personu pārbaūžu termiņus. Un jāsaprot tā, ka pēc šīm divām jau Satversmes tiesas sēdēm, manuprāt, šajās noteikumos varētu arī būt kaut kas vairāk, lai būtu skaidrs, kas tā ir par pārbaudi. Mēs noteikti iestātos, ka tā būtu sevišķā pārbaude un kabineta noteikumi, manuprāt, būtu arī tas īstais normatīvais veids, kā kaut ko pateikt vairāk, kas tās ir pārbaudēm. Nu, diskusijas tur droši vien varētu būt ļoti dažādas, bet kāpēc ne?

A. Laviņš.

Paldies. Lūdzu, kolēģe Ineta Ziemele turpinās ar jautājumiem.

I. Ziemele.

Paldies. Man Maizīša kungam tikai viens tāds jautājums, kas faktiski plūstoši turpina to, ko kolēģe tiesnese Osipova tikko jums uzdeva. Un tas ir saistīts ar Ternovska spriedumu. Tātad Ternovska un Vaškeviča un Spūļa nolēmumi... viņi, protams, ir atšķirīgi, viņi ir jānošķir. Vienīgais nolēmums, kur tiešām ir runa par procedūru Latvijā, ir Ternovska spriedums un tikai viens punkts tajā. Un šajā punktā, jūs ļoti labi zināt, kas tur ir teikts, tātad tiek tādā *obiter dicta* garā izteikta kritika tieši par procedūru Latvijā un par tās atbilstību... visu, ko mēs šeit runājam... pušu vienlīdzības principam šajā procesā, kas noslēdzas ar pārsūdzas iespējām pie ģenerālprokurora.

Sakāt lūdzu, šie Ministru kabineta noteikumi, par kuriem mēs pašreiz runājam, vai tātad šīs plānotās izmaiņas un arī domājamās izmaiņas... vai tās, jūsuprāt, iet virzienā, lai tiktu galā ar šo ECT kritiku?

J. Maizītis.

Nu, pirmkārt, tas darbs nav pabeigts. Šis spriedums bija sākums vispār diskusijām valdībā, kādēļ tika darba grupa izveidota. Es atvainojos... Jūs domājat pārsūdzību tālāk...? Es varbūt neuztvēru jautājumu...

I. Ziemele.

Nē, Ternovskis par to nerunā. Ternovskis pavisam konkrēti pasaka, ka pušu vienlīdzības princips netiek ievērots procedūrā tādā, kāda viņa patreiz ir Latvijā, respektīvi, tāda, kā mēs arī no ģenerālprokurora dzirdējam, kā tiek pārskatīts un šad

tad tiek uzaicināts, kaut kad netiek uzaicināts... tas neatbilst pušu vienlīdzības principam. Un šī procedūra...

J. Maizītis.

Jā, es sapratu. Neuzskatu, ka ir jebkāda problēma padarīt interviju uzaicināšanu par normu.

I. Ziemeļe.

Un vēl?

J. Maizītis.

Izskaidrot iemeslus... Tur es neredzu nekādu problēmu arī no drošības iestādēm. Tajā daļā...

Arī runājot par amatpersonām... Nu ir tik daudz un tik raibs tas amatpersonu klāsts, kuri strādā ar valsts noslēpumu. Tie ir karavīri, tie ir visi drošības iestāžu darbinieki, tie ir KNAB darbinieki, ir atsevišķi prokurori, tie ir atsevišķi politiķi, tie ir ierēdņi un noteikt, ka... domājot par kardinālu sistēmas maiņu, tas ir ļoti bīstami. Piemēram, nu kā ar drošības iestāžu darbiniekiem...? Nu, ir vēl papildus prasības visiem drošības iestāžu darbiniekiem. Un tad drošības iestādes darbinieks situācijās, kad... viņš ir vienkārši nodevējs, kura vainu juridiski nevar pierādīt, vai viņš ir korumpēts... tās ir tik jūtīgas lietas, kuras mēs ģenerālprokuroram varēsime pateikt, tiesai... tad būs jāskatās... Kāds mums būs sniedzis to informāciju. Tā būs uzticēšanās, tie būs partneri... Un tāds cilvēks turpinās strādāt drošības iestādē?

A. Laviņš.

Kolēģi? Lūdzu, Gunārs Kusiņš.

G. Kusiņš.

Jā. Jūs minējāt to statistiku. Cik es saprotu, tad ir arī valstis, kur nevar pārsūdzēt tiesās šo drošības iestāžu...

J. Maizītis.

Ir dažādi.

G. Kusiņš.

Jā, tātad ir dažādi. Sakiet, lūdzu, vai šis aizliegums attiecas uz tādiem gadījumiem, kas ir līdzīgi tā kā mums ir 9.3.6.? Jeb tas attiecas pilnīgi uz visiem gadījumiem, kad tiek atteikts?

J. Maizītis.

Es tik dziļi neesmu pētījis.

G. Kusiņš.

Jo jūsu norādītie argumenti par valsts drošību, protams, ir tādi, kas vairākkārt ir izskanējuši. Man tad jums jautājums, vai vienmēr šī atteikuma pamatā ir valsts drošības jautājumi? Vai var būt tā, ka ir atteikums, tā pamatā nav nekādas valsts drošības intereses, teiksim, tie paši... nu, es nezinu, apzināti nepatiesi dati vai persona ir ārstniecības iestāžu uzskaitē, vai vēl kaut kas.

J. Maizītis.

Jā, es sapratu. Te ir nedaudz plašāk tomēr jāvērtē tās situācijas, kad varbūt tiešā veidā nav valsts drošības apdraudējums, bet amatpersona melo. Meliem seko iespēja šantažēt. Tā varbūt ir tā daļa, kas tieši varbūt pirmajā brīdī neattiecas uz valsts drošību, bet tā persona ir tajā riska zonā, jo amatpersonas melo. Nu, tā tas, diemžēl, ir.

G. Kusiņš.

Tā tas varētu būt. Bet šobrīd 9. panta trešā daļa... šie nosacījumi ir ļoti dažādi. Tur ir tādi, kur es pieļauju, ir šīs valsts drošības intereses, amatpersonas var apzināti nesniegt par sevi patiesas ziņas vai jeb kas... nu, piemēram, persona ir vai nav iesniegusi iesniegumu par atteikšanos no Latvijas pilsonības. Nu, es gribētu dzirdēt, kāds šeit ir tas pamats, kur šeit varētu būt valsts drošības intereses vai vēl kaut kas? Kāpēc ģenerālprokurors ir galīgā instance un nevis kāds cits?

J. Maizītis.

Nu, pirmkārt, es uzskatu, ka sadalīt... kaut kādu lietu sadalīšana, kur pārsūdzība būtu ģenerālprokurors vienai daļai un vienai daļai — tiesa, tas ir ļoti, ļoti sarežģīts mehānisms un es nemaz nezinu, vai tas vispār var strādāt. Pati sadalīšana... daļu ģenerālprokuroram un daļu, piemēram, tiesnesim... Būs ļoti grūti atlasīt tieši šos

konkrētos robežlīniju kritērijus, kāpēc viena daļa ģenerālprokuroram, viena daļa tiesai, iet runa, piemēram, par 9.3.6. punktu. Pašos pamatos...

G. Kusiņš.

Paldies.

A. Laviņš.

Labi. Paldies. Vai pieteikuma iesniedzēja pārstāvjiem būs jautājumi?

L. Liepa.

Godātā tiesa! Liels paldies. Lielākā daļa no jautājumiem ir jau jautāti un man ir palicis viens precizējošs jautājums. Sakiet, lūdzu, tād konkrētajā lietā konstitucionālās sūdzības iesniedzējs netika aicināts uz pārrunām Drošības policijā un tād, vispārinot šo jautājumu... Tād, vai gadījumā, ja iestādei, kas ir veikusi informācijas savākšanu, ir pārliecība, ka informācija ir pietiekama un vairs neko papildus nevajag uzzināt, vai tai tād nav pienākuma... vai jūs neredzat tur pienākumu uzklaut konkrēto adresātu?

J. Maizītis.

Vispirms konkrētajā situācijā, ja Drošības policijā iesniedzējs netika uzklauts, viņš tika uzklauts Satversmes aizsardzības birojā. Te es gribu tā īsi paskaidrot, ka attiecībā pret Drošības policiju un Militārās izlūkošanas drošības dienestu Satversmes aizsardzības birojs ir it kā prokuratūra un nereti šajās drošības iestādēs pieņemtie lēmumi, tāpat kā mūsu, Satversmes aizsardzības biroja direktora lēmumu, atceļ un nosūta papildus pārbaudei ģenerālprokurors, tāpat mēs rīkojamies attiecībā pret Drošības policiju vai Militārās izlūkošanas drošības dienestu lēmumiem. Savukārt tā mūsu uzraudzība ir saskaņā ar Valsts drošības iestāžu likumu un Satversmes aizsardzības biroja... nu, šo daļēji paralēlo, daļēji vertikālo drošības iestāžu sistēmu. Vismaz šajos jautājumos.

L. Liepa.

Paldies. Tādā gadījumā, ja jūs konstatējat, ka Drošības policijā nav notikusi personas uzklautšana...

J. Maizītis.

Mēs... pirmkārt, tas ir ģenerālprokurora norādījums uz klausīt. Es precīzi tagad nepateikšu to brīdi, bet tas, manuprāt, bija 2008. gads, ka ir jāuzklausā, jāintervē... Ne vienmēr tas varbūt ir bijis iepriekš, bet nu... mēs to darām.

L. Liepa.

Mēs arī dzirdējām no ģenerālprokurora paskaidrojumiem, ka visos gadījumos tas tomēr nav noticis. Mūsu gadījumā tā tad nebija Drošības policija, bija Satversmes aizsardzības biroja darbinieki...

J. Maizītis.

Iepriekšējos gados vienmēr intervijas nav bijušas.... jā...

L. Liepa.

Paldies.

A. Laviņš.

Ja es drīkstu šajā vietā precizēt... Tātad jautājums bija: vai Satversmes aizsardzības birojs uztver šo kā pienākumu uzaicināt ikvienu, kas ir iesniedzis sūdzību par Drošības policijas pieņemto lēmumu vai par Militārās izlūkošanas drošības dienesta pieņemto lēmumu Satversmes aizsardzības birojā. Vai jūs, saņemot šo sūdzību, uzskatāt, ka tas ir pienākums uz klausīt un katru reizi aiciniet šo...?

J. Maizītis.

Šobrīd jā.

A. Laviņš.

Šobrīd tā tad jā.. Ko nozīmē "šobrīd"? Tas ir gads? Divi?

J. Maizītis.

Nu, tas ir... man ir jāprasa kolēģei

I. Maura

Septiņi, astoņi gadi.

J. Maizītis.

Jā, septiņus, astoņus gadus mēs to darām.

A. Laviņš.

Jā. Paldies par precizējošu atbildi.

Lūdzu!

L. Liepa.

Tas acīmredzot nav normatīvi nostiprināts, bet tā ir prakse, ja?

J. Maizītis.

Nu, tas ir prokurora norādījums. Ģenerālprokurora norādījums.

L. Liepa.

Sakiet, lūdzu, tād šajās intervijās jūs norādījāt, ka tie iemesli tiek darīti zināmi tiešākā vai netiešākā formā. Ja jau tie iemesli tiek izskaidroti personai, tad kāpēc lai viņus neuzliktu uz papīra? Jo uz papīra jau parādās tikai normatīvais pamatojums. Piemēram, 9.3.6.

J. Maizītis.

Tad ir jautājums, kurā brīdī... jo tā notiek saruna intervijas laikā un ir jautājums — ir atbilde... Tas viss ir ierakstīts. Mēs neintervējam bez ieraksta. Tā ir obligāta prasība. Pēc tam paziņojumā, ko saņem persona, tur nav tālāk sevišķās lietvedības, tā ir vienkārši pasta vēstule. Mēs nevaram saglabāt to slepenību, kas ir vismaz tajā brīdī, kas ir personai, kad tiek intervēta, jo arī persona intervijas laikā parakstās par to, ka viņa neizpauž trešajām personām intervijas saturu, jautājumus un atbildes. Nu tad tas arī tehniski ir ļoti grūti īstenojams... atnākt vēlreiz... atnākt uz drošības iestādi un parakstīties, atstājot šo paziņojumu drošības iestādē.... Nu, par tādu mehānismu kaut ko var domāt...

L. Liepa.

Liels paldies. Jūs atbildējāt uz manu nākamo jautājumu.

Mums ir vēl viens precizējošs.

M. Pētersons.

Kā vienu no iemesliem, kādēļ šo jautājumu nevarētu nodot tiesai, jūs minējāt, ka tas varētu apgrūtināt informācijas iegūšanu no partnerdienestiem ārvalstīs. No otras puses, šajā lietā mēs esam noskaidrojuši, ka ir vairākas valstis, tajā skaitā abas pārējās Baltijas valstis, Čehija, Vācija un citas, kurās šis jautājums tiek nodots tiesas kontrolē. Līdz ar to būtu jautājums jums kā valsts drošības iestādes pārstāvim, vai jūs šīm valstīm baidāties nodot informāciju tādēļ, ka tur ir tiesas kontrole?

J. Maizītis.

Es šo argumentu minēju tādēļ, ka samazināsies tās informācijas apjoms, kas var būt par pamatu, lai lemtu par konkrēto pretendentu. Mēs samazinām iespējamās informācijas apjomu, uz kura pamata ir iespējams pieņemt lēmumu. Es tādēļ to minēju. Nevis... Uzticēšanās, tā ir ļoti trausla lieta, par ko drošības iestādes nerunā arī tiesas priekšā.

M. Pētersone.

Bet, ja būtu tā tiesas kontrole, tad tā baža būtu, ka šo informāciju nenodotu arī valsts drošības iestādēm vai nenodotu tiesai?

J. Maizītis.

To ir ļoti grūti prognozēt, kā attiecīgajās konkrētajās situācijās rīkosies mūsu sadarbības partneri.

M. Pētersons.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies. Vai Saeimas pārstāvei būs jautājumi?

I. Tralmaka.

Paldies. Jā, būs divi jautājumi.

Jūs tikko pieminējāt, ka ir ģenerālprokurora norādījums jums uz klausīt. Jūs varētu paskaidrot? Vai viņš ir rakstveida norādījums, kas ir izdots?...

J. Maizītis.

Jā, tas ir norādījums mums, drošības iestādēm.

I. Tralmaka.

Tas bija izdots vairākus gadus atpakaļ saistībā ar spriedumu?

J. Maizītis.

Jā.

I. Tralmaka.

Skaidrs.

Tad ir otrs jautājums saistīts ar to, ka šeit jau tika izskanējis viedoklis par to, ka varētu vienus pamatus nodot tiesas kontrolei un otru pamatus nē. Sakiet, lūdzu, cik bieži jūsu praksē tiešām ir tādi gadījumi, kad tiek anulēta pielaide tiešām pamatojoties uz vienu pamatu un tas būtu, piemēram, šis te pirmais pamats, ka ir iesniegts pieteikums par atteikšanos no pilsonības vai arī tad ir kriminālprocess.... tas gan būtu cits gadījums... bet tiešām ir viens pamats, kuru tad...

J. Maizītis.

Iet runa par riskiem. Es vēlreiz cenšos uzsvērt to. Neiet runa par vainu. Parasti iet runa par riskiem, tas ir risku kopums. Tas ir viens, divi, trīs... Nu, piemēram, saukšana pie administratīvās atbildības par automobiļa vadīšanu, pārsniedzot maksimālo atļauto braukšanas ātrumu... Vienreiz, droši vien nē. Divas reizes — droši vien nē. Bet piecdesmit reizes... jāsāk ir vērtēt.

I. Tralmaka.

Tas nozīmē, ka vienmēr būs gan tie jautājumi par uzticamību, gan arī tādi objektīvi konstatējami fakti?

J. Maizītis.

Jā. Gan — gan.

I. Tralmaka.

Skaidrs. Paldies.

A. Laviņš.

Paldies. Maizīša kungs, paldies jums par sniegto viedokli un arī par atbildēm uz daudzajiem jautājumiem. Paldies jums.

J. Maizītis.

Paldies.

A. Laviņš.

Šajā brīdī tiek izsludināts pārtraukums tiesas sēdē. Turpināsim tiesas sēdi precīzi pulksten 13.45.

(Pārtraukums.)

A. Laviņš.

Sēdieties, lūdzu! Turpinām tiesas sēdi.

Uzklausām pieaicinātās personas.

Vārds viedokļa sniegšanai Drošības policijas pārstāvim. Lūdzu!

I. Ulmanis.

Labdien, godātā tiesa!

Tātad pārstāvu Drošības policiju. Mēs esam vieni no trim valsts drošības iestādēm, kas nodarbojas ar valsts noslēpuma pielaidēm, ar pārbaūžu procedūru, ar telpu pārbaudēm, ar personu apmācības jautājumiem un, protams, mums varbūt tā kompetences joma ir nedaudz plašāka nekā citām valsts drošības iestādēm, mums, protams, ir arī izmeklēšanas tiesības gadījumos, kad faktiski ir jāsaskaras ar gadījumiem, kad ir izpausts valsts noslēpums. Faktiski tāpēc mēs pietiekami labi apzināmies, cik svarīgi ir veikt šos pirmos soļus, pirmās darbības, šie preventīvie pasākumi, tieši pārbaudes pasākumi, lai pēc tam necīnītos jau ar sekām.

Pagājušā gada jūnijā sagatavojām un rakstiski sniedzām atzinumu par konkrēto jautājumu. Mūsu domas kopš šī brīža nav mainījušās. Uzskatām, ka sistēma darbojas pietiekami labi, ir aprobēta praksē. Protams, ka sistēma pati par sevi jau darbojas divdesmit gadus. Likums "Par valsts noslēpumu" tika pieņemts 1997. gada 1.

janvārī un ir piedzīvojis arī dažādas būtiskas izmaiņas. Manuprāt, ja vērtētu tieši saistībā ar skatāmo jautājumu, tad svarīgākās izmaiņas bija 2004. gadā, kad faktiski tika mainīts šis 9. panta trešās daļas 6. punkts, kad tika sniegts precīzs formulējums tātad, ka pielaidi liedz personai, par kuru pārbaudes gaitā ir konstatēti fakti, kas dod pamatu apšaubīt tās uzticamību un spēju saglabāt valsts noslēpumu. Pirms tam arī Ternovska lietas lemlēmšanas laikā bija tāds diezgan nekonkrēts formulējums, ka jāvērtē personiskās vai profesionālās īpašības, kas pamatoti liek apšaubīt spēju ievērot slepenības režīma prasības. Vienkārši gribu uzsvērt, ka kopš šī brīža faktiski jebkurā pārbaudes procedūrā, kas ir saistīta ar pielaižu izsniegšanu, mēs operējam ar faktiem. Tātad valsts drošības iestādes diskutē un operē ar faktiem, kas ir iegūti operatīvās darbības ceļā, pretizlūkošanas ceļā.

2005. gadā faktiski arī tika mainīts... tika iekļauts jauns regulējums — 10. pants, ka personas pārbaudes kārtību un termiņus izstrādā Satversmes aizsardzības biroja direktors un apstiprina Ministru kabinets, kas faktiski bija par pamatu šīs konfidencialās instrukcijas izdošanai, kas faktiski uz doto brīdi ir kā tāda rokasgrāmata visām trim valsts drošības iestādēm, pēc kuras mēs vadāmies, veicot personu pārbaudes procedūru. Protams, izskanēja jau iepriekš un vairākkārt tika pieminēti esošie grozījumi, kas ir saskaņošanā Ministru kabinetā. Faktiski viņi radās... ideja par to radās 2014. gadā, kad Ministru kabinets uzdeva izvērtēt tiesvedības jautājumus, kas saistīti ar tiesvedību Eiropas Cilvēktiesību tiesā un secinājums bija tāds, ka faktiski ir nepieciešamas varbūt atsevišķas korekcijas un konkrēti bija šie grozījumi Ministru kabineta 21. noteikumos un, manuprāt, svarīgākās tēmas patiešām ir tās, kas jau iepriekš tika uzsvērtas, ir tas, ka grozījumos tiek paredzēts tas, ka pārrunu laikā drošības iestādei būs jāinformē pārbaudāmās personas par iemesliem, kuru dēļ personai var tikt liegta pieeja valsts noslēpumam un faktiski arī būs iekļauti termiņi, kādos valsts drošības iestādes pieņem lēmumus par speciālas atļaujas izsniegšanu vai neizsniegšanu, kā arī pārbaudes pagarināšanas termiņus, nosakot maksimālo termiņu pārbaudes procedūrā. Es domāju, ka šie grozījumi precīzēs pārbaudīšanas procesā un faktiski arī novērsīs tās šaubas, par kurām mēs te jau iepriekš esam diskutējuši.

Ja sistēmu vērtētu vienīgi no Drošības policijas viedokļa, tad dažkārt iestādē rodas tāds pamatots jautājums, kāpēc ir šī pārsūdzības kārtība citās valsts drošības iestādē – Satversmes aizsardzības birojā un tad Ģenerālprokuratūrā, bet faktiski tās ir bijušas tikai iekšējas diskusijas, jo, ņemot vērā to, ka Drošības policijai faktiski ir

ļoti... manuprāt, fiziski mēs veicam visvairāk pārbaužu, salīdzinot ar citām valsts drošības iestādēm, mums pārbaužu skaits gadā sastāda kaut kur tuvu pie diviem tūkstošiem sakarā ar termiņu pārskatīšanu un tamlīdzīgām lietām. Tātad faktiski es uzskatu, ka ļoti pozitīvi ir, ka mūsu lēmumi jau... tīri cilvēcīga kļūda uz šādu daudzumu var tikt pielaista, ka šī pārsūdzība citā drošības iestādē un pēc tam Ģenerālprokuratūrā, ka tas ir pamatoti un faktiski nodrošina valsts noslēpuma aizsardzības sistēmas tādu pilnvērtīgāku darbību.

Runājot par pārsūdzības kārtību. Faktiski mūsu viedoklis ir tāds, ka pārsūdzība Ģenerālprokuratūrā — tā ir iespēja kvalitatīvi un ātri veikt pārbaudi, jo prokuratūra, veicot operatīvā darba uzraudzību, pietiekami labi pārzina, kā darbojas valsts drošības iestādes. Viņām ir izpratne... prokuratūra ļoti labi zina operatīvā darba un pretizlūkošanas darba nianšes un līdz ar to šī pārsūdzība prokuratūrā mūsu ieskatā ir pietiekami efektīva.

Faktiski, manuprāt, ir jāņem vērā arī to, ka prokuratūrai Latvijā ir salīdzinoši plaša atbildības joma ārpus krimināltiesību jomas, kas laikam ir veidojies tīri vēsturiski. Likumdevējs to principā vienmēr ir akceptējis un laiku pa laiku tieši prokuratūrai tiek uzlikti papildus pienākumi un papildus jautājumu izlemšana.

Argumentācijā iepriekš izskanēja Imigrācijas likuma norma, ka pārsūdzība par iekļaušanu tā saucamajā “melnajā sarakstā” paredzēta Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā, tomēr ir specifiski gadījumi likumā paredzēti. Tātad Imigrācijas likuma 61. pantā: ja lēmums ir pieņemts pamatojoties uz valsts drošības iestādes izlūkošanas vai pretizlūkošanas darbību rezultātā iegūto informāciju, tad pārsūdzēt šo lēmumu var ģenerālprokuroram, kura lēmums ir galīgs... Tātad faktiski nedaudz arī samērā analoga procedūra ar valsts noslēpuma jautājumu.

Jautājumā par personu tiesībām izvēlēties nodarbošanos mans viedoklis ir, ka likumdošana saistībā ar pielaidēm ir pietiekami skaidri regulēta. Gan valsts institūcijas, gan komercsabiedrības, vadoties no tām veicamajiem pienākumiem, uzdevumiem un funkcijām, pašas izlemj tātad, vai ir... pirmkārt, nepieciešamība strādāt ar valsts noslēpumu saturošu informāciju. Ja ir, tad nosaka tos amatus, kam būtu nepieciešamas pielaides. Šie amati tiek saskaņoti ar valsts drošības iestādēm. Mēs necenšamies veikt tādus kardinālus grozījumus šajos amatu sarakstos faktiski, jo pašai iestādei ir jāzina, kā viņi operēs, kādus uzdevumus viņi pildīs un kā šos uzdevumus labāk arī realizēt dzīvē. Faktiski dažos gadījumos ir varbūt tādas korekcijas bijušas, kad mēs redzam kaut kādas loģiskas nesakritības, kad varbūt

augstāka līmeņa vadītājam ir paredzēta zemāka līmeņa pielaide valsts noslēpumam un padotajam ir augstāka, tad nu vienkārši varbūt norādām uz to, ka ir nepieciešams veikt korekcijas amatu sarakstos.

Un līdz ar to faktiski, ja persona stājas darbā, kur ir nepieciešama pielaide, viņš jau ļoti labi apzinās, uz kādu amatu viņš kandidē, viņš ir informēts par pārbaudes procedūru. Tā kā faktiski viņš zina, ka šo amatu viņš varēs ieņemt tikai tajā gadījumā, kad būs pabeigta pārbaudes procedūra un viņš būs saņēmis pielaidi valsts noslēpumam.

Par pielaides anulēšanas procedūru. Arī tas, protams, automātiski nenozīmē, ka cilvēks zaudē darbu. Šādā gadījumā drošības iestādes lūdz tātad pārcelt personu darbā, kas nav saistīta ar valsts noslēpumu. Darba attiecības ir izbeidzamas tikai tādā gadījumā, ja šādu iespēju nav. Praksē ir pietiekami daudz gadījumu, kad personas, kurām tiek vai nu anulēta pielaide vai pazemināta kategorija, tiek pārceltas citos amatos, kuros faktiski viņa var pilntiesīgi strādāt un realizēt savas intereses.

Tā kā faktiski īsumā tas man būtu viss. Kopējais viedoklis, ja runājam par iespējām kaut kādā veidā mainīt situāciju un sistēmu saistībā ar pielaižu izsniegšanu, manuprāt, šis patiešām nebūtu tas varbūt īstais brīdis domāt šajā virzienā, jo jau iepriekš Kalnmeiera kungs norādīja, ka tie ģeopolitiskie apstākļi ir tādi, kādi viņi ir. Pretizlūkošanas riski diemžēl nemazinās un, ja mēs nezinām, kāds būs gala rezultāts, sākot risināt šo jautājumu, ka jāmaina ir sistēma, tad vai rezultāts būs pozitīvs vai varbūt mēs iegūstam negatīvu rezultātu, tad līdz ar to tāpēc viedoklis ir, ka uz doto brīdi sistēmai nevajadzētu veikt kaut kādas radikālas izmaiņas. Nu, ņemot vērā to, ka varbūt uz doto brīdi ir dažas ieceres attiecīgi veikt grozījumus Ministru kabineta noteikumos.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies. Tā... Būs jautājumi. Pirmais jautājums izriet no Drošības policijas atbildes rakstā norādītā. Te tiek minēts, ka valsts noslēpuma aizsardzības sistēmas vājināšana pašreizējos ģeopolitiskajos apstākļos varot radīt apdraudējumu valsts drošībai un konstitucionālajai iekārtai. Vai jūs uzskatāt, ka sistēmas... tātad šīs pārsūdzības sistēmas maiņa no ģenerālprokurora, piemēram, uz kādu no tiesām jūsu ieskatā ir šīs sistēmas vājināšana? Un, ja tas tā ir, tad, lai tas jautājums būtu visaptverošs un nebūtu divos jautājumos, es turpināšu ar vienu citu rindkopu, kurā jūs

sakāt, ka katrai valstij ir individuāla pieeja, kā tiek izveidota valsts noslēpuma aizsardzības sistēma. Šajā gadījumā esot jāņem vērā valsts vēsture, ģeopolitiskā situācija, tiesību, tiesu sistēma un kāda ir Latvijas tā vēsturiskā pieredze. Tostarp, tā ir bijusi kādreiz PSRS sastāvā un šeit, turpinot šo manu jautājumu, vai šī ir sistēmas vājināšana, nododot tiesai. Mums kaimiņvalstīs ir tomēr pieredze tāda, ka Lietuvā un Igaunijā, kur vēsturiskā pieredze ir līdzīga, šī sistēma ir veidota tādā veidā, ka tomēr tiesas ir tās, kas veic šo pieņemto lēmumu tiesiskuma kontroli. Tātad tas jautājums ir no divām daļām. Vai jūs uzskatāt, ka šāda sistēma vājinātu valsts noslēpuma aizsardzības sistēmu un kāda tad būtu Latvijas īpašā atšķirība no mūsu kaimiņiem?

I. Ulmanis.

Nu, faktiski Igaunijā un Lietuvā tomēr situācija, lai vai kā, salīdzinot ar Latviju, ir stabilāka. Mums ir pietiekami daudz vairāk dažādi riski iekšpolitiskie. Ārpolitiskie, es domāju, ka vairāk vai mazāk sakrīt mūsu valstīm.

Vai būtu sistēmas vājināšana, man grūti spriest, kāds būtu gala rezultāts. Vienkārši mūsu kā likuma piemērotāju viedoklis ir tas, ka ar valsts noslēpumu strādā pēc iespējas mazāks personu loks, kas ir kompetenti skatīt šo jautājumu. Ja to pārnesīs uz tiesām, es nezinu, kāds būs attiecīgi... es neapšaubu tiesas kompetenci un to, ka skatīšana tiesās, tas nav apdraudējums valsts drošībai. vienkārši, kāds būs iesaistīto personu loks, kas skatīs šo jautājumu, kā šīs lietas tiks kaut vai fiziski nogādātas uz tiesām, kā šīs lietas tiks skatītas tiesās, vai telpas ir atbilstoši aprīkotas, atbilstoši šiem Ministru kabineta noteikumiem. Tā kā nu ir virkne tādu neatbildētu jautājumu, par kuriem es uzreiz šaubos skatoties uz to.

A. Laviņš.

Labi. Kolēģi... Tātad kolēģe Sanita Osipova turpinās ar jautājumiem. Lūdzu!

S. Osipova.

Turpinot priekšsēdētāja aizsākto tēmu. Tātad tas, ko es no jums vairāk dzirdēju, ir tehniski sīkumi nodrošināt, lai tiesas process atbilstu kritērijiem, nevis šaubas par to, ka tiesneši nebūtu kvalificēti vai uzticami.

I. Ulmanis.

Es neapšaubu tiesnešu kvalifikāciju un uzticamību. Vienkārši uz doto brīdi, skatoties uz esošo sistēmu, man viņa liekas pietiekami labi sakārtota. Ģenerālprokurors tomēr ir tā amatpersona, kas labi pārzina, kā es jau norādīju, operatīvo darbu, pārzina pretizlūkošanas darbu. Ģenerālprokuroram tomēr salīdzinot arī patiešām... tas jau izskanēja arī iepriekš komentāros, ir diezgan plašas pilnvaras. Ģenerālprokurors var pieprasīt informāciju tajā skaitā arī no valsts drošības iestādēm par slepeno palīgu identitāti, kas dažkārt starp citu arī ir, manuprāt, diezgan svarīgi arī valsts noslēpuma pārbaužu procedūrā. Ja tiešām mēs gribam noskaidrot līdz detaļām jautājumu, tad šāda aktualitāte var parādīties.

S. Osipova.

Paldies. Man ir vēl jautājumi. Sakiet, lūdzu, kas ir tie normatīvie akti, kas regulē procesu, kādā tiek skatīts šis jautājums par atļaujas došanu, nedošanu, anulēšanu. Tātad, vai administratīvais process tiek ievērots.

I. Ulmanis.

Es faktiski to nesauktu par administratīvo procesu. Es domāju, ka tā ir speciāla procedūra...

S. Osipova.

Tātad normatīvie akti, kas regulē jūsu darbību, ir likums "Par valsts noslēpumu", Operatīvās darbības likums...

I. Ulmanis.

Jā un Ministru kabineta noteikumi 21. ... Jā, Operatīvās darbības likums, faktiski arī šī Ministru kabineta instrukcija, kas jau detalizēti nosaka kārtību.

S. Osipova.

Sakiet, lūdzu, kādā veidā jūs izprotat šī procesa ietvaros personas tiesības tikt uzklautai.

I. Ulmanis.

Faktiski pēdējā.. personas tiesības tikt uzklasītai ir noteiktas jau likumā, ka faktiski obligāti ir jāintervē persona, tas ir tad, kad tiek skatīts jautājums par augstākās kategorijas, pirmās kategorijas, pielaišanas izsniegšanu. Uz doto brīdi ir tikai fakultatīvs pienākums atsevišķos gadījumos, ja iet runa par zemāku kategoriju. Nu, manā uztverē, tieši paredzētie grozījumi Ministru kabineta noteikumos varētu šo situāciju kardināli izmainīt un labot. Tad arī būtu noteikts, ka persona tiek uzklasīta un viņai tiek arī vienlaicīgi, ja iet jautājums par pielaišanas anulēšanu, tad tiek sniegta informācija par tiem apstākļiem, kāpēc šī pielaide tiek anulēta.

S. Osipova.

Vai es pareizi saprotu, ka ar personas tiesībām tikt uzklasītai jūs saprotat to, ka personas klātbūtne ir un persona var izteikties šī procesa ietvaros?

I. Ulmanis.

Jā, es to tā saprotu.

S. Osipova.

Vai jūs ietverat šajās tiesībās tikt uzklasītam, arī zināt, kāpēc vispār viss šis process iet personai iet nelabvēlīgā virzienā?

I. Ulmanis.

Faktiski tas ir jautājums par valsts noslēpumu. Ir varbūt atsevišķi gadījumi... protams, tie likumā noteiktie konkrētie gadījumi, kur persona jau skaidri zina, kāpēc šī pielaide viņai tiek anulēta, ir šis faktiski vērtējuma punkts 9.3.6., kad nu... tad ir jālemj... Praksē faktiski notiek tā, ka, kā jau iepriekš Maizīša kungs teica, persona tiekot izsaukta uz interviju un uzdodot šos jautājumus, viņš jau saprot, kāda informācija ir pārbaudīta, daļēji var nojaust, kāda informācija ir varbūt drošības iestāžu rīcībā un līdz ar to viņš jau iegūst vismaz daļēju informāciju, kas tie ir par iemesliem, kāpēc šī pielaide tiek anulēta.

S. Osipova.

Sakiet, lūdzu, es jums uzdošu to pašu jautājumu, ko iepriekšējām pieaicinātajām personām... Mani interesē, kā jūs izprotat 13. panta ceturtais daļas šo

“turpmāk tai ir liegts saņemt speciālo atļauju”. Ko nozīmē “turpmāk” šīs normas ietvaros?

I. Ulmanis.

Faktiski, ja lēmums vienreiz ir pieņemts un izgājis pārsūdzību līdz pat Ģenerālprokuratūrai, tad manā uztverē šis jautājums ir izšķirts galīgi. Protams, var būt dažādi apstākļi, kā jau tika minēts, ka pēkšņi persona tiek, teiksim, kas ir nepatiesi notiesāta par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu... tad es nezinu. Tad, manuprāt, es nezinu.. praksē es neesmu saskāries ar šādiem gadījumiem, bet tas varētu būt vienkārši atkārtots iesniegums drošības iestādei izskatīt jautājumu. Varbūt, ka tādā veidā to varētu atrisināt.

S. Osipova.

Tātad šis “turpmāk” varētu nebūt galīgs tajos gadījumos, ja ir runa, ka persona ir bijusi nepatiesi apsūdzēta vai kaut kādi fakti nav bijuši... Bet kas ir ar 9.3.6.... ka ir bijis šis pamats šaubīties par personas spēju saglabāt valsts noslēpumu? Vai šeit turpmāk ir pavisam vai arī šeit var mainīties kādi faktiskie apstākļi?

I. Ulmanis.

Es domāju, ka tā varētu būt kaut kāda kļūda, kas pieļauta operatīvajā darbā... Bet faktiski es tomēr uzskatu, ka... Mēs jau nepieņemam lēmumu... tas priekšstats rodas, kad drošības iestādes izvelk varbūt kādu vienu faktu, viņa tur runā par šo faktu un uz šī fakta pamata tiek anulēta pielaišana. Tā nav. Faktiski, zinot to, ka pārsūdzību izies gan Satversmes aizsardzības birojā... vismaz no Drošības policijas skatu punkta... ka šī pārsūdzība izies divas instances, mēs ļoti rūpīgi piedomājam īpaši tajos apstākļos, kad anulējam pielaišanas. Protams, lielākā daļa pielaižu anulēšana notiek pēc šī 9.3.6. panta, bet šajos gadījumos neiet runa par kaut kādu vienu faktu. Mēs mēģinām apkopot informāciju, iegūt vairāk informāciju par personu, pārbaudām dažādus faktus un tad attiecīgi arī... tas jau ir tīri tāds taktikas jautājums, kā mēs nonākam pie secinājumiem, kas mums liek vērtēt cilvēka uzticamību un spējas saglabāt valsts noslēpumu.

A. Laviņš.

Paldies. Kolēģe Ineta Ziemele turpinās jautājumus uzdot. Lūdzu!

I. Ziemele.

Paldies.

Man būs tikai viens precizējošs jautājums. Jūsu pozīcija par spēkā esošo sistēmu ir tāda, ka tā ir pietiekami labi sakārtota. Es jūs citēju... Savukārt tad, kad jūs runājat par Ministru kabineta noteikumiem un par apspriežamajiem grozījumiem, tad jūs sakāt, ka šie grozījumi nevis neapšaubāmi, bet acīmredzot tiem būs kaut kāda pievienotā vērtība, viņi kaut ko uzlabos. Vai šeit nav pretruna tajā, ko jūs sakāt? Ja jau sistēma ir pietiekami laba, kāpēc tad ir nepieciešami grozījumi?

I. Ulmanis.

Runājot par sistēmu kā gana labu esam, es vairāk domāju par lēmuma pieņemšanas un pārsūdzības procedūru. Šie ir precizējoši grozījumi, kas varbūt vairāk ir domāti tieši sabiedrībai, lai sniegtu tātad tādu pārliecību, ka šis pārbaužu process tomēr ir objektīvs un ka personai ir iespējas arī paust savu viedokli un, ka viņai arī tiek izskaidrots, kāpēc šī pielaide tiks anulēta.

I. Ziemele.

Tātad jūs objektivizējat kaut kādus elementus procedūrā, lai būtu sabiedrības pārliecība... sabiedrības pārliecības kaut kādai iegūšanai. Jums pašiem tas tā īsti...

I. Ulmanis.

Faktiski, jā... ne jau tādā ziņā, protams... Es jau norādīju, ka valsts noslēpuma aizsardzības sistēma nav kaut kas sastindzis un ledus bluķis. Protams, ka dzīve ievieš savas korekcijas. Šis darba grupas lēmums bija, kā jau norādīju, vērtējot esošās lietvedības tajā laikā, manuprāt, 2014. gadā, vēl joprojām Eiropas Cilvēktiesību tiesā bija izskatīta jau Ternovska lieta un bija izskatīšanā, manuprāt, bija vēl Vaškevičs un Spūlis... Līdz ar to, protams, ka bija pamatotas šaubas, vai šis process ir līdz galam sakārtots. Un tāpēc arī Ministru kabinets nāca ar tādu uzdevumu – valsts drošības iestādēm vēlreiz iesaistīties, un tur piedalījās ne tikai valsts drošības iestādes, tur bija piesaistīti arī speciālisti no citām institūcijām.

I. Ziemele.

Paldies.

A. Laviņš.

Labi. Jautājumus turpinās uzdot kolēģis Uldis Ķinis. Lūdzu!

U. Ķinis.

Es arī turpinot kolēģes Ziemeles jautājumu... No jūsu atbildes raksta redzams ir, kā jūs šeit paši norādāt, ka rezultātā ir radušās diskusijas par procedūras subjektīvismu. Taču jūs uzsverat to, ka vērtēšana notiek, pamatojoties uz objektīviem kritērijiem. Es saprotu, ka ir slepenās instrukcijas, valsts noslēpums un tā tālāk, bet vispārējos vārdos, kas nodrošina tos objektīvos kritērijus? Kas viņus nosaka šos objektīvos kritērijus? Vai šie ir tie Ministru kabineta 21. noteikumi? Vai tā ir tā Ministru kabineta instrukcija, kas ir klasificēta kā konfidenciāla? Vai kāds cits?

I. Ulmanis.

Faktiski daļa kritēriju ir... protams, visu arī nevar aprakstīt dažāda veida instrukcijās un noteikumos. Daļa kritēriju ir ietverti šajā instrukcijā, kas tiek vērtēta... jā...

U. Ķinis.

Tad tie, jūsprāt, nodrošina to objektivitāti? Jo viņi ir pārbaudāmi, ja? Tā es varētu saprast, ka objektīvs kritērijs ir tāds, kurš ir pārbaudāms faktiski. Kurš nav tāds kritērijs, kuru vienkārši... nu es saku, ka tas ir objektīvs, bet es viņu nevaru nekādi pārbaudīt...

I. Ulmanis.

Kā jau es norādīju... tās lielākās diskusijas raisa šīs personas uzticamības un spējas saglabāt valsts noslēpumu. Un tieši šajās lietās mēs patiešām koncentrējamies uz faktiem. Un ja mēs runājam par faktiem, tad viņiem kaut kādā veidā ir jābūt nostiprinātiem. Un nostiprināt mēs viņus varam tikai tajā ceļā, kā paredzēts ir Operatīvās darbības likumā. Tātad tas viss ir pārbaudāms. Lai jūs saprastu katras personas pārbaudes lietu.. tātad viņa veidojas kā atsevišķa nomenklatūras lieta, kur visa pārbaudes procedūra tiek atspoguļota. Šī lieta arī... ja pārsūdz persona pielaides anulēšanu, šī lieta ceļo uz Satversmes aizsardzības biroju, pēc tam viņa ceļo uz Ģenerālprokuratūru.

A. Laviņš.

Labi, teikšu paldies par sniegto viedokli un par sniegtajām atbildēm. Paldies, Ulmaņa kungs. Jā... tas no tiesnešu puses būtu, bet vēl ir lietas dalībniekiem droši vien jautājumi. Vai pieteikuma iesniedzēja pārstāvjiem ir jautājumi?

L. Liepa.

Godātā tiesa, pateicos par iespēju uzdot atsevišķus jautājumus, uz kuriem mēs uzskatām, ka būtu būtiski saņemt atbildes šīs lietas izskatīšanas kontekstā.

Jūs diezgan precīzi aprakstījāt Drošības policijas funkcijas norādot tātd, ka tiek veiktas aptuveni divi tūkstoši pārbaudes lietas gadā. Pārbaude noslēdzas ar noteiktiem secinājumiem, par kuriem tiek noformulēts lēmums. Un jūs tāpat arī norādījāt, ka šis lēmums balstās tikai uz faktiem, nevis uz pieņēmumiem. Mēs tāpat redzam jūsu viedokļa 7. lapā norādīto skaidrojumu, ka tiek izmantotas arī tā saucamās pretizlūkošanas darbības saskaņā ar Drošības iestāžu likuma 3. panta trešo daļu. Kas regulē šos pretizlūkošanas darbību veikšanu un kur persona var sūdzēties, ja tā, piemēram, uzskata, ka pretizlūkošanas darbību rezultātā ir aizskartas tās tiesības vai, piemēram, fakti ir konstatēti neprecīzi, nepareizi un neatbilstoši?

I. Ulmanis.

Tātd pretizlūkošanas darbība tiek reglamentēta atbilstoši Izlūkošanas un pretizlūkošanas nolikumam. Šis nolikums tiek saskaņā ar Valsts drošības iestāžu likumu saskaņots Valsts drošības iestāžu padomē un to apstiprina valsts drošības iestādes vadītājs katrā no iestādēm un šis nolikums tiek saskaņots arī ar Ģenerālprokuratūru. Faktiski, pretizlūkošanas un izlūkošanas darbības tiek veiktas sasaistē ar Operatīvās darbības likumu, piemērojot Operatīvās darbības likuma regulējošās normas un šādā gadījumā, protams, ja rodas pamatotas bažas par kādu no aspektiem, tad tā attiecīgi pārsūdzības kārtība ir regulēta Operatīvās darbības likumā un var tikt pārsūdzēta, izmantojot šo kārtību.

L. Liepa.

Man jāatvainojas... Varbūt es varētu lūgt jūs precizēt. Tāpat ir iestādes ietvaros šī kārtība. Pārsūdzības kārtība ir iestādes ietvaros. Mēs nerasniedzam tiesu...

I. Ulmanis.

Nē, pārsūdzības kārtība nav iestādes ietvaros.

L. Liepa.

Runa ir tieši par pretizlūkošanas darbību ietvaros saņemto informāciju. Citiem vārdiem, mēs saskatām vakuumu. Mēs saskatām, ka ir tiesiskā regulējuma trūkums attiecībā uz to veidu, kārtību, kādā tiek iegūta informācija un secinājumiem, kādi tiek izdarīti par šiem faktiem. 3.6.9. kontekstā it īpaši.

I. Ulmanis.

Katrā gadījumā pamats pretizlūkošanas un izlūkošanas darbībām vienalga tiek piemērots Operatīvās darbības likumā noteiktās metodes un paņēmieni. Tātad attiecīgi uzraudzību gan pār iestādes operatīvo darbību, gan arī vienlaicīgi uzraudzību par pretizlūkošanas, izlūkošanas darbību veic Ģenerālprokuratūra. Ja ir pamatotas kaut kādas bažas par tiesību aizskārumu, personai ir tiesības vērsties Ģenerālprokuratūrā ar sūdzību par operatīvās darbības subjekta rīcību.

L. Liepa.

Paldies. Sakiet, lūdzu, tātad šodienas sarunā gan atbildot uz tiesas un arī procesa dalībnieku jautājumiem gan ģenerālprokurors, gan arī Satversmes aizsardzības biroja direktors norādīja, ka tātad tie iemesli, kuru dēļ personai tiek anulēta pielaide, faktiski tiek atklāta, tieši vai netieši, bet persona no intervijas aiziet pietiekami informēta, teiksim tā. Es saprotu, ka jūs arī neapstrīdat šo nostāju un tas izriet arī no jūsu rakstveida sniegtajiem paskaidrojumiem. Un tātad tieši tas pats jautājums, kas jau tika uzdots abām amatpersonām, saņemot viņu apstiprinošu atbildi: vai tad šo pamatojumu vai iemeslu nevarētu noformulēt arī rakstveida lēmumā, ar noteiktu nosacījumu, ka šī lēmuma saturs nav izpaužams publiski. Bet vismaz tas ir zināms.

I. Ulmanis.

Uz doto brīdi mēs tomēr vadāmies pēc Ministru kabineta noteikumiem, pēc valsts noslēpumu objektu saraksta vērtējam šo informāciju. Nu varbūt atsevišķa informācija pati par sevi, kas nešķiet apdraudējums valsts noslēpuma sistēmai, liek domāt, ka to mēs varētu izdarīt, bet es tomēr uzskatu, ka, atklājot vienā no lietām kaut

kādu nelielu informācijas apjomu, atklājot varbūt kaut kādā paralēlā lietā, tā mēs faktiski ar laiku atklāsim vispār, ar ko nodarbojas valsts drošības iestādes, tās metodes, līdzekļus un padarīsim to faktiski publisku. Līdz ar to es domāju, ka uz doto brīdi esošais regulējums ir pietiekams, lai tomēr mēs saglabātu valsts noslēpumu.

L. Liepa.

Nu, tas ir ļoti vispārīgi, Visos tajos gadījumos, kuros es noteikti varētu jums piekrist, teiksim, ir apdraudēts avots, jo, ja tā ir vienīgā informācijas metode, kā tas ir iegūts vai kā citādi ļoti būtiski, nu, piemēram, tādā gadījumā, ko arī... hipotētiski gan, bet pieminēja šeit Saeimas pārstāve, ja personas seksuālā orientācija ir šis paaugstināta riska faktors. To taču varētu noformēt dokumentā un visticamāk, ka persona saprastu, ka tas vai nu ir vai nav fakts, nevis pieņēmums.

I. Ulmanis.

Bet ir jautājums, kur šī persona šo dokumentu izmantos?

L. Liepa.

Viņai būs skaidrība. Un varbūt uz šī dokumenta pamata viņa iekšēji pieņems lēmumu... Nu, ka par to nav ko strīdēties, tas ir dzīves fakts, tā ir zināma nolemtība.

I. Ulmanis.

Nu, es nepiekrīstu. Es uzskatu, ka jau intervijas laikā sniegtā informācija... pie tam pašreizējā kārtība vienkārši... mēs kā likuma izpildītāji ievērojam to kārtību, kāda mums ir noteikta. Tā kārtība ir tāda, ka faktiski arī saucot uz interviju, mēs šo personu brīdinām par to, kādas sekas var iestāties, ja viņš izpaudīs šo informāciju, arī tajā skaitā intervijas laikā.

L. Liepa.

Sakiet, lūdzu, tāpat ņemot vērā to, ko jūs norādāt par interviju, kuras laikā tiek realizētas tiesības būt uzklautam, no lietas faktiskajiem apstākļiem izriet, ka konstitucionālās sūdzības iesniedzējs... viņš netika intervēts. Tātad tas nozīmē, ka mēs šeit saprotam, ka viņš netika uzklauts šī procesa ietvaros.

I. Ulmanis.

Faktiski ir... iepriekš jau tika norādīts, ka ir Ģenerālprokuratūras norādījumi gadījumos, kad tiek anulēta pielaide, veikt personu intervijas. Praksē ir bijuši, vismaz, cik es zinu Drošības policijā, atsevišķi gadījumi, kad drošības iestādes vadītājs, izvērtējot to pretizlūkošanas informāciju, tos apdraudējumus un riskus, ir nolēmis neveikt interviju. Jā, jāatzīst, ka tā ir.

L. Liepa.

Kāds kaitējums varētu no šīs intervijas būt valsts drošībai?

I. Ulmanis.

Man grūti spriest. Es šoreiz nekommentēšu Drošības policijas vadītāja pieņemto lēmumu, bet, arī runājot par konkrēto gadījumu, ir skaidri zināms, ka šī persona tika izsaukta nākamajā instancē, tātad Satversmes aizsardzības birojā un tika intervēta.

L. Liepa.

Jā. Paldies. Tas tā ir patiešām noticis.

Un mans pēdējais jautājums, godātā tiesa. Tātad, arī runājot par konkrētiem lietās apstākļiem... Konkrētajā gadījumā Drošības policija lēmumu par speciālās atļaujas anulēšanu nosūtīja pieteikuma iesniedzēja bijušajam darba devējam, nevis pašam pieteikuma iesniedzējam, neskatoties uz to, ka pieteikuma iesniedzēja privātā adrese bija zināma policijā. Savukārt jūs rakstveida viedoklī norādāt, ka lēmums ir jāpaziņo arī pašai personai. Nu tad galu galā, kas ir tās tiesību normas, kas šeit reglamentā Drošības policijas rīcību? Nosūtīt bijušajam darba devējam, nosūtīt pašai personai vai nesūtīt nevienam?

A. Laviņš.

Es atvainojos... Kāda nozīme ir šim jautājumam? Motivējiet, lūdzu!

L. Liepa.

Šis jautājums ir vistiešākā veidā saistīts ar mūsu pieteikumā norādīto galveno apsvērumu, ka trūkst pienācīga regulējuma un līdz ar to arī kontroles procesam, kādā tiek pieņemts lēmums par speciālās pielaides anulēšanu, kā arī neapšaubāmi būtiska

daļa ir šī lēmuma paziņošana adresātam. Normas nav. Tātad tas ir mūsu pieņēmums. Varbūt norma ir?

I. Ulmanis.

Man ir grūti komentēt konkrēto gadījumu. Tad ir vienkārši jāpārlicinās par faktiskajiem apstākļiem. Bet tajā brīdī, kad tiek pieņemts lēmums par pielaižu anulēšanu, par to, protams, tiek informēta personas darbavieta ar lūgumu tātad uz šo pārsūdzības procesu personu novirzīt amatā, kur nav nepieciešams darbs ar valsts noslēpumu un, protams, attiecīgi tiek informēta arī pati persona.

L. Liepa.

Paldies. Mums ir vēl viens jautājums.

M. Pētersons.

Savā viedoklī jums 9. lapā norādīts arī tas apjoms, ko ģenerālprokurors veic, izskatot šādas lietas. Un atšķirībā no citām pieaicinātajām personām jūs esat norādījuši, ka ģenerālprokurors faktiski veic tikai procedūras pārbaudi, pārlicinoties, ka valsts drošības iestāde ir normatīvajos aktos noteikto kārtību ievērojusi. Varbūt jūs varētu nedaudz izvērst – kāds Drošības policijas ieskatā ir tas pārbaudes apjoms, ko veic ģenerālprokurors? Vai tas ir tas pats, ko valsts drošības iestādes? Vai tomēr šaurāks, kā, piemēram, kasācijas instances tiesai?

I. Ulmanis.

Varbūt... manuprāt, tomēr... Protams, no vienas puses ģenerālprokurors veic procedūras pārbaudi, bet, kā jau es norādīju, te var būt nepieciešams papildināt, ka ģenerālprokuroram ir tomēr plašākas pilnvaras, arī kā realizējot uzraudzību par operatīvo darbu. Līdz ar to viņš var pieprasīt arī papildus informāciju, ja tas ir nepieciešams lēmuma pieņemšanai. Tā varētu būt paralēla darbība. Ne tikai procedūras pārbaude, bet arī ģenerālprokurors, izmantojot arī savas vēl papildus iespējamās pilnvaras, viņš realizē šīs pilnvaras, pieprasot papildus informāciju, lai pieņemtu lēmumu.

M. Pētersons.

Ja mēs skatāmies uz 9.3.6. punkta gadījumu. Vai ģenerālprokurors būtu tā institūcija, kas varētu pati pēc būtības izvērtēt, vai šis ir tas gadījums, kad norma ir jāpiemēro, vai tomēr nē? Vai arī ģenerālprokurors, kā jūs rakstāt viedoklī, skatās pamatā procedūru, nevis jautājumu pēc būtības?

I. Ulmanis.

Es domāju, ka, ja ģenerālprokuroram rastos šaubas, tad tā būtu tā lieta, kas tiktu atgriezta uz papildus precizēšanu ar konkrētiem, ar konkrētiem arī jau prokurora uzdevumiem, kas ir nepieciešams jeb varbūt vienkārši uz papildus pārbaudi.

M. Pētersons.

Paldies.

L. Liepa.

Godātā tiesa, mums vairs nav jautājumu. Liels paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Saeimas pārstāvei vai būs jautājumi?

I. Tralmaka.

Paldies, man ir tikai viens jautājums. Arī tas ir turpinājums tam, ko jau kolēģi tikko... pieteikuma iesniedzēja pārstāvji uzdeva. Sakiet, lūdzu, vai teorētiski likums pieļautu ģenerālprokuroram iegūt informāciju no drošības iestādes un grozīt pamatojumu vai pat atcelt pilnībā šo lēmumu?

I. Ulmanis.

Grozīt pamatojumu... man liekas, ka tādā gadījumā prokurors vienkārši šo lietu atgrieztu atpakaļ uz papildus pārbaudi un lai konstatētu, kas tad ir tie patiesie apstākļi. Viņam ir tādas pilnvaras un tiesības.

I. Tralmaka.

Tas ir tas, ko mēs jau arī dzirdējām no ģenerālprokurora, ka viņš pamatā to darītu, bet vai tādas pilnvaras ģenerālprokuroram ir izskatīt lēmumu pēc būtības, izskatīt visus lietas materiālus un, ja viņš to vēlētos, tomēr nedot atpakaļ drošības iestādei, bet pieņemt lēmumu grozīt vai nu pamatojumu vai lēmumu vienkārši atcelt.

I. Ulmanis.

Jā, tieši tā. Kā jau es norādīju, ģenerālprokuroram ir pietiekami plašas pilnvaras, veicot uzraudzību pār operatīvo darbu, līdz ar to, protams, viņam ir arī šāda iespēja.

I. Tralmaka.

Paldies.

A. Laviņš.

Jā. Labi. Nu gan jautājumi ir bijuši arī no procesa dalībniekiem. Tāpēc, Ulmaņa kungs, teikšu jums paldies par viedokli un par sniegtajām atbildēm.

Turpinām. Vārds viedokļa sniegšanai ir Tiesībsarga biroja pārstāvei. Lūdzu!

L. Lapiņa.

Labdien, godātā tiesa, procesa dalībnieki un pieaicinātās personas!

Savā runā es aplūkošu likuma "Par valsts noslēpumu" 11. panta piekto daļu un 13. panta trešo daļu kopsakarā ar Satversmes 92. pantu, savukārt likuma "Par valsts noslēpumu" 13. panta ceturto daļu saistībā ar Satversmes 106. pantu. Attiecībā uz Satversmes 92. panta piemērošanu es aplūkošu jautājumus par, pirmkārt, lēmuma pārsūdzības mehānismu Ģenerālprokuratūrā un liegumu pārbaudīt lēmuma tiesiskumu tiesā un, otrkārt, personas tiesības tikt uzklausi un iepazīties ar lietas materiāliem. Savukārt attiecībā uz Satversmes 106. pantu — amatu zaudēšana un liegumu atkārtoti saņemt speciālo atļauju.

Vispirms tiks aplūkota normu atbilstība Satversmes 92. panta pirmajam teikumam un iesākumā es pievērsīšos Tiesībsarga iepriekš paustajiem viedokļiem šādos jautājumos.

Kopš Satversmes tiesas sprieduma pieņemšanas Tiesībsargs ir izskatījis tikai atsevišķus personu iesniegumus, kuros tās ir norādījušas uz trūkumiem tiesību normu

piemērošanā. Jāuzsver, ka šajos gadījumos ir bijis arī sarežģīti paust viedokli par tiesību normu ievērošanu, ņemot vērā, ka nav bijuši pieejami visi lietas materiāli. Un attiecīgi Tiesībsargs pamatā ir balstījies uz Satversmes tiesas iepriekš paustajām atziņām. Tā, piemēram, jau 2011. gadā Tiesībsargs, sniedzot atbildi privātpersonai uz tās iesniegumu, norādīja, ka Satversmes 92. pantam var atbilst procedūra, kurā amatpersona var pārsūdzēt drošības iestādes pieņemto lēmumu par atļaujas anulēšanu ģenerālprokuroram un Satversmes 92. panta pirmais teikums nenoteic obligātu pienākumu izskatīt šādu sūdzību konkrēti tiesai.

Vienlaikus Tiesībsargs, atsaucoties uz Satversmes tiesas atziņām norādīja, ka normas jāinterpretē atbilstoši Satversmē noteiktajiem principiem un arī atbildē uz šo konkrēto 2011. gada iesniegumu, Tiesībsargs norādīja uz trūkumiem tiesību normu piemērošanas praksē un uzklaušanās principu ievērošanā Ģenerālprokuratūrā.

Attiecībā uz tiesībām iepazīties ar lietas materiāliem pārsūdzības procesā un tiesībām tikt uzklautam, Tiesībsargs ir piekritis, ka valsts drošības intereses varētu attaisnot aizliegumu izpaust personai noteiktu lēmuma pamatā esošo informāciju, ja pastāv bažas, ko šīs informācijas izpaušana var radīt valsts drošības interesēm. Tomēr valsts drošības intereses nevar tikt interpretētas nesamērīgi plaši, liedzot personai pēc būtības saprast, par kādu rīcību tā ir zaudējusi uzticamību. Piemēram, no skaidrojuma, ka pārbaudes gaitā ir konstatēti fakti, kas dod pamatu apšaubīt personas uzticamību un spēju saglabāt valsts noslēpumu, personai nav iespējams saprast atteikuma pamatu un attiecīgi sniegt savu viedokli par konkrēto situāciju.

Ievērojot, ka valstij ir pienākums nodrošināt efektīvu uzklaušanās principu ievērošanu, ja praksē tiesību norma netiek piemērota atbilstoši Satversmes tiesas spriedumos iepriekš norādītajiem principiem, esošais normatīvais regulējums var tikt atzīstams par nepietiekamu personas cilvēktiesību aizsardzībai.

Un nevar arī izslēgt iespēju, ka trūkumi praksē pielaides anulēšanas procesā var ietekmēt tiesas procesa tiesiskumu attiecībā uz tiesas praksi, kurā persona apstrīd tās atcelšanu no amatu vai pārcelšanu citā amatā, kā tas, piemēram, ir bijis konstatēts Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2016. gada 21. jūlija spriedumā “Petrova pret Bulgāriju”, kurā tiesa atsaucās uz lietā “Ternovskis pret Latviju” iepriekš sniegtajām atziņām.

Un turpinājumā es vēlos norādīt apsvērumus attiecībā uz Satversmes 106. punktu. Mēs, lasot šo normu, to lasījām kā pilnīgu aizliegumu turpmāk personai saņemt šo atļauju un principā, lai gan personai nav subjektīvo tiesību iepazīties ar valsts noslēpumu saturošu informāciju, tomēr piešķirtās atļaujas anulēšana negatīvi

ietekmē personas tiesības saglabāt esošo darbavietu un karjeras līmeni. Un Tiesībsarga ieskatā 106. panta ierobežojumi paredz, ka līdz ar speciālās atļaujas anulēšanu persona var zaudēt ieņemamo amatu, var būt samērīgi iespējamam apdraudējumam, ko šādas personas rīcība var radīt valsts drošības interesēm, tomēr nav samērīgi noteikt absolūtu ierobežojumu personai jebkad atkārtot pretendēt uz šādas pielaišanas saņemšanu, neparedzot nekādas ierobežojumu pārskatīšanas iespējas.

Jau šobrīd likums "Par valsts noslēpumu" paredz iestāžu pienākumu pārbaudīt ziņas par personu pirms pielaišanas izsniegšanas un arī pēc šīs pielaišanas zaudēšanas, personai tā kā vajadzētu turpināt atrasties drošības iestāžu redzeslokā un viņai saglabājas pienākums neizpaust tās ziņas, kas viņai ir tapušas zināmas. Un attiecīgi mēs pieļaujam, ka ir iespējams noteikt personu tiesības mazāk ierobežojošus regulējumus.

Pateicos par uzmanību.

Esmu gatava atbildēt uz jūsu jautājumiem.

A. Laviņš.

Paldies.

Kolēģi... lūdzu! Kolēģe Sanita Osipova uzdos jautājumus.

S. Osipova.

Jūs jau atstājāt tādu atvērtu ideju gaisā, pabeidzot savu runu, par tiem mazāk ierobežojošajiem līdzekļiem. Kādus jūs tieši viņus saskatītu... alternatīvas?

L. Lapiņa.

Pirmkārt, es gribēju norādīt, ka šodien principā pirmo reizi nāca šis te ģenerālprokurora viedoklis, ka praksē nav problēma arī vēlāk pārskatīt šos lēmumus. Ja, piemēram, mainās apstākļi. Arī uz šo kādu apstākļu mainīšanos arī bija norādīts Tiesībsarga viedoklī.

Iespējams, ka mēs, lasot šīs normas, nevarējām saprast šādu praksi un šādu praksi arī nav sapratušas personas, kuras ir vērsušās Tiesībsarga birojā ar šādiem iesniegumiem. Tostarp, piemēram, arī agrākā valsts galvenā ierēdne. Viņa arī neredzēja, ka ir iespējams pēc noteikta laika vērsties ar atkārtotu iesniegumu, prasot pārvērtēt šos apstākļus. Tātad, tas būtu viens.

Otrs būtu iespējams kāds laika termiņš, kurā personai ir iespēja pārdomāt savu dzīvi un, iespējams, nākotnē tomēr atgriezties karjerā noteikta veida institūcijās.

S. Osipova.

Tātad jūs redzat šos saudzējošākos līdzekļus saistībā ar 106. panta garantiju ievērošanu, nevis ar 92.

L. Lapiņa.

Es domāju, ka – vai jautājums ir par pārsūdzības procesu vai par amatu turpināšanu.

S. Osipova.

Nu, jūs savā runā ļoti skaisti visu salikāt pa plauktiņiem. To vienu daļu jūs vērtējāt tātad tiesības uz taisnīgu tiesu, otru daļu jūs vērtējāt tātad šīs tiesības uz darbu, par alternatīviem līdzekļiem jūs uzskatāt, ka viņas būtu saistībā ar 106. panta tiesību ievērošanu... tātad saudzējošāki līdzekļi ir pieejami... Varbūt, ka jūs vienkārši neredzat nepieciešamību 92. panta... jūs varbūt redzat, ka viss ir kārtībā?

L. Lapiņa.

Nu, joprojām savā viedoklī es varu pieturēties tikai pie tā, kas ir norādīts rakstiskajā viedoklī un rakstiskajā viedoklī tas bija kopsakarā ar Satversmes 106. pantu. Es, protams, neizslēdzu, ka arī 92. panta ietvaros ir noteiktas tiesību jomas, kuras prasa tiesības pārskatīt kādu jautājumu arī tad, kad jau ir noslēdzies process. Bet attiecībā uz šo brīdi, es varu atsaukties tikai uz 106.

S. Osipova.

Jūs runājāt par 92. pantu un iepriekšējās pieaicinātās personas pauda viedokli par to, ka šeit nav iespējama pušu vienlīdzība, ka personas tiesības tikt uzklausītam arī šeit ir ierobežotā apjomā pielietojamas. Tad jums kā tiesībsarga pārstāvei, sakiet, lūdzu, kuras ir tās personas tiesības, kuras, jūsu prāt, pārbaudes procesā būtu obligāti jānodrošina, bet no kurām varētu atkāpties?

L. Lapiņa.

Es domāju, ka attiecībā uz uzklauššanas principu, pirmkārt, mūsu ieskatā nebūtu atbilstoša situācija, ka personai principā pašai būtu jāzina, ka viņai ir tiesības prasīt, lai viņu kāds uzklausu. Es domāju, ka tam tomēr būtu jābūt uzaicinājumam no iestādes puses. Un, piemēram, arī šajā 2011. gada atzinumā pārbaudes lietā tiesībsargs pauda viedokli, ka uzklauššanai būtu jābūt arī Ģenerālprokuratūrā, ne tikai... Un es domāju, ka šī uzklauššana būtu svarīga katrā šajā procesa stadijā kaut vai tādēļ, ka uz sākotnējā lēmuma pieņemšanu personu aicina uz sarunu, kuras mērķis ir noskaidrot šos apstākļus, kas varētu būt par pamatu lēmuma pieņemšanai un savukārt par pašu lēmumu persona tāpat var paust viedokli tikai šajā jau pārsūdzības procesā.

S. Osipova.

Paldies.

Lielā mērā procesu regulē likums "Par valsts noslēpumu". Bet vai jūs tomēr neredzat, ka šeit būtu arī zināma loma Administratīvā procesa likumam?

L. Lapiņa.

Es šajā situācijā nevaru... man ir tomēr jāņem vērā, ko ir norādījušas iepriekšējās personas, kas ir paudušas viedokli. Piemēram, gan visi šie galvenie tiesību normu piemērotāji — ģenerālprokurors, Satversmes aizsardzības birojs, Drošības policija — ir norādījuši, ka šis pamatā ir likuma "Par valsts noslēpumu" process. Un šajā gadījumā arī ģenerālprokurors norādot, ka jebkādas viņa iespējas...

S. Osipova.

Es prasu jūsu viedokli, nevis iespēju atreferēt iepriekšējo pieaicināto personu viedokli, turklāt Saeimai bija cits viedoklis, Tieslietu ministrijai bija cits viedoklis.

L. Lapiņa.

Es domāju, ka principu līmenī administratīvā procesa principi vislabāk atbilstu šim procesam.

S. Osipova.

Citās valstīs tas lielā mērā arī....

L. Lapiņa.

Vienlaikus, protams, es nevaru izslēgt arī to, ka Satversmes tiesa 2005. gada spriedumā savā pēdējā rindkopā norādīja, ka uz SAB lēmuma pārsūdzības procesu administratīvā procesa normas nav attiecināmas.

S. Osipova.

Paldies.

A. Laviņš.

Lūdzu, kolēģe Ineta Ziemeļe uzdos jautājumus. Lūdzu!

I. Ziemeļe.

Paldies. Mani ieinteresēja viens aspekts... viens no daudzajiem, bet šoreiz tikai par šo vienu jūsu viedokli... Jo, ja mēs skatāmies uz to demokrātiskas valsts aizsardzības mehānismu sistēmu, kuru Satversme izveido, jūs noteikti esat viens no tiem mehānismiem, un tagad jūs mums teicāt, ka pie jums ir vērsušies cilvēki ar salīdzināmām situācijām un ka faktiski jūs savu funkciju, savu kompetenci, ja es pareizi sapratu, nevarat īstenot. Ko tad jūs darāt šādās lietās? Kas ir tas rezultāts?

L. Lapiņa.

Attiecībā uz, piemēram, 2014. gada iesniegumu, kas bija saistīts ar advokāta tiesībām piedalīties anulēšanās procesā, šis te secinājums tika izdarīts no Satversmes tiesas procesa atziņām par to, ka kā vienīgo šķērslī mēs redzējām pielaižu iegūšanu advokātam. Attiecībā uz 2011. gada lietu, ko tobrīd vēl izskatīja iepriekšējais tiesībsargs, viņš bija vērsies Satversmes aizsardzības birojā, lūdzot iepazīties ar instrukciju. Viņš saņēma atbildi par to, ka viņam ir jāaizpilda visas šīs atļaujas lapas un šādā situācijā tiesībsargs lūdza Tieslietu ministrijai izvērtēt instrukcijas saturu un vai tajā ir ietverti šie principi. Un Tieslietu ministrija sniedza viedokli, ka principi Satversmes tiesas spriedumā atzīti ir ietverti.

I. Ziemeļe.

Labi, skaidrs. Paldies.

A. Laviņš.

Lūdzu, jautājumus uzdos kolēģis Gunārs Kusiņš.

G. Kusiņš.

Man ir jautājums... jūsu rakstveidā sniegtajā atbildes rakstā 5. lapaspusē... Jums ir šis dokuments līdzī?

L. Lapiņa,

Tūlīt....

G. Kusiņš.

5. lapaspusē augšējā pirmajā rindkopā tāpat lielāka rindkopa... tur trešajā rindiņā “tiesību doktrīnā norādīts...”. Un tur pamatojums ir tas, ka uzklauššanas stadijā jau pirms lēmuma pieņemšanas ir iespējams noskaidrot... Mans jautājums: vai no tā var taisīt tiesībsarga secinājumu, ka, jūsuprāt, tā uzklauššana jāveic jau sākotnēji... nu, konkrētajā situācijā jau Drošības policijā un tas, ka ir vēlāk uzklaušīts vēlākā stadijā, vairs nav pirms lēmuma pieņemšanas. Jo lēmums jau ir pieņemts.

L. Lapiņa.

Es nezinu, vai šādu lēmumu varētu no šīs rindkopas izdarīt.

G. Kusiņš.

Jums ir rakstīts: “jau pirms lēmuma pieņemšanas ir iespējams noskaidrot’,. Tad ir jautājums...

L. Lapiņa.

Nu, iespējams, ka... es pieļauju, ka varētu būt kādas pārrunas, kurās šīs sarunas laikā zūd šaubas par šīs personas uzticamību un nav pamata pieņemt lēmumu...

G. Kusiņš.

Tāpat jūs uzskatāt, ka uzklauššanas loģiskais pamatojums un uzklauššana būtu veikta arī tikai tad, ja persona būtu vērsusies, piemēram, pie ģenerālprokurora un tikai tad lūgusi viņu uzklaušīt... Ja pirmajās divās stadijās, teiksim, Drošības policijā vai Satversmes aizsardzības birojā viņa nebūtu uzklaušīta...

L. Lapiņa.

Nu, mūsu uzskats, ka personas būtu jāuzklausā visās šajās stadijās.

G. Kusiņš.

Bet svarīgākais tad būtu uzklāusīt pirms lēmuma pieņemšanas pirmajā nosacīti stadijā vai, iespējams, pēdējā?

L. Lapiņa.

Ja mēs šajā gadījumā salīdzinātu ar administratīvo procesu, tad tiek uzskatīts, ka trūkumus sākotnējā stadijā var novērst, uzklāusot vēlāk.

G. Kusiņš.

Tātad labāk būtu jau pirms lēmuma pieņemšanas? Tā kā šeit ir rakstīts...?

L. Lapiņa.

Nu, kā jau es teicu. Tas varbūt varētu novērst kāda lēmuma pieņemšanu.

G. Kusiņš.

Un otrs jautājums ir par nākamo teikumu. "Uzklāusīšanu drīkst veikt vienīgi tad, ja zināms, par kādiem faktiem persona tiks uzklāusīta." Man ir jautājums, vai jūs uzskatāt, ka persona var tikt uzklāusīta, ka viņa nesaprot, par kādiem faktiem viņai būtu, teiksim, jāaizstāv sava pozīcija?

L. Lapiņa.

Vai šajā gadījumā to varēs uzskatīt par efektīvu uzklāusīšanu...

G. Kusiņš.

Tātad personai tiek uzdoti jautājumi, bet viņa nesaprot, par kādiem faktiem viņu uzklāusa. Vai tā būs uzklāusīšana?

L. Lapiņa.

Es domāju, ka šie principi nāk no administratīvā procesa. Un, kā jau teikts, tad arī administratīvo tiesību principu šajā situācija ierobežotu valsts drošības intereses

noteiktā apmērā. Tomēr, kā jau teicu, viņas nevarētu tikt interpretētas nesamērīgi plaši tā, ka persona nesaprot, par kādu rīcību viņu uzklausa.

G. Kusiņš.

Labi. Paldies. Nav jautājumu.

A. Laviņš.

Paldies.

Pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem... Vai būs jautājumi?

M. Pētersons.

Jā, paldies, godātā tiesa! Tikai divi precizējoši jautājumi.

Šodien uzstājoties un arī rakstveida viedoklī tika norādīts tas, ka, ja praksē ir tā, ka apstrīdētās normas piemēro pretēji Ternovska sprieduma secinājumiem, tad mēs varētu secināt, ka tās neatbilst Satversmei. Ja es pareizi sapratu... Problēma ir tā, ka ne mēs, un visticamāk, ka arī jūs, nezināt, kā praksē viņas tiek piemērotas. Līdz ar to mans jautājums būtu no cilvēktiesību viedokļa, ja mēs vērtējam regulējuma atbilstību Satversmei. Vai Tiesībsarga ieskatā šim regulējumam būtu jānodrošina iespēja, ka viņš tiek piemērots atbilstoši Satversmei vai arī jānodrošina, ka iestādes viņu piemēro atbilstoši Satversmei?

L. Lapiņa.

Es domāju, ka, ja nebūtu problēmu piemērošanā, visticamāk, ka nebūtu arī šīs lietas Satversmes tiesā šobrīd. Un šajā gadījumā es domāju, ka tas ir Satversmes tiesas jautājums saprast, cik tālu... kādi trūkumi piemērošanā var padarīt šīs pašas normas par nepietiekamām.

M. Pētersons.

Skaidrs. Paldies.

Un otrs aspekts. Jūs savā runā atsaucāties arī uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu lietā "Petrova pret Bulgāriju", kur tāpat šis te pārkāpums tika konstatēts pēc tam, tiesas procesā ar darba devēju tiesības efektīvi aizstāvēt nav bijis iespējams. Ja mēs aplūkojam pieteikuma iesniedzēja situāciju, mans jautājums būtu no divām daļām. Viens: vai jūsu ieskatā kaut ko mainītu tas, ja pieteikuma iesniedzējs būtu

izgājis visas instances tiesas procesā ar darba devēju. Un ja nē, vai šādā gadījumā mēs varam secināt, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 92. pantam? Ņemot vērā secinājumus, kas izteikti Petrovas lietā un arī citās.

L. Lapiņa.

Es varbūt sāksu ar pirmo daļu. Manuprāt, ir atšķirība starp gan Ternovski un attiecīgi arī Petrovu un Vaškeviča-Spūļa lietu. Jo arī, ja mēs skatāmies ne tikai pašu sprieduma tekstu, bet arī komunikācijas stadijā tos jautājumus, ko tiesa ir uzdevusi valstij atbildēt, viens no šiem pamatjautājumiem ir, vai persona ir vērsusies aizstāvēt savas civilās tiesības, kas ir attiecībā uz tā darba zaudēšanu. Tādējādi, manuprāt, es tomēr nodalītu šīs lietas.

M. Pētersons.

Nu, tādā gadījumā ir sekojošs jautājums: vai šajā lietā pieteikuma iesniedzējs neaizstāv savas civilās tiesības, kuras izriet no Satversmes 106. panta?

L. Lapiņa.

Šajā lietā... jūs domājat Satversmes tiesā šobrīd?

M. Pētersons.

Jā.

L. Lapiņa.

Šajā lietā tiktāl, cik ir pārsūdzības process Ģenerālprokuratūrā, ievērojot ECT atziņas Vaškeviča un Spūļa lietā... vismaz attiecībā uz Eiropas Cilvēktiesību tiesu šāda lieta, iespējams, netiktu izskatīta.

M. Pētersons.

Bet uz Satversmes tiesu?

L. Lapiņa.

Satversmes tiesai, protams, ir tiesības plašāk interpretēt gan 92., gan 106. pantu.

M. Pētersons.

Un jūsu ieskatā, kā Satversmes tiesai tas būtu jāinterpretē?

L. Lapiņa.

Nu...

A. Laviņš.

Labi, varbūtās nav jautājums labs ar to, kā vajadzētu Satversmes tiesai interpretēt, bet tā jautājuma būtību es sapratu... kādā veidā Tiesībsarga biroja pārstāve šo jautājumu izprot. Tāds jautājums gan varētu būt, nevis – kādam vajadzētu būt satversmes tiesas interpretējumam attiecībā uz šo aspektu.

M. Pētersons.

Jā, es atvainojos, es, protams, interesējos par tiesībsarga viedokli šajā lietā.

L. Lapiņa.

Es domāju, ka, ja mēs skatāmies Satversmes 92. pantu, mēs viņu varam skatīties arī kopsakarā ar 89. pantu un Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 13. pantu. Un jebkurā gadījumā es domāju, ka šajā gadījumā ir plašākas iespējas šajā konkrētajā lietā skatīt normu atbilstību Satversmei.

M. Pētersons.

Paldies. Vairāk jautājumu nebūs.

A. Laviņš.

Lūdzu, Saeimas pārstāvei.... Vai būs jautājumi?

I. Tralmaka.

Paldies. Man būs daži jautājumi.

Turpinot to diskusiju, kas jums tikko aizsākās, mans jautājums: vai, jūsuprāt, Tiesībsarga biroja ieskatā, jebkuras tiesības, kuras vienalga, cik attālināti skar vai ietekmē pamattiesības, būtu jāuzskata par personas subjektīvajām tiesībām vai civilajām tiesībām, ja lietojam konvencijas terminoloģiju?

L. Lapiņa.

Ja jūs gribat man jautāt, vai personas pieeja... vai personai ir subjektīvās tiesības pieejai valsts noslēpumam, tad es teikšu, ka nē...

I. Tralmaka.

Nē, jautājums vairāk ir metodoloģisks. Mans jautājums ir vienkārši par to... jā, konkrētās tiesības, tas ir viens jautājums, bet, vai jebkuras tiesības, kurām ir kaut kāda ietekme uz pamattiesību realizāciju, lai cik tā būtu pastarpināti vai pat būtiska vai nebūtiska, vai tas vien būtu par pamatu, lai atzītu, ka viņas ietilpst tiesību un likumisko interešu saturā. Te jautājums vairāk par 92. panta interpretāciju. Jo es saprotu no jūsu... es pamatošu, kāpēc es uzdošu šādu jautājumu... Es saprotu no jūsu viedokļa, ka šajā... ka 92. pantu jūsu viedoklī jūs esat skatījuši kā 13. panta gaismā konvencijas, nevis 6. panta gaismā. Līdz ar to es arī saprotu, ka jūs neieskaitāt šo te tiesību tiesību un likumisko interešu klāstā. Līdz ar to nebūtu jāpiemēro 6. pants vai arī attiecīgi tiesības uz taisnīgu tiesu... Jautājums tad man ir: kā jūs interpretējat tiesības un likumiskās intereses un vai tas vien, ka viņas ir kaut kādā mērā konkrētas tiesības, ietekmē citu pamattiesību realizāciju, būtu par pamatu, lai viņas atzītu par tādām, kurām ir obligāti jānodrošina pārskats tiesā.

L. Lapiņa.

Jā, bet šajā gadījumā mēs arī mūsu viedoklī esam atzinuši valsts tiesības zināmā mērā izvērtēt, kurām jomām ir paredzēta piekļuve tiesai un kurai nē. Savukārt attiecībā uz uzklaušanās principu, tas, manuprāt, nav starpības, vai to mēs skatāmies kā 6. vai 13. pantu.

I. Tralmaka.

Tātad jūsu viedoklis ir tāds, ka tas vien, ka šī te tiesība piekļūt valsts noslēpumam kaut kādā mērā daļēji varētu ietekmēt tiesības uz nodarbinātību, nav par pietiekamu pamatu, lai atzītu, ka valstij ir obligāti jānodrošina šīs tiesības pārskats tiesā.

L. Lapiņa.

Nu, mēs jau viedoklī norādījām, ka mēs neuzskatām, ka ir obligāti nodrošināms pārskats tiesā.

I. Tralmaka.

Paldies, to es arī gribēju precizēt.

A. Laviņš.

Labi. Paldies Tiesībsarga biroja pārstāvei par viedokli un sniegtajām atbildēm. Paldies jums.

Tā... turpinām pieaicināto personu uzklausīšanu. Vārds viedokļa sniegšanai Ministru kabineta pārstāvei starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās Kristīnei Līces kundzei. Lūdzu!

K. Līce.

Labdien!

Es centīšos taupīt tiesas laiku un ļoti īsi atreferēšu savā viedoklī paustos apsvērumus un es galvenokārt pievērsīšos diviem jautājumiem.

Pirmkārt, kas ir tiesības uz tiesu Cilvēktiesību konvencijas 6. panta un Cilvēktiesību tiesas judikatūras izpratnē un par to es runāšu nevis specifiski saistībā ar valsts noslēpuma aizsardzību, bet vispārīgi.

Un otrs jautājums, kam es pievērsīšos, ir jau ko nupat kolēģi apsprieda, vai valstij ir pienākums nodrošināt personai pieeju tiesai, lai pārsūdzētu lēmumu atteikt vai anulēt speciālo atļauju pieejai darbam ar valsts noslēpumu. Un ar tiesas atļauju šo jautājumu ietvaros es pieskaršos arī tiem argumentiem, kas ir bijuši izteikti tiesas sēdē, kas skar tieši Cilvēktiesību tiesas judikatūru.

Tātad, vispirms par to, kas ir tiesības uz pieeju tiesai konvencijas 6. panta un tiesas judikatūras izpratnē. Tātad tas ir tiesības uz taisnīgu tiesu elements un būtībā nozīmē personas tiesības uzsākt procesu savu civilo tiesību un pienākumu noteikšanai institūcijā, kas atbilst tiesas jēdzienam šī paša konvencijas 6. panta izpratnē. Proti, tā ir institūcija, kas ir izveidota ar likumu, neatkarīga un objektīva, tā ievēro vienveidīgu procesu, tajā ir vienveidīgi kritēriji, tajā skaitā pierādījumi pieļaujamības un attiecināmības izvērtēšanai.

Es gribētu uzsvērt, ka no Cilvēktiesību tiesas judikatūras, lai arī varbūt ne *expressis verbis*, bet ļoti labi redzams ir viedoklis, ka tiesības uz pieeju tiesai ir tāds neatkarīgas uzraudzības mehānisms, kas ir cieši saistīts ar likuma varu, jo tas ir vērsts uz valsts iestāžu patvaļas nepieļaušanu un arī lai novērstu sabiedrības bažas, ka tāda

patvaļa varētu būt. Un tas ir lielā mērā saistīts ar tiesas kā vienas no varām īpašo statusu, ar īpašajām garantijām tiesas kā institūcijas un tiesneša kā personas neatkarībām. Kā es jau minēju, tas ir vienveidīgs process, likumā nostiprināti kritēriji, tajā pat laikā radot iespēju izvērtēt konkrētās lietas apstākļus un rast to individuālo taisnīgumu.

Uzreiz jāuzsver, ka tiesības uz pieeju tiesai nav absolūtas un tām ir pieļaujami ierobežojumi un šeit es vēlreiz gribētu atgādināt, ka jēdziens “ierobežojums” nav sinonīms vārdam “pārkāpums”, jo tikai tie ierobežojumi, kas nav samērīgi, ir cilvēktiesību pārkāpums.

Citiem vārdiem sakot, ir iespējamās situācijas, kurās kāds strīds netiek nodots tiesai. Taču no Cilvēktiesību tiesas judikatūras pašreizējā post-Eskalinen lietas situācijā manā ieskatā ir izdarāms secinājums, ka ir prezumpcija par labu pieejai tiesai. Citiem vārdiem sakot, no metodoloģijas viedokļa strīdi tiek vai tiem būtu jānonāk tiesā, ja vien nav valstij apsvērumi, kas objektīvi attaisno kāda strīda izslēgšanu no tiesas kontroles. Citiem vārdiem sakot, būtu jāatbild uz jautājumu – nevis, kādēļ kāds strīds varētu nonākt tiesā, bet uz jautājumu – kādēļ strīds nevarētu nonākt tiesā.

Pirms pāreju pie nākamā jautājuma, kā šīs tiesības uz pieeju tiesai darbojas saistībā ar valsts noslēpuma aizsardzību, es gribētu nošķirt divas lietas.

Pirmkārt, nošķirt pieeju... personas pieeju tiesai un personas iespējas iegūt informāciju par šajā gadījumā speciālās atļaujas atteikumu vai anulēšanas iemesliem. Tās nav identiskas lietas un tās nav tiešā cēloniskā sakarībā manā izpratnē, jo kā šodienas tiesas sēdē vairākkārt varējām dzirdēt no tiesībsargājošo iestāžu pārstāvjiem, tas, ka šobrīd likums neparedz lietas izskatīšanu tiesā, neliedz gadījumos, kad tas neapdraud valsts drošību, informēt personas gan par iemesliem, gan par apstākļiem, gan par visu citu informāciju, ko lietas ietvaros personai var sniegt.

Un tas nozīmē arī monētas otro pusi. Tas, ka tiks iespējams, vai varētu pastāvēt pieeja tiesai, automātiski nedos personai iespēju iegūt visu informāciju par atteikuma iemesliem. Zināmas analogijas varētu būt saskatāmas ar Kriminālprocesa likuma 500. panta ceturto daļu, kur ir runa par pierādījumu pārbaudes kārtību un par to, ka, ja krimināllietā kā pierādījumu izmanto operatīvās darbības pasākumos iegūtās ziņas, ar tām iepazīstas tikai tiesa. Citiem vārdiem sakot, personai arī šādas tiesības netiek dotas.

Turpinājumā es gribētu pievērsties jautājumam par to, kā un vai valstij ir pienākums garantēt tiesības uz pieeju tiesai tieši saistībā ar lēmumiem par speciālās atļaujas izsniegšanu vai anulēšanu. Un te pirmais jautājums, uz kuru būtu nepieciešams atbildēt, ir — vai pieeja valsts noslēpumam ir pamattiesības? Es pievienošos Tiesībsarga viedoklim, ka uz šo jautājumu atbilde gan no Satversmes tiesas judikatūras, gan no Cilvēktiesību tiesas prakses, ir negatīva, proti, pieeja valsts noslēpumam nav subjektīvas tiesības, nav pamattiesības, jo pieņēmums par pretējo, pirmkārt, nonāktu acīmredzamā pretrunā ar neapstrīdēto principu, ka valsts noslēpums ir valsts ekskluzīvs īpašums un valsts ir tā, kas izņēmuma gadījumos noteiktai personu kategorijai uz konkrētu laiku ļauj piekļūt un pat ne visiem valsts noslēpumiem, bet tikai tai specifiskajai informācijai vai objektiem, kas ir nepieciešami šīs personas amata pienākumu veikšanai. Un tāpat, ja mēs paturam prātā gan Satversmes tiesas praksē, gan Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē neapstrīdēto atziņu, ka valsts drošība var būt iemesls vai pamatojums pamattiesības ierobežošanai, tad darbība, kas potenciāli varētu apdraudēt valsts drošību, nevar pārvērsties par iemeslu, kādēļ no šīm valsts drošības interesēm atteikties.

Tātad, pie jautājuma, vai valstij ir pienākums nodrošināt pieeju tiesai, lai pārsūdzētu lēmumu par speciālās atļaujas atteikšanu vai anulēšanu, te ir secīgi jāatbild uz diviem jautājumiem. Pirmkārt, vai uz šādu procesu būtu attiecināmas Cilvēktiesību konvencijas 6. panta garantijas. Kā jau es iepriekš teicu, pēc Eskalinen lietas ir jāizpildās diviem kumulatīviem kritērijiem, lai kāds strīds tiktu izslēgts no konvencijas 6. panta tvēruma, proti, valsts ir to nepārprotami nostiprinājusi savā normatīvajā regulējumā un, otrkārt, šāda te izslēgšana vai ierobežojumi tiesībām uz pieeju tiesai, ir ar leģitīmu mērķi un ir samērīgi. Protams, Satversmes tiesas praksei un šīs lietas mērķiem izšķirošs būs otrs kritērijs, proti, vai ierobežojumam uz pieeju tiesai ir leģitīms mērķis un vai ierobežojums ir samērīgs.

Tad laikam tā mana svarīgākā tēze ir, ka to, vai ierobežojums tiesībām uz pieeju tiesai ir samērīgs un tam ir leģitīms mērķis, to var izvērtēt tikai un vienīgi aplūkojot to saistībā ar pamatojumu par iemesliem, kādēļ lēmums par atteikumu vai par anulēšanu ir pieņemts. Citiem vārdiem sakot, kārtību, kas ir noteikta likuma “Par valsts noslēpumu” 11. un 13. pantā, nevar skatīt atrauti no 9. panta trešajā daļā uzskaitītajiem iemesliem. Citiem vārdiem sakot, tad ir jāvērtē, vai 9. panta trešajā daļā uzskaitītajos kritērijos, pamatos, kas ļauj pieņemt lēmumu par īpašās pielaišanas

atteikšanu, vai valsts drošības intereses, kas liktu liegt pieeju tiesai, ir svarīgākas un nozīmīgākas par personas tiesībām panākt, ka lieta tiek izskatīta tiesā.

Un šeit es arī vēlētos nošķirt valsts drošības intereses saistībā ar pieeju tiesai no valsts drošības interesēm saistībā ar pielaižu piešķiršanu. Tas ir divi dažādi aspekti un divi dažādi jēdzieni.

Kā liecina Cilvēktiesību tiesas prakse, un jo īpaši lieta “Spūlis un Vaškevičs”, tad ir pamats secināt, ka attiecībā uz likuma “Par valsts noslēpumu” 9. panta trešās daļas 6. punktu, pastāv objektīvi attaisnojumi, kādēļ valsts ir izslēgusi šādu strīdu no tiesu kontroles.

Uzreiz gribu pievērsties, bet īsi, vairākkārt piesauktajai lietai “Ternovskis pret Latviju” un es vēlos uzsvērt, ka šajā lietā iemesls, kādēļ Cilvēktiesību tiesa konstatēja Cilvēktiesību konvencijas 6. panta pārkāpumu ir cēloniskā sakarībā nevis ar pielaižu piešķiršanas kārtību vai ar pārsūdzības kārtību, bet ar to, kā notika lietas izskatīšana Rīgas apgabaltiesā. Citiem vārdiem sakot, daudzi apsvērumi, ko Cilvēktiesību tiesa Ternovska lietā izteica, ir svarīgi un vērtīgi un, kā es saprotu, tie tiek ņemti vērā arī izstrādājot grozījumus Ministru kabineta noteikumos, bet tas nav iemesls, kādēļ tika konstatēts pārkāpums. Un kaut vai tikai tādēļ, ka Eiropas Padomes atbildīgā institūcija, kas uzrauga Cilvēktiesību tiesas spriedumu izpildi, uzskata, ka spriedums lietā “Ternovskis pret Latviju” ir izpildīts. Šī sprieduma izpildes uzraudzība ir slēgta, kas nebūtu iespējams, ja Ternovska spriedums pēc būtības būtu par speciālo atļauju atteikumu pārsūdzības kārtību, jo, kamēr šī kārtība nebūtu mainīta, šis spriedums nebūtu slēgts, ja sprieduma galvenā būtība būtu tieši par tiesas kontroli pār atļauju izsniegšanu vai atļauju anulēšanu.

Pēdējais secinājums, apkopojot iepriekš teikto. Es uzskatu, ka no Cilvēktiesību tiesas judikatūras neizriet pienākums valstij vienmēr un visos gadījumos nodrošināt, ka personai ir iespēja pārsūdzēt tiesā lēmumu atteikt speciālās atļaujas izsniegšanu vai šīs atļaujas anulēšanu, bet ir nepieciešams vērtēt, ir nepieciešams identificēt, kādas valsts vai trešo personu intereses aizsargā ierobežojumu tiesībām uz pieeju tiesai katrā no 9. panta trešajā daļā un arī 13. panta pirmajā daļā uzskaitītajiem gadījumiem. Un vai šis ierobežojums ir samērīgs līdzsvars.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Kolēģi... vai būs jautājumi? Tāpat jautājumus uzdos kolēģe tiesnese Sanita Osipova. Lūdzu!

S. Osipova.

Tāpat jūsu viedoklī jūs analizējat arī ECT izskatīto lietu “Spūlis un Vaškevičs pret Latviju”. Taču abas šīs personas bija ierēdņi, valsts amatpersonas, bet konstitucionālās sūdzības iesniedzējs nav valsts amatpersona. Tas ir būtiski vai nav būtiski? Kāpēc?

K. Līce

Es teiktu, ka tas ir būtiski, bet ne izšķiroši, jo šajā gadījumā arī lietā “Spūlis un Vaškevičs” uzsvars bija uz nepieciešamību pildīt ar valsti saistītu funkciju un ciktāl man ir zināmi lietas fakti šajā lietā, arī pieteikuma iesniedzēja funkcijas bija cieši saistītas ar valsts drošību lidostā “Rīga”. Tas nav tīri privāta funkcija, kas manā ieskatā lielā mērā būtu pielīdzināma valsts amatpersonas funkcijai.

S. Osipova.

Jā... Nākamais jautājums. Kuras ir tās personu tiesības, kuras, jūsuprāt, pārbaudes procesā būtu obligāti nodrošināmas, bet no kurām varbūt varētu atkāpties?

K. Līce.

Pārbaudes procesā manā ieskatā būtu jānodrošina gan iespēja tikt uzklautam, gan iespēja saņemt informāciju par iespējamiem atteikuma iemesliem ar piebildi – ciktāl tas neapdraud valsts drošību. Un šeit es būšu spiesta atsaukties uz tradicionālo frāzi: konkrētās lietas faktu gaismā, jo tāds vispārīgs apgalvojums, ka pilnībā... ka absolūtas ir tiesības saņemt informāciju vai absolūtas ir otra galējība... ka valstij ir absolūtas tiesības šo informāciju nesniegt. Manā ieskatā šīs abas galējības nedarbotos, tad atkarībā no lietas apstākļiem ir vidusceļš.

S. Osipova.

Vai šo situāciju nevarētu izbalansēt tas, ka procesā parādītos advokāts, piemēram, ar pielaidi valsts noslēpumam, kurš varētu aizstāvēt klienta intereses un pats klients to informāciju varbūt nemaz neuzzinātu?

K. Līce.

Iespējams.

S. Osipova.

Tas varētu būt saudzējošāks līdzeklis?

K. Līce.

Tas varētu būt viens no iespējamiem variantiem, manā ieskatā.

S. Osipova.

Paldies.

A. Laviņš.

Labi. Kolēģiem....? Kolēģis Gunārs Kusiņš uzdos jautājumus. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā. Es gribēju pajautāt jums saistībā ar rakstveidā sniegto viedokli. 6. lapaspusē, rindkopā, kas ir pirms secinājumiem... iepriekšpēdējā.

Jūs atsaucaties uz regulējumu, kas ir Pilsonības likumā. Tātad, ja šīs ziņas ir iegūtas tieši ar šiem izlūkošanas un pretizlūkošanas paņēmieniem, tad šī pieeja varētu tikt izmantota arī likuma atbilstošo normu vērtēšanā. Sakiet, lūdzu, situācijā, kad šie pamati ir uzskaitīti likuma "Par valsts noslēpumu" 9. pantā un 13. pantā un mēs paraugāmiešiem uz visiem šiem pamatiem. Vai jūs varat teikt, ka šie kritēriji, lai pamatotu, piemēram, ka persona ir iesniegusi atteikumu no Latvijas pilsonības... Tā ziņa arī būtu kaut kā iegūstama izlūkošanas vai pretizlūkošanas... tur varētu atrast šādu attaisnojumu?

K. Līce.

Man būs ļoti grūti atbildēt uz šo jautājumu, bet ļoti subjektīvi man šķiet, ka tas nebūtu lauks, kurā būtu nepieciešams iedarbināt izlūkošanas un pretizlūkošanas instrumentus, ja persona ir vai nav iesniegusi atteikšanos no Latvijas pilsonības.

G. Kusiņš.

Jā, es apzināti jautāju tik absurdu situāciju. Tad mans nākamais jautājums izriet arī no loģiskas atbildes uz pirmo. Vai jūs saskatāt iespēju sadalīt 9. pantā un 13. pantā paredzētos kritērijus atkarībā no tā, vai ir valsts drošības informācija iegūta ar šīm izlūkošanas vai pretizlūkošanas metodēm vai arī ar citiem šiem argumentiem, kas šodien izskanēja gan no ģenerālprokurora, gan no Satversmes aizsardzības biroja direktora.

K. Līce.

Manā ieskatā varētu būt izmantoti divi kritēriji. Pirmkārt, vai informācija, kas ir atteikuma vai anulēšanas pamatā ir vai nav klasificēta, jo vairāk par 9. panta trešajā daļā minētajiem pamatiem... Nu, diez vai tur ir klasificēta informācija atteikuma pamatā par rīcībspējas ierobežošanu, saukšanu pie kriminālatbildības.

Un otrs kritērijs līdzīgi kā Pilsonības likumā, ka informācija iegūta izlūkošanas un pretizlūkošanas ceļā, jo tur pilnīgi piekrītu Maizīša kungam un Kalnmeiera kungam, ka tur ir informācijas aizsardzība un ne tikai fakta aizsardzība, bet arī fakta iegūšanas veids, metode un avoti būtu manā ieskatā objektīvs pamatojums, kādēļ personai tiktu ierobežotas tiesības pieejai tiesā.

G. Kusiņš.

Paldies. Jautājumu nav.

A. Laviņš.

Lūdzu, kolēģe Ineta Ziemele turpinās.

I. Ziemele.

Paldies. Divi jautājumi.

Jūs pārsvarā balstījāties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru, kas ir minimālais cilvēktiesību standarts. Vai jūs piekrītat tam, ka Satversmes 92. pants ir plašāks kā konvencijas 6. pants?

K. Līce.

Protams.

I. Ziemele.

Un saistīts jautājums ir... Tātad mēs visi, protams, ļoti labi zinām, ka konvencija nav konstitūcija, lai arī doktrīnā tas tiek argumentēts un tā arī neveido, teiksim, konkrētu demokrātisku vienu valsti. Mēs no Satversmes viedokļa skatīsimies uz konkrētās jomas regulējumu tādējādi, ka šim regulējumam, šai sistēmai būtu jānostiprina demokrātiska valsts un tiesiska valsts. Līdz ar to tas, ko jūs piedāvājat... šī individualizētā pieeja... vai tā nav nelielā pretrunā ar to, ka pēc būtības mums ir vajadzīgs kaut kas skaidrs, objektīvs, visiem saprotams un vismaz vairumā gadījumu, teiksim, jau iepriekš var paredzēt, kas notiks.

K. Līce.

Es sapratu jautājumu. Manā ieskatā ļoti daudz no šīs individualizētās pieejas ir atspoguļots normatīvajā regulējumā. Jau likuma līmenī identificējāt tās jomas, līdzīgi kā Pilsonības likumā, ka atteikuma pamats, piemēram, ja persona ir iesniegusi atteikumu no Latvijas pilsonības, tad tas ir pamats atteikt pieeju valsts noslēpumam, ka šādos gadījumos atteikums var tikt pārsūdzēts tiesā. Tātad jau likuma līmenī būtu drīzāk identificēti tie izņēmumi, kad nenotiek... kad nav tiesas kontroles. Un tas manā ieskatā atbilstu arī tai vispārējai prezumpcijai par labu tiesas kontrolei. Tātad likumā būtu definēti izņēmumi, kādos gadījumos tiesas kontroles nav.

I. Ziemele.

Paldies.

A. Laviņš.

Pieteikuma iesniedzēja pārstāvjiem? Vai būs jautājumi?

L. Liepa.

Godātā tiesa! Liels paldies par iespēju. Mēs uzdosim dažus jautājumus tieši attiecībā uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi, kas būtu relevanta mūsu lietai.

Pirmkārt. Tātad, vai jūs uzskatāt, ka gadījumos... visos gadījumos, kad speciālā atļauja netiek izsniegta vai anulēta, kā tas ir mūsu lietā, pamatojoties uz likuma "Par valsts noslēpumu" 9. panta trešās daļas 6. punktu... tātad tie ir diskrecijas kritēriji... vai izpildās Eskalinen lietas kritēriji, kad konvencijas 6. pants nebūtu piemērojams? Tātad, vai visos gadījumos Eskalinen darbojas?

K. Līce.

Tas būs atkarīgs no konkrētās lietas faktiem, jo Cilvēktiesību tiesas judikatūrā vispārīgie principi absolūtajā vairumā salīdzināmu lietu ir vieni un tie paši. Tas, kā šie principi izpaužas konkrētajā lietā, būs atkarīgs no konkrētās lietas faktiem.

L. Liepa.

Okey. Labi. Tātad tas nozīmē, ka katrā konkrētajā gadījumā mēs svērtu un vērtētu.

K. Līce.

Cilvēktiesību tiesas līmenī noteikti.

L. Liepa.

Piemēram, ja speciālā atļauja būtu izsniegta, kā arī šeit jautājumu un atbilžu ietvaros izskanēja, advokātam klienta lietas pārstāvēšanas ietvaros, vai mācībspēkam augstskolas, lai iepazītos ar īpašu informāciju, klasificētu informāciju. Vai šeit arī izpildītos šie kritēriji, kurus mēs dēvējam par Eskalinen kritērijiem, tātad konvencijas 6. panta nepiemērošanai?

K. Līce

Ja valsts būtu par... Par kādu strīdu tad mēs šajā gadījumā runājam? Jūs minējāt, ka ir izsniegts...

L. Liepa.

Un anulēts...

K. Līce.

Tātad, kas ir tas strīds, kuru jūs gribētu nodot tiesai?

L. Liepa.

Advokāts pārstāv klientu un procesa vidū viņam pēkšņi atsaka. Viņam anulē pielaidi. Saka: tu tomēr izrādās neesi cienīgs... Vai mācībspēks disertācijas rakstīšanas vidū saņem paziņojumu, ka... apsveicam, anulējam... es atvainojos..

K. Līce.

Eskalinen lietas kontekstā, kā es jau minēju, ir divi kumulatīvi kritēriji. Pirmais no tiem, protams, būs unikāls cilvēktiesību tiesai, tādēļ, ka cilvēktiesību tiesa skatīsies, ko ir valsts pateikusi savos likumos. Satversmes tiesai tas, protams, nav relevantants. Un līdz ar to visas tās lietas, kas ir bijušas cilvēktiesību tiesā — Ternovskis, Petrova... kur Cilvēktiesību tiesa tos ir skatījusi zem 6. panta — nav izpildījis pirmais Eskalinen kritērijs, respektīvi, konkrētos strīdus attiecīgās valstis nav izņēmušas no tiesu kontroles nepārprotami savos likumos.

M. Pētersons.

Varbūt precizēšu šo te jautājumu. Ja tomēr būtu lieta Latvijā, kur... kā, piemēram, pieteikuma iesniedzēja gadījumā, kur uz šīs te normas pamata tādā speciālā atļauja ir anulēta, vai mēs varam teikt, ka, neatkarīgi no tā, kādu amatu ieņem persona, kādi ir viņas amata pienākumi, kādēļ atļauja tika anulēta... ka vai visos gadījumos, ja anulēšanas pamats ir 9. panta trešās daļas 6. punkts, konvencijas 6. pants nav piemērojams?

K. Līce.

Man ir jāsaka, ka man ir grūti atbildēt uz šo jautājumu abstrahējoties un tādēļ es uz to atbildēšu kā valdības pārstāve Eiropas Cilvēktiesību tiesā un, ja būtu šāda lieta, es noteikti argumentētu, ka uz to attiecināms Spūļa un Vaškeviča kritērijs, proti, šāda lieta nav izskatāma 6. panta gaismā.

L. Liepa.

Tā tad jūs sakāt, ka visos šādos gadījumos būtu piemērojams valsts ierēdņa vai piemērojamais statuss. Jūs varat tos izplest tik plaši?

K. Līce.

Tā būtu prezumpcija, kuru būtu iespējams, bet grūti apgāzt atkarībā no konkrētās lietas faktiem.

L. Liepa.

Labi. Tātad šajā gadījumā jūs arī... ja mēs skatāmies uz jūsu viedokļa 6. lapu, kur jūs norādāt, ka tie paši apsvērumi, kas ir izmantojami, lai vērtētu, vai konvencijas 6. pants ir vai nav piemērojams atbilstoši Eskalinen kritērijiem, izmantojami arī, lai vērtētu, vai aizliegums pieejai tiesai ir samērīgs atbilstoši konvencijas 6. panta prasībām. Tātad, ja mēs pareizi saprotam arī to, ko jūs tikko paskaidrojāt, šajos abos soļos attaisnojuma tests ir pilnībā vienāds.

K. Līce.

Ļoti tuvs. Jā.

L. Liepa.

Labi. Paldies

Un tātad vai Satversmes 92. panta pirmajā teikumā garantētās tiesības uz pieeju tiesai ir aprobežotas ar Eskalinen lietas kritērijiem?

K. Līce.

Satversmes 92. pants ir daudz plašāks par 6. pantu.

L. Liepa.

Tātad Eskalinen kritērijus mēs nevaram piemērot?

K. Līce.

Mēs pilnīgi noteikti nevaram piemērot Eskalinen pirmo kritēriju par to, ka valsts būtu nacionālajā likumā izslēgusi strīda nodošanu tiesai. Bet tādēļ jau es arī teicu, ka gan pie 6. panta attiecināmības, gan ievērošanas, kritērijs par leģitīmajiem mērķiem un samērīgumu ir ļoti tuvs. Tādēļ arī Satversmes 92. panta mērķiem kritērijs par leģitīmo mērķi un samērīgumu visnotaļ ir izmantojams.

L. Liepa.

Tad ir vai nav? Es tā arī nesapratu.

K. Līce.

Eskalinen kritērija otrais elements...

L. Liepa.

Otrais, ja? Labi.

Sakiet, lūdzu, tāpat mēs klausījāties Iekšlietu ministrijas pārstāvja viedokli par to, ka pieteikuma iesniedzējam būtu bijis jāturpina tiesvedība tajā civilprocesā darba devēja strīda... darba strīda ietvaros, jo tāpat šajā procesā tiesa būtu varējusi pieņemt blakuslēmumu par lēmumu par specializētās atļaujas anulēšanas atcelšanu. Zināmā mērā tāpat hipotētiski uzbūvējot iespēju iegūt tiesas kontroli. Ja mēs piekristu Iekšlietu ministrijas pārstāvja pozīcijai, vai tad mēs joprojām varētu apgalvot, ka Latvija ir izslēgusi iespēju pārsūdzēt lēmumu par speciālās atļaujas anulēšanu un konvencijas 6. panta 1. paragrāfs nebūtu piemērojams?

K. Līce.

Ja es pareizi saprotu jūsu jautājumu, mēs nonāktu no lietas “Spūlis un Vaškevičs” situācijas uz lietas “Ternovskis pret Latviju” situāciju.

L. Liepa.

Savā ziņā, jā. Tāpat, ka ir bijusi iespēja un Latvija šādu iespēju paredz — civilprocess un blakuslēmums lietā, kā to šeit tiesā piedāvāja Iekšlietu ministrijas pārstāvis.

K. Līce.

Tad mēs lūkojamies, ko Cilvēktiesību tiesa ir teikusi lietā “Ternovskis pret Latviju”.

L. Liepa.

Un tādā gadījumā tāpat jūs sacītu, ka nebūtu piemērojams konvencijas 6. panta normas.

K. Līce

Ternovska lietā 6. pants ir piemērojams.

A. Laviņš.

Es šajā brīdī varbūt tomēr pārtraukšu. Jo, ja mēs tālākos jautājumus būvējam tikai uz to, kā Iekšlietu ministrijas pārstāvis ir redzējis potenciāli šīs situācijas attīstību, vai būtu turpināta tiesvedība civilajā kārtībā un kādu varētu būt tiesa pieņēmusi lēmumu, turklāt patiešām tur tika lietots vārdu salikums “blakuslēmums”, kam pavisam ir citāda daba... Un tam nevajadzētu regulēt ne tiesības, ne pienākumus, tam vajadzētu reaģēt uz pārkāpumu procesā. Tāpēc es aicinātu šajā brīdī varbūt savādākā gultnē tos jautājumus virzīt... nebalstīties uz vienas pieaicinātās personas viedokli un šobrīd nekomentēsim pareizi vai nepareizi. Tas nav mūsu uzdevums.

L. Liepa.

Godātā tiesa, viennozīmīgi pieņemu tiesas aizrādījumu. Tas bija tikai attiecībā uz...

A. Laviņš.

Tas nebija aizrādījums, efektivizēsīm procesu.

L. Liepa.

... līdzekļu piemērošanu, esamību vai neesamību. Tādā gadījumā mums ir vēl viens jautājums.

M. Pētersons.

Jā. Pats pēdējais jautājums par tātad Spūļa un Vaškeviča lēmumu, kur Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzina 6. pantu par nepiemērojamu. Vai šis te lēmums var tikt izmantots kā arguments tam, ka apstrīdētajās normās paredzētā kārtība atbilst tiesībām uz taisnīgu tiesu? Vai arī tikai to, ka šīs tiesības konvencijas sistēmā nav piemērojamas konkrētajam jautājumam?

K. Līce.

Paldies, es jautājumu sapratu. Ja pareizi atceros, tas saistās ar jūsu... pirmajā tiesas dienā teikto, ka 6. panta nepiemērošana nenozīmē, ka 6. pants ir ievērots.

M. Pētersons.

Jā.

K. Līce.

Es nevarēšu spekulēt, ko Cilvēktiesību tiesa būtu teikusi, ja viņa būtu vērtējusi 6. panta piemērošanu pēc būtības. Ja 6. pants uz šo lietu nav attiecināms, šajā pantā iekļautās prasības un to ievērošana netiek vērtētas.

M. Pētersons.

Jautājums bija tāds: ja 6. pants netiek piemērots, vai mēs varam izdarīt secinājumu, ka ierobežojums tiesai, ja tomēr viņš būtu piemērojams, ir samērīgs? Ierobežojums pieejai tiesai ir samērīgs, ja mēs vispār neskatāmies 6. pantu kā tādu.

K. Līce.

Man jāatzīst, ka man laikam būs problēmas ar šī jautājuma loģiku. Ja kaut kas nav piemērojams, vai mēs varam vērtēt tā ievērošanu?

M. Pētersons.

Vai 6. panta piemērojamībai ir prejudiciāla nozīme, vērtējot atbilstību 6. pantam?

K. Līce.

Nē. Bet tas ir domāts kontekstā... ja 6. pants ir piemērots, tas automātiski nenozīmē, ka ierobežojums uz pieeju tiesai ir 6. panta pārkāpums.

M. Pētersons.

Paldies.

L. Liepa.

Paldies, godātā tiesa! Šobrīd nav jautājumu.

A. Laviņš.

Paldies.

Saeimas pārstāve! Vai jums būs jautājumi?

I. Tralmaka.

Jā, man tomēr būs viens jautājums.

Vai, jūsuprāt, Satversmē ir tādas tiesības kā tiesības uz efektīvu aizsardzības līdzekli?

K. Līce.

Jā.

I. Tralmaka.

Un saki, lūdzu, vai... kādos gadījumos piemēro šīs tiesības? Ja mēs šobrīd runājam par to, ka tiesības uz taisnīgu tiesu ir prezumpcija, līdz ar to vienmēr, kad nav tiesības uz taisnīgu tiesu, tas būtu aplūkojams kā ierobežojums. Tāda tā diskusija ir šobrīd izvēršusies. Saki, lūdzu, kad, jūsuprāt, piemēro tiesības uz efektīvu aizsardzības līdzekli un kāda tam būtu saistība? Kā likumdevējs varētu izvēlēties, kuru piemērot?

K. Līce.

Manā izpratnē, ja personai ir subjektīvas tiesības, tad šo tiesību aizsardzībai tiek izmantoti tiesību aizsardzības līdzekļi, kas ir daļa no Satversmes 92. panta pirmā teikuma, ciktāl tas ir sasaistīts ar Cilvēktiesību konvencijas 13. pantu. Ja personai nav subjektīvu tiesību, kā šajā gadījumā, nav subjektīvu tiesību uz pieeju valsts noslēpumam vai salīdzinoši nav tiesības uz konkrētu pilsonību, tad tiesības uz pieeju tiesai ir kā autonomas tiesības, kas nepieļauj patvaļu.

I. Tralmaka.

Tas nozīmē to, ka tādos gadījumos, kad nav šo te subjektīvo tiesību, valsts var pat nevērtējot to kā ierobežojumu, bet vienkārši piemēro citu alternatīvu tiesību, kas būtu tiesības uz efektīvu aizsardzības līdzekli? Nodrošinot, ka šīs tiesības, kas nav subjektīvās tiesības, ir tomēr efektīvi aizsargātas, bet piemērojot tos standartus, kas būtu tiesībās uz efektīvu aizsardzības līdzekli un nevis uz taisnīgu tiesu?

K. Līce.

Tiesības uz efektīvu aizsardzības līdzekli ir zemāks standarts nekā tiesībām uz pieeju tiesai...

I. Tralmaka.

Jā, tieši tā.

K. Līce.

... un manā ieskatā tieši tādēļ tiesības uz pieeju tiesai ir svarīgākas tajās jomās, kur personām nav subjektīvo tiesību.

I. Tralmaka.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies par spiegtu viedokli un atbildēm.

Tā... Vārds viedokļa sniegšanai Rīgas Stradiņa Universitātes Juridiskās fakultātes asociētajam profesoram Aldim Lieljukša kungam. Lūdzu!

A. Lieljuksis.

Paldies.

Godājamā tiesa! Es jau savu viedokli esmu paudis rakstiskā atzinumā un arī palieku tā paša sava iepriekšējā viedokļa. Varbūt pāris lietas pateikšu, kas ir nākušas klāt, kamēr mums te pārtraukums bija.

Nupat vecgada vakarā atnāca saskaņojums grozījumiem Nacionālās drošības likumā, kur arī tiek paredzēts personām aizliegums izbraukt no valsts, ja viņas radikalizējās... nu, tāds arī cēls mērķis... Un arī tādā gadījumā ir paredzēts jau saskaņošanas stadijā likumprojektā, ka pārsūdzams ir Augstākajā tiesā administratīvajā tiesā un izskatāms šis jautājums.

Ja mēs paskatāmies, kas tad par to rūpējas. Nu, protams, ka tās ir valsts drošības iestādes un tas ir viņu kompetences jautājums. Nu, varbūt atsevišķā gadījumā kādam māte atnāks un teiks, ka tur dēls vai meita radikalizējies un taisās braukt uz Sīriju karot, bet lielākoties tai būtu jābūt informācijai, kas iegūta pretizlūkošanas vai izlūkošanas darbību rezultātā.

Tā kā šeit mēs dzirdējam... Jā, atbildot varbūt uz jautājumu, kādi tiek uzdoti, vai tas esošais process ir gana labs, es gribētu teikt, ka viņš ir gana ērts, bet par to, vai

viņš ir tiesisks, man ir ļoti lielas šaubas. Tā kā es vairāk varbūt runāšu par to, ko es dzirdēju šeit, jo man tie visi materiāli nav pieejami.

Runājot par ģenerālprokuroru kā par galīgo instanci, es gribētu teikt, ka vēl Mosteskjē runāja par varas dalīšanu. Un, ja mēs paskatāmies plašāk uz ģenerālprokurora funkciju un viņu pašu kā figūru, ne kā personu, bet kā figūru, tad otras tādas es Latvijā nezinu, kuras rokās ir sakoncentrēta likumdošanas funkcija, izpildvaras funkcija, kontroles funkcija un vēl tiesneša funkcija. Un viss par vienu jautājumu. Ja jūs man jautātu, kā tas tā ir iznācis, es arī varētu teikt, ka ērtuma dēļ un varbūt arī pats... nevis varbūt, bet droši vien, ka pats pie tā esmu vainīgs, ka tā ir iznācis, jo tās visas instrukcijas, kas ir Operatīvā darba likumā paredzētās, bija sākotnējā Operatīvās darbības likuma redakcijā bija paredzēts saskaņot Tieslietu ministrijā. Bet tā kā Operatīvās darbības likums bija pieņemts un viņš šobrīd ir jau pa divi riņķi saskaņots un abas reizes es esmu piedalījies tajos visos procesos.... Ar Tieslietu ministriju tas saskaņojums bija tik gauss un tik nenormāli sarežģīts, ka nācās iet šo citu ceļu un tāpēc arī faktiski ģenerālprokurors ir nonācis kā likumdevējs šajā situācijā... jau arī Maiziša kunga pieminētajā 13K instrukcijā un bez ģenerālprokurora ziņas šāds jautājums un šādas darbības nenotiek.

Nākošais, ko es gribētu pateikt. Protams, varētu uzņemties arī uz sevi vainu par to, ka šī sistēma, kā mēs redzam, ir vienota un tā vienotās sistēmas problēma ir tā, ka tur šajā esošajā sistēmā ir gan šis NATO un Eiropas Savienības noslēpumi, gan arī tāds... nu, tie varētu būt šie noslēpumi, kas patiešām apdraud valsts intereses. Un tas ir pilnīgi cits apdraudējuma līmenis nekā tas, kur ir šie lielie apjomi, ko Ulmaņa kungs pieminēja, šīs divi tūkstoši personas. Nu nav viņām nekāds sakars ar tāda valsts līmeņa apdraudējuma. Drīzāk mēs varētu runāt, ka tās ir personas, kuras ar savu kādu nepareizu rīcību varētu ietekmēt kādas kriminālprocesuālas intereses vai noziedzības apkarošanas intereses. Un tas, ka šīs sistēmas ir saliktas kopā, nav labi. Un, protams, tad droši vien, ka man savulaik vajadzēja atsaukties Kažociņa aicinājumam un pieķerties lietai klāt nodalot šīs lietas pilnīgi... ļoti strikti nodalot, kad ir apdraudētas šīs intereses, teiksim, tiešām Nacionālās drošības intereses un kad viņas ir šīs procesuālas intereses, kas saistītas ar nozieguma apkarošanu. Tās sekas, protams, arī ir jau pieminētās šīs te ģeopolitiskās intereses. Vai mēs varam iedomāties, ka šodien, piemēram, Latvija noslēgtu sadarbības līgumu klasificētās informācijas apmaiņā ar Krieviju? Nu, protams, ka nē. Bet vai tāpēc ir Krievijas organizētā noziedzība

apstājusies un vai tāpēc mums narkotikas šeit nenāk iekšā? Vēl vairāk nāk. Un, lūk, šis ir tas šķērslis, kādēļ faktiski šī sadarbība nevar notikt un tas nemaz nav labi.

Ja runājam vēl par ģeopolitiskām interesēm. Es gribētu teikt, ka 3. novembrī pieņēma grozījumus Kara tiesas likumā. Un tur Aizsardzības ministrijai ir jāizveido apmācības sistēma un zvērinātus advokātus aicina tur piedalīties. Es arī tur piedalījos un es gribētu teikt, ka tāpēc jau mēs nepieņemām troikas kaut kādu likumu, bet kriminālprocess darbosies arī kara laikā. Tā kā šeit par ģeopolitiskām lietām, es domāju, īsti nav pamats runāt.

Tālāk es gribētu vērst jūsu uzmanību uz tādām lietām, par ko šeit varbūt netika runāts.

Redziet, ir tā, ka šīs operatīvo lietu pārbaudes iespējas radās pēc zināmās lietas “Baltiņš pret Latviju”. Un tad grozījumi Kriminālprocesa likumā paredz, ka tiesa var iepazīties ar operatīvās lietas materiāliem un nevar izmantot, bet var ietekmēties. Un, protams, ka tas regulējums, cik es zinu, arī tiek paredzēts, ka apstrīdēs arī Eiropas Cilvēktiesību tiesā. Tas pagaidu variants viņš eksistē un Dzalbes kungs jau arī publiski ir izteicies, ka nu tāds ir diezgan slidens jautājums, jo pārbaudījumu tiešums zūd. Tā kā droši vien, ka jautājums par to, ka varētu būt vēl labāks risinājums, nav. Bet nu pagaidām viņš ir tāds. Tā kā acīmredzot, tur būs izmaiņas.

Ja mēs runājam vispār par šo regulējumu, kāds šobrīd ir, tad ne jau tikai šie likumi, bet arī svarīgs ir likums par Satversmes aizsardzības biroju, Valsts drošības iestāžu likums. Un te mēs redzam, ka tik tiešām tie likumi tik sen nav kustināti, ka tāds pelējums jau pārklājies ir un es gribētu teikt, ka... nu, ja piemēram, šodien Satversmes aizsardzības biroja darbības likumiskais pamats ir Kriminālprocesa kodekss, tad viņš jau vienpadsmit gadu kā vairs nav... nu, teiksim, netiek lietots tāds termins kā izziņas izdarītājs likumā “Par valsts noslēpumu”. Nu sen vairs tāda nav. Vienpadsmit gadu. Tā kā droši vien, ka tā ērtības situācija ir arī radījusi tādu brīdi, ka nu ir kaut kas jāmaina.

Es gribētu teikt, ka Satversmes tiesas kompetencē diemžēl ir šis nepateicīgais pienākums ķerties klāt sistēmai kā tādai, jo šeit jau ir šis jautājums plašāks. Redziet, ja mēs runājam par šiem NATO un Eiropas Savienības noslēpumiem, tad tur jau ir vēl interesantāk, jo lēmumu pieņēmējs kā gala instance jau ir Maiziša kungs. Tur vispār vairs nav nevienas citas personas. Tas ir sarežģīti.

Bet, kā jau es teicu... varbūt, ka tā ir tā īstā robežšķirtne, varbūt, ka tās ir tās lietas, ko varētu nodalīt. Es gribētu teikt, ka... nu varbūt nevarētu teikt, ka Krievija –

tas ir tas labākais demokrātijas paraugs, kas mums būtu... bet katrā gadījumā tur likumā ir iestrādāta norma, ka personas, kuras ir ar šīm lietām saistītas, viņām ir jāreķinās ar noteiktiem ierobežojumiem. Un varbūt, ka tieši tas, kas varētu būt tas lielākais apdraudējums, tas būtu tiešām pašu valsts drošības iestāžu personāls, kurš būtu ļoti jākontrolē un tad arī šīs lietas varbūt arī varētu nolikt malā, jo mēs jau nedomājam, ka šodien kāds var aiziet uz valsts drošības iestādi un pieteikties darbā. Nu, ja Maizīša kungam vajadzēs, viņš paaicinās, nevis es tur aiziešu un pie durvīm klauvēšu un mani paņems.

Tā kā tās lietas, ko šeit runāja attiecībā par tādām kā diploma lietām, ko mēs dzirdējām... nu, ko es varētu teikt. Tā ir personāla daļu kļūda, kuras, pieņemot darbā kādu personu, nav apskatījušas kārtīgi dokumentus. Tādām lietām nevajadzētu atklāties tad, kad jau persona veic savus pienākumus.

Lietā “Marpers pret Lielbritāniju”... tur ir skaidri un gaiši pateikts, ka personas datu uzkrāšana — tas noteikti ir personas privātās dzīves aizskārums Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8. panta izpratnē un te es gribētu pievērst jūsu uzmanību, ka arī lietā “Zaharovs pret Krieviju” Eiropas Cilvēktiesību tiesa ļoti nopietnu uzmanību pievērsa tam, kādā veidā tiek glabāti un vākti dokumenti un kāds ir tiesiskais pamats.

Es gribētu teikt, ka šodien mēs dzirdējām tādus vārdus, ka pamatā tiek izmantots operatīvā darba... Operatīvās darbības likumā paredzētās metodes un līdzekļi. Es gribētu teikt, ka nevajadzētu jaukt lietas. Operatīvās darbības likumā ir nosaukti “pasākumi”. Metodika un līdzekļi — tas ir instrukciju jautājums. Tas ir instrukciju jautājums. Un ja mēs šeit skatāmies uz Valsts drošības iestāžu likumu... un arī Saeima runāja, ka Maizīša kungs uz to jautājumu atbildēs... kas tad tās īsti ir par darbībām — izlūkošanas un pretizlūkošanas darbības. Un viņas nav definētas. Un tā ir šaurā lieta.

Es gribētu teikt, ka, ja paskatās kopumā uz Operatīvās darbības likumu un uz Kriminālprocesa likuma 11. nodaļu, kur ir minētas speciālās izmeklēšanas darbības, es domāju, ka tādu sarakstu arī varētu sataisīt un viņam būt jābūt. Un droši vien, ka... es domāju, ka noteikti nevarētu runāt, jo... ar šīm darbībām, nevis ar metodēm, bet ar darbībām tiek iegūtas ziņas, kas aizskar personas privātās tiesības. Un šaubu nav, ka viņām ir jābūt tiesiskām. Viņām ir jābūt definētām.

Zaharova lietā ir runa par tīri tehniskām lietām un arī ECT ir teikusi, ka šīm lietām būtu jābūt publiski pieejamām visām personām un jābūt būtu publicējamām, nevis tur ir Satiksmes ministrijas kādā dokumentā paredzēts.

Vēl es vēlētos pievērst jūsu uzmanībai attiecībā par fizisko personu datiem. Nu, protams, ka mēs neviens nedomājām tik plaši un kur nu vēl neskatījāties uz priekšu, kas notiek ar personas datiem. Nu tagad mums ir jauna Eiropas Padomes un Parlamenta direktīva, 2016-680, kas pieņemta 27. aprīlī un vēl viena ir Eiropas Parlamenta un Padomes regula. Arī pieņemta pagājušajā gadā 27. aprīlī, kuru mēdz saukt par policijas direktīvu. Es vērsu uzmanību tāpēc, ka viens jautājums ir par pašas personas datiem, par ko mēs šeit runājam, bet cita lieta ir par tiem datiem, kas tiek iekļauti šajā aptaujas lapā. Un tie ne tuvu vairs nav šīs pašas personas dati. Tie ir dati par viņas piederīgajiem, par šīs personas tuviniekiem, par personām, ar kurām ir kopīgas saimnieciskās intereses un šīs personu loks ir ļoti plašs. Es gribētu teikt, ka nu droši vien arī būs, kas izlasīs šo regulu un teiks, ka viņiem tur ar valsts drošības iestādēm mazs sakars ir, bet tomēr arī šīs regulas, ko tā kā par Policijas direktīvu nosauca, ir tādas tēzes, ka datu subjektam... ka šiem noteikumiem ir jābūt likumīgiem, godprātīgiem un pārredzamiem. Tur ir runa par tēzēm, par to, ka, ja personai pieprasa kādu informāciju, kas viņai ir obligāti sniedzama, nevar uzskatīt, ka šī personas informācija labprātīgi sniedzama. Lūk! Un līdz ar to arī ir jautājums: bet kā tad ir ar šo datu iegūšanu? Par viņu saglabāšanu un par viņu izmantošanu? To es saprotu, ja persona aizpilda šo anketu, jā... visa pasaule vaļā un pret viņu var piemērot visas operatīvā darba pasākumus un visu, kas paredzēts arī slepenajās instrukcijās. Bet kā tad paliek ar tām pārējām personām? Kā paliek ar tām, kas ir iekļautas šajā anketā?

Tā. Es domāju, ka par labu pārvaldību jau ir arī teikts Eiropas Pamattiesību Hartas 41. punktā un arī tajā skaitā par personas informēšanu, par to jau arī teikts.

Ko vēl gribēju piebilst par to personas informēšanu. Tātad 1. augustā stājušies spēkā grozījumi Operatīvās darbības likumā. Tur tagad ir jauns pants. 24.¹ pants, kas uzliek par pienākumu tad, ja veikta pret personu speciālās izmeklēšanas... operatīvie pasākumi sevišķā veidā, tad iestādei tā persona ir jāinformē. Un tur ir gan nosaukti punkti, tajā skaitā, ja tas var kaitēt valsts drošības interesēm, tad viņu neinformē, bet īstenībā jau, ja šie apdraudējumi ir zuduši, tad šī persona ir jāinformē. Protams, ka tā bija ļoti strīdīga norma un neviens jau, es domāju, no operatīvā darba subjektiem vispār nav sevišķi priecīgs par šādu normu. Bet tā izriet no ECT prasībām.

Tad es gribētu pievērst jūsu uzmanību uz dažiem tādiem likuma regulējumiem, kas tik tiešām jau ir paredzēti... Ir diezgan diskutabls jautājums, ko tad īsti pārsūdzēt, ko tad nē. Un te mēs varētu tā kā skatīties jau uz normu konkurenci. Es domāju, ka droši vien drošības iestādēm būs ko teikt, bet ir tāda norma, kas ir Valsts drošības

iestāžu likuma sestajā pantā. Un tur ir teikts tā: ja persona uzskata, ka valsts drošības iestāde ar savu rīcību ir pārkāpusi tās likumīgās tiesības un brīvības, šī persona tiesīga iesniegt sūdzību prokuroram, kas veic pārbaudi un sniedz atzinumu par valsts policijas iestādes amatpersonas rīcības atbilstību likumam, vai arī griezties ar prasību tiesā. Tāda norma pastāv no likuma dzimšanas. Nu tad kurā brīdī? Tad es varētu teikt, ka tā ir... kā persona domā un ka viņa varētu teikt tā: ā, acīmredzot... labi, es te nesūdzēšos tagad par to pielaidi, bet es sūdzēšos, ka jūs esat pret mani veikusi kā valsts drošības iestāde prettiesiskas darbības. Un, kā mēs zinām, tad no ECT spriedumiem, ja vien tāda norma pastāv, kas var ierobežot personas privātās dzīves aizskārumu, tā pati par sevi un viņa nav pietiekami skaidra, persona var griezties arī Eiropas Cilvēktiesību tiesā. Nu, protams, te varētu teikt, ka, ziniet, šī norma neattiecas uz pielaižu gadījumiem, te varbūt attiecas uz kādiem citiem gadījumiem, par ko varētu būt valsts drošības iestādes strādājušas. Bet nu katrā gadījumā tāda norma pastāv un šeit viņa ir. Nu, tas nav vienīgais gadījums, ka tiesas uzraudzība ir uzdots un tas ir Satversmes aizsardzības biroja likuma 13. pants, kurā noteikts, ka Satversmes aizsardzības birojs ir pakļauts tiesas kontrolei Operatīvās darbības likumā noteiktajos gadījumos un kārtībā. Lūk! Tad arī Augstākās tiesas priekšsēdētāja pilnvarotie tiesneši ir tās personas, kas izskata šīs operatīvās lietas, izskata šos materiālus un arī viņi veic šo uzraudzību. Līdz ar to es arī domāju, ka nav nekādu problēmu, ka arī šo procesu, kas, nenoliedzami ir kaut kāds interesants un savādāks, bet ieliktu ļoti skaidros definētos procesuālajos rāmjos.

Es gribētu teikt, ka.... jā, nu šeit par interešu konfliktu, protams, arī varētu runāt, jo šeit vismaz normatīvais regulējums rada šķietamu interešu konfliktu, no kā aicina norobežoties gan tiesnešu ētikas, gan prokuroru ētikas kodekss. Ne tikai reālais interešu konflikts, bet pat no šķietama interešu konflikta. Es gribētu teikt, ka tas tiesiskais regulējums tā varētu... Nu, protams, ja mēs runājam par seku paredzamību, tad šeit mēs esam dzirdējuši viedokli, ka ļoti iespējams, ka persona pēc kaut kāda laika var vērsties ar lūgumu... viņš jau nezina, kāpēc viņam atņēma to pielaidi... Ar kādu lūgumu viņš var vērsties? Viņš nezina, kam ir jānomirst vai kam ir jāaizbrauc vai kam ir jānotiek, lai viņš varētu par jaunu vērsties ar lūgumu. Tā kā es domāju, ka no seku paredzamības kritērija es domāju, ka noteikti neievēro.

Es gribētu teikt vispār... par cik man tie docējamie priekšmeti arī ir tās institucionālās sistēmas, esmu vairāk nekā pārsteigts, ieraugot, ka Satversmes aizsardzības birojs, kuram ir jābūt Ministru kabineta pārraudzībā, ir ar Tieslietu

ministrijas deleģējumu nodeleģēts pārraudzībā Valsts sekretāram. Nu... kaut kas nav labi. Es domāju, ka līdz ar to varbūt, ka arī šis spriedums šā vai tā tiks tomēr... tas ir 2015. gada Tieslietu ministrijas reglamenta 19. punkts. Tā kā gribētu teikt, ka acīmredzot, tām amatpersonām, kurām ir jāpilda savi pienākumi, jāveic uzraudzība, izvairās no savu pienākumu pildīšanas un te ir rezultāts.

Nu, varētu vēl tālāk skatīties... Ieslodzījumu lietu pārvalde ir nodeleģēta līdz Valsts sekretāra vietniekam. Es paaizeresējos un pajautāju, kāpēc jūs neesat referentam deleģējuši šīs funkcijas. Viņi teica, ka tas ir jūsu viedoklis.

Paldies.

A. Laviņš.

Labi. Atgriezīsimies pie mūsu jautājumiem.

Interesants bija aspekts, ko jūs minējāt savā runā un iepriekšējos runātājos es to īsti nesaklausīju, varbūt tas bija citiem vārdiem, bet jūs pieminējāt par interešu konfliktu. Vai jūs varētu tuvāk paskaidrot, kur jūs saskatāt interešu konfliktu?

A. Lieljuksis.

Nu, ja amatpersonai pastāv jebkāda veida sava personiskā interese līdztekus tam lēmumam, kādu viņš pieņem no ģenerālprokurora puses, nu nenoliedzami, ka SAB direktors ir tā persona, kas var anulēt šo pielaidi.

A. Laviņš.

Interešu konfliktu jūs saskatāt tajā, ka Satversmes aizsardzības biroja direktoram ir kompetence lemt par pielaižu esamību pašam ģenerālprokuroram. Tajā ziņā, ja?

A. Lieljuksis.

Tieši tā. Jā. Un te ir ļoti starpība attiecībā pret tiesnešiem, jo tiesnesis savas funkcijas var pildīt, viņš var neskatīt lietas, kas saistītas ar valsts noslēpumu, atšķirībā no ģenerālprokurora. Viņš nevar savas funkcijas pildīt, ja viņam šīs pielaižu nav. Un tā ir milzīga starpība.

A. Laviņš.

Es tikai precizēju, jo šāds vārdu salikums pirmo reizi izskanēja šajās tiesas sēdēs.

Labi. Kolēģi, vai būs jautājumi? Lūdzu, kolēģe Sanita Osipova uzdos jautājumus.

S. Osipova.

Jūs kā cilvēks, kas zina sistēmu arī no iekšas, varbūt varētu paskaidrot man, jo iepriekš tika pausts viedoklis, ka ģenerālprokurors, vērtējot šīs lietas, var piekļūt pilnīgi visai informācijai saistībā ar pārbaudes lietu, atšķirībā no tiesas, kura to nevarēsot. Vai tā ir?

A. Lieljuksis.

Tā ir taisnība. Jā. Jo prerogatīva ir tāda, ka vienīgi ģenerālprokuroram ar iestādes vadītāja atļauju var atklāt avota identitāti. Kaut gan, kuru tas interesē — pēc būtības tā avota identitāte? Ir svarīga tā informācija. Nu to personu, pret kuru tas ir vērsies, tas varbūt to interesētu, bet, teiksim, lēmuma pieņemšanā jau svarīga ir tā informācija. Un es domāju, ka tieši tiesas kompetence, manuprāt, ir tā lieliskā iespēja no malas paraudzīties, ko arī saka Augstākā tiesa krimināllietās, vai tiesisks ir bijis šīs informācijas iegūšanas ceļš. Bet, tā kā tagad tā pati persona dod likumu, pati uzrauga, pati kontrolē un pati to ceļu pārbauda, kā tas ir ģenerālprokuroram, tad nu nav šīs blakus institūcijas, kura var... Un, kā mēs šeit dzirdējām no Maiziša kunga, tad ģenerālprokurors ir tā pati augstākā personas autoritāte visā šajā procesā. Bet visas funkcijas viņa vienās rokās ir sakoncentrētas.

S. Osipova.

Jūs jau atbildējāt man arī uz to nākamo jautājumu, vai tas, pie kā tiesa nevarētu piekļūt, kavētu viņai pēc būtības izvērtēt procesa likumību. Tātad, nekavētu, jūsuprāt?

A. Lieljuksis.

Nu, protams, ka var būt tāda situācija, ka... es pieņemu un tieši šajās izlūkošanas un pretizlūkošanas darbībās, ka arī citi avoti nemaz nebūs. Nu, varbūt arī vēl vienu reizi teikšu, ka varbūt tieši ar šīm izlūkošanas un pretizlūkošanas darbībām

būtu varbūt skatāms šis jautājums atšķirīgi. Bet ar tiem cilvēkiem, kas tajā jomā strādā, viņiem skaidri un gaiši būtu jābūt saprotamam, ka, ja tu tādā vietā strādā, tad arī tavs lēmums netiks tiesā skatīts. Bet mēs jau šeit pat tiem industriālajiem sertifikātiem neesam pieskārušies. Tas ir jautājums, kas arī ir drošības iestāžu kompetencē — vai tu veiksi šo saimniecisko darbību, vai tu neveiksi šo saimniecisko darbību. Tas ir biznesa jautājums. Atkal. Tā kā nu tas loks ir milzīgi plašs bez pielaides..

S. Osipova.

Šī procesa gaitā tā arī līdz galam man neizdevās saprast par to, kādā procesā tas viss notiek — administratīvais process, operatīvā izmeklēšana, speciālais process, kas ir saistībā ar likumu “Par valsts noslēpumu”. Kā jūs redzat šo procesuālo rāmi?

A. Lieljuksis.

Es gan redzētu kā administratīvajā procesā, protams, jo tās sekas jau ir, ka persona zaudē tiesības uz darbu. Un es teikšu, ka mums jau gana ir tādas institūcijas un amati, kur vispār citas iespējas nemaz nav. Ja mēs runājam kaut vai pirmīt KNAB pieminētais... KNAB tikai strādā apkalpojošais personāls... apkopējas... pārējiem visiem ir nepieciešama pielaide valsts noslēpumam. Ja tas tiek zaudēts, tad viss, viņš ir ārā no KNAB. Nu... tā kā tādas institūcijas ir ne viena vien, ir vairākas. Un, kā mēs redzam, tad šis loks ne jau sašaurinās. Te Saeimas pārstāve runāja, ka nav liels personu loks. Ja mēs tikai iedomājamies, cik skar... kaut vai katru... nu, tos divi tūkstošus cilvēkus pareizinot ar anketā ietvertajiem... nu, tad mēs redzam, kas tas ir par personu loku. Un tā ir viena institūcija, kur nu vēl armija.

S. Osipova.

Un pēdējais jautājums attiecībā uz konstitucionālajām pamattiesībām personai. Mēs te runājam par tiesībām tikt uzklautam. Sakiet, lūdzu, šajā procesā, kas ir saistīts ar pielaidi valsts noslēpumam... Kādas personas tiesības pārbaudes procesā obligāti būtu nodrošināmas un kur varētu varbūt kādas atkāpes būt?

A. Lieljuksis.

Nu, atkāpe varētu būt tad, kad ir runa tiesām par šīm pretizlūkošanas darbībām, kur varētu būt tikai tik tiesām viens avots. No otras puses, es jums teiktu tā,

ka Operatīvās darbības likumā ir tāds jēdziens kā operatīvās izstrādes lieta, kur arī būtu jābūt tam pietiekamam pamatam, lai vispār šādu lietu uzsāktu. Un viens avots nekad nav bijis pietiekams pamats. Tas ir visās grāmatās redzams un es domāju, ka neviens ģenerālprokurors neparakstītu tādu izstrādes lietu, ja tur būtu tikai viens avota ziņojums. Tā kā, protams, ka... Es saku, ka te varētu būt, protams... Bet tad arī mēs rēķinām, ka šis apdraudējums no tās personas puses, ja viņš var būt tiešām valsts interešu apdraudējums, tad tas nav viens... es nezinu... korupcijas lietas izmeklēšanas gadījums pret pareizu vai nepareizu personu... vai kaut kas tamlīdzīgs... Nu, tās ir pilnīgi citas lietas. Bet tagad ir viss kaut jā vienoti sanācis.

S. Osipova.

Paldies.

A. Laviņš.

Labi. Kolēģe tiesnese Ineta Ziemele uzdos jautājumus. Lūdzu!

I. Ziemele.

Paldies.

Mani ieinteresēja jūsu attīstītās tēzes par tiesībām uz privāto dzīvi, ko jūs pēc tam specificējāt kā tiesības uz datu aizsardzību. Man tas jautājums... jo par to daudz nav runāts... Mans jautājums... respektīvi, jūs sakāt, ka patreiz tā problēma ir, ka tā kā viss ir tā vienkārši samests kopā. Tādas īstas sistēmas nav. Un attiecībā uz izpratni par to, kas tad patiesībā ir sargājams valsts noslēpums sanāk tā, ka mums tā tad šī lieta, konkrētā lieta, kurai cilvēks jeb persona netiek klāt, jo visa tā lieta ir valsts noslēpums, bet pēc būtības ir izskanējis uz šo brīdi tas, ka šī lieta satur divus tādu fundamentālas informācijas lokus. Viens ir visa tā informācija, kas ir saistīta par šo personu konkrēti, un tas ir tas, par ko jūs runājāt, un tie ir radi, draugi, kaimiņi, ieradumi un nezin kas vēl... tas ir viens bloks un otrs bloks, par ko vairāk runāja tiešām visi drošības iestāžu pārstāvji, ir metodes, metodoloģijas un nezin kas tur vēl... kas ir saistīts ar to, kā vispār šo informāciju par personas privātumu, kā tas tika iegūts. Vai tajā, ko jūs teicāt, vai jūs domājat, ka tā tad attiecībā uz šo vienu bloku... nu, šie konkrētie fakti... ka tas ir kaut kas tāds, par ko cilvēks būtu potenciāli informējams tajā normālajā procedūrā un ka viņus tā nošķirt... šīs te metode un metodoloģija un tā tālāk... ka par to vispār var arī nerunāt, bet attiecībā uz šo personas privātās dzīves

informāciju, uz šiem datiem... tas nav nekas tāds, ko nevarētu personai vismaz kaut kādā saīsinātā formātā arī pateikt. Jo, ja es jūs pareizi sapratu, tā ir viņas tiesība būt informētam, kāda informācija tad par viņu ir.

A. Lieljuksis.

Redziet... te es vēl vienu tādu momentu aizskāru, runājot tieši par to lietu... Te, manuprāt, parādās un šeit jau pirmīt pieminēja bijušo valsts kancelejas direktoru, manuprāt, parādās divi tādi momenti. Ka personai tiek liegta pieeja sakarā ar to, ka viņai pašai nevar uzticēties — tā ir viena situācija. Un otra situācija — vai persona ir pieļāvusi tādus citu personu kontroles trūkumus vai nepilnības darbā ar slepenas informācijas apriti, kā dēļ viņai par šāda veida situāciju viņai tiek liegta pieeja valsts noslēpumam. Jo it kā mums jau būtu jāvērtē pati šī persona individuāli, vai viņa spēj nodrošināt. Bet tagad vēl parādās jautājums, vai tai institūcijai... jo, kā mēs zinām, šajā lietā jau bija sakars arī ar krimināllietu, kas izbeidzās. Un es te satiku vienā pasākumā vienu no aizdomās turētajiem un viņš teica, ka viss izbeidzās tajā lietā par to valsts noslēpumu lidostā “Rīga”. Tā kā tas ir moments.

Par datu saglabāšanu es gribētu teikt, ka šobrīd tās gan direktīvas, gan regula ļoti precīzi tomēr definē par personas datu iegūšanu un saglabāšanu. Man šajā situācijā nepatīk tas, ka personai ir jānorāda personas dati, kas uz viņu neattiecas. Tie attiecas uz viņa radniekiem... es nezinu... vēl uz biznesa partneriem, uz kopīgiem vēl kaut kādiem... viņiem ir jānorāda, jāiekļauj šajā anketā iekšā. To jau īstenībā paši varētu iegūt drošības iestādes. Es tagad tādus datus... Bet kas notiek ar tiem datiem tālāk? Cik ilgu viņus glabā? Tiklīdz anketa ir aizpildīta, pateikts ir, ka viņa iegūst statusu “konfidenciāli”. Konfidenciālie dokumenti ir jāglabā 5 gadi. Ja mēs paskatāmies.... ja persona strādā un strādā un strādā, tad vai tad pieci gadi šie dati glabāsies? Vai es, dodot šo personu personas datus, es arī došu tikpat kā pret mani šīs pārbaudes tiesības piemērot visu arsenālu, kas nu ir drošības... ko vien paredz likums arī pret tām personām? Jo droši vien, ka arī viņas ir jāpārbauda. Kas tad ir viņām tas biznesa partneris.... varbūt, ka viņš no viņa ir atkarīgs? Lūk, par ko ir runa. Par jau tālāko datu iegūšanu un par to personu pārbaudi, kurš neprasa man... nu, es nezinu, kopīga māja ar kaut ko ir... tad kaimiņam nojausmas nav, ka es taisos strādāt kādā drošības iestādē. Vai es arī līdz ar to pakļauju arī viņu pārbaudei?

I. Ziemele.

Skaidrs. Liels paldies.

A. Laviņš.

Kolēģis tiesnesis Gunārs Kusiņš.

G. Kusiņš.

Jā, man jums būtu viens jautājums saistībā ar... jūs teicāt, ka personai ir grūti paredzēt šīs tiesību normas piemērošanas sekas. Jūsu rakstveida viedoklim ir pievienoti tie kritēriji, kas ir padomes izstrādāti. Vai es pareizi saprotu, ka jūs uzskatāt, ka arī šobrīd 9. panta trešās daļas 6. punkts ir tik nekonkrēts, vai viņš nav tāds tik detalizēts, kas neļauj personai saprast, kādas būs šīs sekas, kas tiks vērtēts?

A. Lieljuksis.

Jā, nu ar to pielikumu es arī gribēju pateikt, ka var izstrādāt daudz labākus šos konkrētos jautājumus, konkrētos kritērijus un ka personai būtu skaidrāks saprotams, par ko tad iet runa. Jūs saprotat, tad atbilde ir, ka nevar uzticēt tāpēc, ka nevar. Bet nu kāpēc tad īsti nevar? Tas jau nav saprotams. Un par to, ka varētu būt paredzams, ka kaut kam ir jānotiek, lai varētu atkārtot... Nē, nu es domāju, ka Ulmaņa kungs jau šeit teica, ka tā kā maz iespējama ir tāda situācija... Var jau protams, kaut kas rasties, bet nu diez vai. Tā kā uz mūžu mūžos iznāk, ka ir šī pielaide liegta un īstenībā pat personai īsti nesaprotot, par ko iet runa.

G. Kusiņš.

Paldies.

A. Laviņš.

Pieteikuma iesniedzēja pārstāvjiem... vai būs jautājumi?

L. Liepa.

Godātā tiesa! Jā, liels paldies par iespēju.

Iepazīstoties ar jūsu viedokli un arī šodien diezgan tādā spraigā dialogā ar drošības iestāžu vadītājiem rodas zināma pretruna, kuru mēs vēlētos precizēt. Tātad, pirmkārt, gan Drošības policijas pārstāvis, gan ģenerālprokurors un faktiski visi

pārstāvji norādīja, ka šī informācija, kas tiek sagatavota, nebūtu ne tikai pakļaujama publiskai vērtēšanai, bet arī pat pašam adresātam to nedrīkstētu visā pilnībā sniegt vairāku būtisku, nozīmīgu iemeslu dēļ. Piemēram, avota aizsardzības ietvaros. Jūs arī to vairākkārt pieminējāt. Vienlaikus jūsu viedokļa 9. lapā ir norādīts un arī šodien, atbildot uz tiesas jautājumu, jūs sacījāt, ka valsts drošības iestādēm tieši būtu vairāk jāpiepūlas, lai iegūtu papildu informāciju, lai, neatklājot slepenos avotus, personu tomēr varētu informēt par atļaujas anulēšanas iemesliem. Un tā tad, vai tas vispār ir iespējams? Tātad, kam ir taisnība? Tiem vairākiem runātājiem, kas šeit sacīja, ka tas vienkārši nav iespējams un arī nav vajadzīgs, vai jums, kur jūs uzskatāt, ka tomēr tas ir iespējams un nepieciešams. Varbūt arī ar kādu piemēru varētu ilustrēt jūsu atbildi.

A. Lieljuksis.

Nu, redziet, es varbūt tad jau pie šeit pieminētās Ternovska lietas. Nu, ja mēs tā paskatāmies uz to lietu, tad ir divas vietas, uz ko tad būtu tā kā jāpievērš uzmanība. Kas tad ir bijis tas informācijas avots tajā lieta, kas beigās tas izrādījās, ka Ternovska nākošais amata pēctecis. Tā kā, cik tā informācija bija tāda korekta. Es domāju, ka nevarēja būt tāda situācija Ternovska lietā, ka vienīgais tas avots redzēja, ka viņš dzērumā ar pistoli staigā un citiem draud... ka viņš tur kaut kādas kontrabandas lietas slēpj un kaut kādas šāda veida darbības. Tā kā es domāju, ka vismaz tajā Ternovska lietā tur noteikti arī plašāka varēja būt informācija. Attiecībā par pašu Ternovski... es jau domāju, ka tas vien, ka viņš bija slēpis informāciju, ka viņš ir bijušais čekas aģents, jau būtu pietiekams pilnīgi, lai viņam šo pielaidi nedotu, manās acīs. Bet nu, tas ir... likums tur atļauj skatīties citādāk...

L. Liepa.

Tātad jūs sakāt, ka tas būtu iespējams, nekompromitējot avota noslēpumu, tomēr šo lēmumu noformulēt, minot arī iemeslu.

A. Lieljuksis.

Nu, es gribēju teikt, ka operatīvajā darbā uz vienu avotu nekad neviens nav paļāvies.

L. Liepa.

Paldies. Sakiet, lūdzu, jūs arī uzbūvējāt tādu paradoksālu ainu, kur, aizdomājoties, tiešām tas liekas diezgan apdraudoši, norādot, ka ģenerālprokuroram šīs konkrētās lietas viena specifiska jautājuma izskatīšanas ietvaros ir sniegtas ļoti plašas pilnvaras, kuras, tajā skaitā, būtībā, var teikt, pārklāj visu lauku... jūs norādījāt arī atsauci uz varas dalīšanas principa pārkāpumu.. Vai jūs varētu minēt kādu praktisku piemēru, kas norādītu, kādēļ jūs uzskatāt, ka šis varas dalīšanas principa pārkāpums var radīt negatīvas sekas. Jo drošības iestāžu vadība apgalvo, ka tas pat ir labi, jo šī informācijas koncentrēšanās... īpaši pieejamās informācijas, klasificētās informācijas koncentrēšanās drošības iestāžu vadības rokās ir laba, jo tā netiek tātad apdraudēta. Varbūt, ka tā tas tiešām arī ir. Kādēļ jūs uzskatāt, ka šī koncentrēšanās šajā specifiskajā mūsu apskatītajā gadījumā ir negatīva? Varbūt arī kāds piemērs...

A. Lieljuksis.

Nu, tad man būtu jāatgriežas pie Monteskjē un kāpēc ir nepieciešama šī varas dalīšana: lai notiktu savstarpēja kontrole un lai nenotiktu varas ļaunprātīga izmantošana. Nu tagad, kad mēs redzam, ka likumdevējs uzraugošais... jūs iedomājieties... Nu, ja mēs tā paskatāmies objektīvi, nu nav mums nevienas tādas sistēmas valstī, kur viss būtu tik ideālā kārtībā, kur nebūtu nekāda veida pārmetumu. Nu nav tādas sistēmas. Tātad ģenerālprokuroram ir gan šī sistēma jāuzrauga, gan arī jānovērtē beigu beigās, vai tā varbūt ne sevišķi gludām metodēm iegūtā informācija ir bijusi tiesiska. Mēs jau redzam, ka ir tiesas kontrole un tādas iespējas pastāv, it sevišķi tās, kas skar cilvēktiesību jautājumus un sevišķā veidā iegūstamā informācijas tiesas kontrole... Tā kā es domāju, ka... manuprāt, tas ir vislabākais veids, kāds būtu turpmāk ceļš ejams, jo, kā mēs redzam, tad tagad tas tiesiskais regulējums ir tik kropls, ka nav atbildes uz virkni jautājumu, kas ir pamattiesībās ietverti.

L. Liepa.

Liels paldies par atbildēm.

Paldies, godātā tiesa!

A. Laviņš.

Paldies.

Saeimas pārstāvei? Vai būs jautājumi?

I. Tralmaka.

Paldies. Man būs viens jautājums. Sakiet, lūdzu... es sapratu no jūsu viedokļa, ka jūs uzskatāt, ka ģenerālprokurors šajos te tieši jautājumos nebūtu efektīvs tiesību aizsardzības līdzeklis...

A. Lieljuksis.

Nu, šobrīd ar tādām kompetencēm... funkcijām, kādas ir uzliktas... es jau sacīju, ka tas ir, manuprāt, varas dalīšanas principa pārkāpums.

I. Tralmaka.

Sakiet, lūdzu, vai kriminālprocesā uzraugošais prokurors, kurš vēlāk pārņem lietu, būtu uzskatāms par... zemāka ranga prokurors... par efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli?

A. Lieljuksis.

Tiesa jau vērtē, prokurors jau nav nekāds gala lēmuma pieņēmējs.

I. Tralmaka.

Ir virkne jautājumu, kas tomēr aprobežojas ar prokurora sūdzību uzraugošajam prokuroram. Arī tādas, kas var ietekmēt vēlāk tiesības uz taisnīgu tiesu realizāciju, privāto dzīvi un tā tālāk...

A. Lieljuksis.

Mēs šeit runājam par tā kā speciālām darbībām, tomēr tur ir cits uzraudzības līmenis. Tie ir īpaši pilnvarotie prokurori, kas ir uzraugošie prokurori... Ja mēs runājam par operatīvo eksperimentu vai tagad tiesām ir par ilgstošu operatīvo novērošanu un pārējām visām darbībām... tad ir Augstākās tiesas tiesneši... Tur prokuroram ar operatīvo darbību, gribētu teikt, ka sakars nekāds. Ja mēs domājam par speciālām izmeklēšanas darbībām, tie ir izmeklēšanas tiesneši.

I. Tralmaka.

Es runāju vienkārši par prokurora, uzraugošā prokurora institūtu kā tādu. Ir virkne sūdzību, ko viņš izskata, kas neaiziet uz izmeklēšanas tiesnesi. Kāpēc šajā

procesā ģenerālprokurors, kuram ir ļoti augsta leģitimizācijas pakāpe, nebūtu uzskatāms par efektīvu... savukārt gadījumos, kad pat skar atsevišķos gadījumos tiešā veidā pamattiesības kriminālprocesā, vai jūs uzskatāt, ka arī tā sistēma būtu jāreformē pašos pamatos?

A. Lieljuksis.

Viņa jau ir reformēta. Jo tad, kad prokurors izskata kāds, sūdzības iesniegums... vienalga lieta nonāk tiesā un tiesai ir gala vārds. Bet šeit jau nav tā gala vārda iespējas.

I. Tralmaka.

Jā. Paldies

A. Laviņš.

Labi. Paldies jums par sniegto viedokli un atbildēm uz daudzajiem jautājumiem arī.

Tā... Tātad pieaicinātās personas ir uzklausītas. Tas, kas mums procesā ir atlicis, ir noskaidrot, vai varam pabeigt lietas izskatīšanu pēc būtības un pāriet pie tiesu debatēm. Šos jautājumus mēs risināsim nākamajā tiesas sēdē.

Šodien tiek pasludināts pārtraukums un nākamo sēdi tieši sāksim ar jautājumiem, vai lietas dalībnieki uzskata, vai var pabeigt lietas izskatīšanu pēc būtības un pāriet pie tiesu debatēm.

Nākamā tiesas sēde vai lietas izskatīšanas turpinājums šīs lietas izskatīšanā ir paredzēts 11. janvārī pulksten 10.00. Es ceru, ka nav iebildumu?

L. Liepa.

Godātā tiesa, noteikti nav iebildumu.

I. Tralmaka.

Arī nav iebildumu.

A. Laviņš.

Lieliski.

Tiek izsludināts pārtraukums līdz 11. janvārim pulksten 10.00.

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde

2016. gada 13. decembrī

turpinājums

2017. gada 11. janvārī

Sēdi vada

Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētājs

Aldis Laviņš

A. Laviņš.

Labrīt, sēdieties, lūdzu!

Turpinām tiesas sēdi.

Pagājušajā tiesas sēdē pārtraukums tika izsludināts tajā procesuālajā stadijā, kad mums priekšā stāvēja jautājuma izlemšana par to, kāds ir lietas dalībnieku viedoklis par iespēju pabeigt lietas izskatīšanu pēc būtības.

Ar to arī sāksim šajā tiesas sēdē.

Lūdzu, pieteikuma iesniedzēja pārstāvjiem..? Kāds ir jūsu viedoklis? Vai varam pabeigt lietas izskatīšanu pēc būtības?

L. Liepa.

Labrīt, godātā tiesa!

Mēs varam izskatīt lietu pēc būtības, pabeigt lietas izskatīšanu pēc būtības.

Esam gatavi pāriet pie debatēm.

A. Laviņš.

Paldies. Saeimas pārstāvei?

I. Tralmaka.

Paldies, godātā tiesa!

Saeima arī uzskata, ka varam pabeigt lietas izskatīšanu pēc būtības.

A. Laviņš.

Kolēģi? Lietas izskatīšanu pēc būtības pasludinu par pabeigtu.

Pārejām pie tiesas debatēm.

Tiesas debatēs vārds pirmajiem tiek piešķirts pieteikuma iesniedzēja pārstāvjiem.

Kāds ir, jūsuprāt, laiks, kas jums ir nepieciešams, lai uzstātos tiesas debatēs? Laika limits?

L. Liepa.

Godātā tiesa! Mēs tiesas debatēs patiešām kompresīvi izdarīsim juridiskus secinājumus par atklātajiem faktiskajiem apstākļiem un uzskatām, ka ne vairāk kā trīs desmit minūtes būtu nepieciešamas šim būtiskajam uzdevumam.

A. Laviņš.

Saeimas pārstāve? Vai trīsdesmit minūtēs iekļausieties?

I. Tralmaka.

Jā, es arī lūgtu trīsdesmit minūtes.

A. Laviņš.

Labi.

Lūdzu! Vārds tiesas debatēs pieteikuma iesniedzēja pārstāvjiem.

L. Liepa.

Godātā tiesa! Pateicos par iespēju.

Mēs esam sagatavojuši debašu runu un, lai būtībā varētu precīzāk to novērtēt, tajā skaitā arī protokola vajadzībām, iesniegsim to tiesas sēžu sekretāram.

Godātā tiesa!

Debašu runu es vēlētos sadalīt piecās daļās, sekojot līdzīgi tiem apsvērumiem, kurus gan pieteikuma iesniedzējs, gan iestādes pārstāve, gan arī godātās uzaicinātās personas ir šajā sēdē izskatījušas un sāksu pirmo, mūsuprāt, pašu nozīmīgāko argumentu — tiesības uz pieeju tiesai.

Godātā tiesa! Pieteikuma iesniedzēja pozīcija šajā lietā ir viennozīmīgi skaidra, ka apstrīdētās normas nesamērīgi ierobežo Satversmes 92. pantā pirmajā

teikumā garantētās tiesības uz pieeju tiesai. Turpretim Saeima norāda, ka pieeja valsts noslēpumam nav “tiesības un likumiskās intereses” Satversmes 92. panta pirmā teikuma izpratnē, tādēļ šīs pamattiesības uz apstrīdētajās normās paredzēto kārtību neattiecas. Tam mēs kategoriski nevaram piekrist.

Vispirms ir jāuzsver, ka pieteikuma iesniedzējs neapgalvo, ka viņa tiesību ierobežojums izpaužas kā aizliegums piekļūt valsts noslēpumam pašam par sevi. Pieteikuma iesniedzējs nav apstrīdējis apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 100. pantam, kas garantē tiesības iegūt informāciju kā tādu, un par to arī nav ierosināta šī lieta. Tā vietā pieteikuma iesniedzējs ir konsekventi norādījis, ka speciālās atļaujas anulēšana ierobežo viņa pamattiesības, kuras garantē Satversmes 96. un 106. pants. Proti, apstrīdētās normas atļaujas anulēšanas gadījumā liedz trīs pozīcijas, pirmkārt, turpināt ieņemt līdzšinējo amatu, otrkārt, turpmāk visu mūžu ieņemt amatu, kura veikšanai nepieciešama speciālā atļauja, treškārt, uzzināt informāciju par sevi, kura bija atļaujas anulēšanas pamatā. Nevar piekrist Saeimai, ka šīs sekas ir netiešas vai pastarpinātas. Šīs sekas rodas, es uzveru, vienmēr, kad tiek anulēta speciālā atļauja, jo tās tieši izriet no apstrīdētās normas. Tādēļ šīs, ar Satversmes 96. un 106. pantu aizsargātās tiesības, ir arī tās tiesības un likumiskās intereses, kuru aizstāvību taisnīgā tiesā garantē Satversmes 92. panta pirmais teikums.

Pretēji Saeimas viedoklim, tāpat mēs uzskatām, ka minēto secinājumu apstiprina arī Satversmes tiesas 2003. gada spriedums Ternovska lietā. Šī sprieduma secinājumu daļas 2. punktā Satversmes tiesa analizēja Satversmes 100. pantu un secināja, ka no tā neizriet personas tiesības un likumiskās intereses iegūt valsts noslēpumu. Taču, lasot visu sprieduma secinājumu daļu, mēs redzam, ka tālāk, tūlīt 3. un 4. punktā tiesa ir atzinusi, ka speciālās atļaujas neizsniegšana liedz personai ne vien pieeju konkrētajai informācijai, bet arī tiesības izvēlēties vai saglabāt darba vietu. Savukārt secinājuma daļas 5. punktā tiesa atzina, ka, tā kā ģenerālprokurors un SAB direktors nav tiesa, apstrīdētā norma ierobežo Satversmes 92. panta tiesības. Šo ierobežojumu Satversmes tiesa atzina par samērīgu ar nosacījumu, ka atļaujas anulēšanas procesā tiek ievērots konvencijas 13. pants. Es atvainojos... es lietoju juridisko abreviatūru, es ceru, ka šeit nav nepieciešams pilnā tekstā minēt Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvenciju, kā arī tātad pilnus iestāžu nosaukumus, jo mēs esam pieraduši pie tiem saīsinājumiem. Bet Satversmes 92. panta tiesības, kuras tika vērtētas Ternovska lietā, bija tiesības uz pieeju tiesai.

Tiesību uz pieeju tiesai piemērojamību šajā lietā atbalsta arī Eiropas

Cilvēktiesību tiesas prakse. Tā, piemēram, lietā Regner pret Čehiju ECT atzina 6. pantu par piemērojamu strīdam par speciālās atļaujas anulēšanu tieši tādēļ, ka speciālās atļaujas anulēšanas sekas ir aizliegums ieņemt noteiktus amatus un uzzināt informāciju par sevi. To apstiprina arī spriedums lietā Užukauskas pret Lietuvu, kurš ir stājies spēkā un kurā ir līdzīgi secinājumi. Secinājumu par tiesību uz pieeju tiesai piemērojamību neietekmē arī ECT nolēmums Spūļa un Vaškeviča lietā, kurā tika piemērots t.s. Eskelinen izņēmuma standarts. Kā tiesas sēdē atzina pieaicinātā persona Kristīne Līce, Eskelinen izņēmuma piemērošana ir atkarīga no katra gadījuma konkrētajiem faktiskajiem apstākļiem. Tādēļ Eskelinen izņēmums un Spūļa, Vaškeviča lietas secinājumi nav tieši piemērojami, lai vērtētu tiesību uz pieeju tiesai piemērošanu konstitucionālajā kontrolē.

Apstrīdēto normu piemērotāji paši apzinās, ka, lemjot par speciālās atļaujas anulēšanu, būtībā tiek lemts par personas esošo un turpmāko nodarbošanos, jo ģenerālprokurors ir norādījis, ka speciālās atļaujas anulēšana, es citēju, “ir būtisks jautājums, kas atstāj lielu ietekmi uz personas privāto dzīvu un nodarbošanos”. Savukārt Satversmes aizsardzības biroja pārstāvis tiesas sēdē tieši atzina, atkal citāts: “Mūsu... šeit ir domāts valsts drošības iestāžu... pienākums ir iestāties par to, lai atturētu ļoti nelielu sabiedrības daļu no nopietnu valsts amatpersonas pienākumu pildīšanas”. Citāta beigas. Tādējādi, pieņemot lēmumu par speciālās atļaujas anulēšanu, netiek lemts tikai abstrakti par iespēju iepazīties ar valsts noslēpumu saturošu informāciju, bet gan tūlīt arī par konkrētajām sekām, kas paredz esošā amata zaudēšanu, pirmkārt; otrkārt, liegumu turpmāk ieņemt noteiktus amatus un, treškārt, liegumu iepazīties ar kompromitējošu informāciju par sevi.

Un tādēļ mēs secinām, ka pieteikuma iesniedzējs var viennozīmīgi būt pārliecināts, ka speciālās atļaujas anulēšana aizskar viņa tiesības un likumiskās intereses. Tā kā apstrīdētās normas liedz lēmumu pārsūdzēt tiesā, un Satversmes tiesa un arī ECT ir atzinušas, ka ģenerālprokurors un SAB nav tiesa, tad apstrīdētās normas ierobežo no Satversmes 92. panta pirmā teikuma izrietošās tiesības uz tiesas pieejamību. Un no tā, savukārt, izriet, ka Saeima, Iekšlietu ministrija, Tieslietu ministrija un citas pieaicinātās personas ir kļūdījušās, šajā procesā, apgalvojot, ka tas, vai atļaujas anulēšanu ir jāļauj pārsūdzēt tiesā, it kā esot likumdevēja tiesībpolitiska izšķiršanās. Tā tas nav un nevar būt, jo no Satversmes 92. panta pirmā teikuma viennozīmīgi izriet aizsardzības tiesības. Tātad tiesības pieejai tiesai.

Šajā lietā nav vienprātības arī par to, vai speciālās atļaujas anulēšanas process ir vai nav administratīvais process, varbūt tas ir analogs administratīvajam procesam, kā to apgalvoja Tieslietu ministrijas pārstāve, varbūt tas ir īpašs process, kā to apgalvoja vairāki drošības iestāžu vadītāji. Kā tas izriet no Satversmes tiesas sprieduma imigrācijas likuma lietā 13. punkta, Satversmes tiesa secināja, ka vērtējot, vai process ir administratīvais process, ir jānoskaidro, vai iestādes izdots lēmums objektīvi atbilst administratīvā akta pazīmēm, nevis, kā ir organizēts pats process un kā to uztver iestāde. Tādēļ šajā jautājumā mēs varam pievienoties Saeimas viedoklim, ka atļaujas anulēšanas process ir administratīvais process, jo Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments jau 2009. gada 24. marta lēmumā lietā Nr. SKA-278/2009 skaidri atzina, ka lēmums par speciālās atļaujas anulēšanu ir starplēmums, kurš būtiski un izšķiroši ietekmē personas tiesības saglabāt amatu, tādēļ pār to būtu veicama kontrole administratīvajā tiesā, ja vien nebūtu apstrīdēto normu, kas to liedz. Ģenerālprokurors savu viedokli par to, ka tas nav administratīvais process, pamatoja savukārt ar Augstākās tiesas 2012. gada 17. janvāra spriedumu lietā Nr. SKA-155/2012, bet nu, noklausoties vēlreiz sēdes ierakstu, mēs pieņemam, ka acīmredzot, tā bija kļūda, jo varētu būt bijis domāts spriedums ar numuru Nr. SKA-135/2012. Taču šajā spriedumā tiesa ir tikai atzinusi, ka persona nevar administratīvajā procesā prasīt no iestādes izsniegt valsts noslēpumu saturošu informāciju, jo uz to neattiecas Informācijas atklātības likuma regulējums. Tas nekādā veidā nenonāk pretrunā ar mūsu minēto 2009. gada nolēmuma secinājumu Augstākajā tiesā, ka atļaujas anulēšanas process ir administratīvais process iestādē, kuram apstrīdētās normas liedz nokļūt tiesā.

Otrs argumentu bloks par tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli.

Savā 2003. gada spriedumā Satversmes tiesa, izvērtējot tiesību uz tiesas pieejamību ierobežojuma samērīgumu, vērtēja arī to, vai apstrīdētās normas nodrošina efektīvu tiesību aizsardzību. Papildus personas uzklaušanās jautājumam, kas tika vērtēts jau 2003. gada spriedumā, šajā lietā pieteikuma iesniedzējs argumentē, ka apstrīdētās normas nenodrošina efektīvu tiesību aizsardzību, jo ģenerālprokurors šajā konkrētajā jautājumā nav uzskatāms par pilnībā neatkarīgu un neitrālu.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka ģenerālprokuroru nevar uzskatīt par pilnībā neatkarīgu no Satversmes aizsardzības biroja, jo arī ģenerālprokuroram pašam ir jāsaņem SAB izsniegta speciālā atļauja, kuru SAB var arī anulēt. Savukārt ģenerālprokurors mums ir norādījis, ka lēmumu par speciālās atļaujas anulēšanu

ģenerālprokuroram varētu atcelt Saeima, pamatojoties uz Augstākās tiesas tiesneša pārbaudi un Augstākās tiesas plēnuma atzinumu, kā to paredz Prokuratūras likuma 41.³ pants. Šeit gan ir jāprecizē, ka mēs atsaucamies uz Ģenerālprokuratūras viedokli, kas tika pausts šā gada 3. janvāra sēdē, jo, kā jau mēs to diemžēl paredzējām, lietā ir vēl divi atšķirīgi Ģenerālprokuratūras viedokļi — pirmkārt, 2016. gada 28. jūlija rakstveida viedoklis un arī mutiski paustais 2016. gada 13. decembra viedoklis tiesas sēdē. Kurš no šiem trim atšķirīgajiem viedokļiem ir patiesais — to mēs atstājam Satversmes tiesai nolemt. Jebkurā gadījumā attiecībā uz šo argumentu, mūsaprāt, derīgs ir paša ģenerālprokurora izteiktais aicinājums lasīt to, kas tieši noteikts likumā. Prokuratūras likuma 41.³ pants runā tikai par ģenerālprokurora atlaišanas kārtību, nevis par speciālās atļaujas anulēšanas kārtību, kuru noteic apstrīdētās normas. Tieši tāpat kā jebkuras amatpersonas dienesta attiecību izbeigšanā, arī procesā par ģenerālprokurora atlaišanu, nevar tikt pārvērtēts vai atcelts lēmums par speciālās atļaujas anulēšanu, jo tas būs pretrunā ar apstrīdētajām normām. Tas tieši jau ir atzīts jau minētā Augstākās tiesas lēmumā Nr. SKA-278/2009 tā lēmuma 10. punktā.

Attiecībā uz ģenerālprokurora neatkarību vienīgais pretarguments, ko ir norādījusi Saeima, ir tas, ka arī tiesnešiem būtu jāsaņem šāda speciālā atļauja. Taču savos paskaidrojumos mēs jau esam norādījuši vairākus iemeslus, kādēļ tiesnešu gadījumā šis apstāklis neliktu apšaubīt tiesnešu neatkarību. Pirmkārt, tiesnešu iespēju turpināt darbu ar citām lietām, kur atļauja nav nepieciešama, kolektīvs lēmuma pieņemšanas standarts, tāpat arī tiesneša iespējas atteikties no lietas izskatīšanas interešu konflikta vai citu apstākļu gadījumā utt. Mēs neesam dzirdējuši nevienu pretargumentu pret šiem mūsu minētajiem apsvērumiem.

2016. gada 13. decembra sēdē Ģenerālprokuratūra ir uzsvērusi, ka ģenerālprokuroram būtu jābūt galīgajai pārsūdzības instancei jautājumā par speciālās atļaujas anulēšanu, jo ģenerālprokurors faktiski vienpersoniski īsteno un ir atbildīgs par valsts drošības iestāžu sistēmisko uzraudzību. Savukārt šī gada 3. janvāra viedoklī Ģenerālprokuratūra tam ir piekritusi, papildus norādot, ka ģenerālprokurors ne vien vērtē speciālās atļaujas anulēšanas procesu, bet vienlaikus ir arī atcēlis lēmumu par atļaujas izsniegšanu. Tomēr mēs uzskatām, ka šīs plašās pilnvaras ir tieši vēl viens iemesls, kādēļ ģenerālprokurors nedrīkst būt galīgā pārsūdzības instance. Šo argumentu pamatojām ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu lietā Zaharovs pret Krieviju 278. līdz 285. paragrāfu. Papildus tam mēs vēlamies atsaukties arī uz Venēcijas komisijas 2015. gada 15. decembra ziņojumu “Par drošības dienestu

demokrātisko uzraudzību”, kura 260. rindkopā ir uzvērts: ja drošības dienestus uzraugošā institūcija ir iesaistīta šo dienestu darbību apstiprināšanā, tad tā nevar vienlaikus nodrošināt neatkarīgu sūdzību izskatīšanu. To, kādēļ tas tā ir, vislabāk var ilustrēt ar piemēru. Piemēram, ja šobrīd būtu Ternovska lietas situācija un drošības iestādes negribētu aprobežoties ar Ternovska kolēģa iesniegumu par to, ka Ternovskis ir dzērumā rīkojies ar ieroci, drošības iestādes varētu veikt operatīvās darbības, lai šo informāciju pārbaudītu. Piemēram, varētu tikt rīkots operatīvais eksperiments, lai pārbaudītu vai personai ir problēmas ar alkoholu, tātad veikt noteiktas darbības. Lai šo eksperimentu veiktu, saskaņā ar Operatīvās darbības likuma 15. panta trešo daļu jāsaņem ģenerālprokurora pilnvarota prokurora akcepts. Atbilstoši šā likuma 5. pantam arī sūdzības par operatīvās darbības veikšanu izskata prokurors. Ja drošības iestādes anulē speciālo atļauju, pamatojoties uz informāciju, kas iegūta ar operatīvajām darbībām, kuras akceptējis vai par kurām sūdzības izskatījis uzraugošais prokurors, ģenerālprokurors var nebūt pilnībā neatkarīgs, izskatot sūdzību par lēmumu anulēt speciālo atļauju. Tātad faktiski nonākot tajā slazdā, par kuru profesors Lieljuksis teica, ka viņš nonāk interešu konfliktā.

Līdz ar to pieteikuma iesniedzējs uztur argumentu par to, ka sūdzības iesniegšana ģenerālprokuroram nenodrošina lēmumu pieņemšanu neatkarīgi un objektīvi.

Trešais argumentu bloks. Par personas uzklaušāšanu. Mēs piekrītam šajā tiesas procesā izskanējušajam vērtējumam, ka 2003. gada Satversmes tiesas spriedums bija “spriedums ar nosacījumu”, proti, apstrīdētās normas tika atzītas par atbilstošām tikai tad, ja tās praksē tiek piemērotas atbilstoši Satversmes tiesas sprieduma norādījumam. Mūsaprāt, gan pieteikuma iesniedzēja gadījums, gan arī šis Satversmes tiesas process kopumā ir pierādījis, ka minētais nosacījums vairāk kā desmit gadu praksē kopš Ternovska lietas netiek pildīts un pienākums personu uzklaušīt un iepazīstināt ar iespējamajiem atļaujas anulēšanas iemesliem ir skaidri jāparedz normatīvajos aktos. Gan SAB, gan Drošības policija atzina, ka ar grozījumiem MK noteikumos Nr. 21 šis jautājums tiks sakārtots, tātad būtībā atzina, ka konstitucionālā sūdzība šajā daļā ir pamatota.

Tomēr, godātā tiesa, mēs nedzirdējam nevienu pārliecinošu argumentu par to, kad un vai vispār šie Ministru kabineta noteikumi Nr. 21 tiks pieņemti tādos grozījumos, kas, iespējams, noņemtu pamatu sūdzībai, ko izskata šodien Satversmes tiesa.

Starp procesa dalībniekiem un pieaicinātajām personām nav vienprātības par to, kādas procesuālās garantijas būtu jānodrošina speciālās atļaujas anulēšanas procesam. Dažas no pieaicinātajām personām uzsver, ka šis process nekad nevarēs pilnībā nodrošināt pušu līdztiesību un tiesības tikt uzklausītam, kā arī tiek apgalvots, ka šajā procesā personai jāatspēko pret to izteiktās šaubas par iespējamajiem riskiem. Šajā sakarā jāatsaucas uz ECT spriedumu lietā Al Nashif pret Bulgāriju, kura 137. paragrāfā tiesa atzina, ka pat gadījumos, kad tiek piesauktas valsts drošības intereses, lai tiesību aizsardzības līdzekli uzskatītu par atbilstošu Konvencijas 13. panta prasībām, vismaz kaut kādā formā ir jāpastāv kontradiktorisks jeb pušu procesam (angl. val. — *adversaria proceedings*), ja nepieciešams, nodrošinot personai pārstāvi, kuram ir pieeja valsts noslēpumam. Savukārt Ternovska sprieduma 72. un 73. paragrāfā ECT atzina, ka process pie ģenerālprokurora nav uzskatāms par kontradiktorsko jeb pušu procesu. Arī šajā lietā noskaidrotā informācija to apliecina. Tādēļ apstrīdētajās normās paredzēto kārtību nevar uzskatīt par efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli.

Saistībā ar ģenerālprokuroru kā efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli praksē mēs salīdzinājām statistikas datus, kur, atbilstoši datiem, administratīvajās tiesās pirmajā instancē katrā ceturtajā lietā pieteikumu vismaz daļēji apmierina, savukārt no lietā pieejamās informācijas izriet, ka ģenerālprokurors nevienā no 89 gadījumiem nav atcēlis SAB direktora lēmumu. Saeima to skaidroja ar to, ka SAB direktors ļoti sekmīgi pilda t.s. "sieta funkciju". Šajā sakarā atliek norādīt, ka arī absolūti lielākā daļa no administratīvajiem aktiem, kuri tiek pārsūdzēti administratīvajā tiesā, ir iepriekš izvērtēti zemākā iestādē administratīvajā procesā, kas tieši tāpat ir pildījusi šo "sieta funkciju". Turklāt arī šīs citas iestādes, atšķirībā no Drošības policijas, SAB un Ģenerālprokuratūras, visticamāk, apzinās, ka to rīcību regulē arī Administratīvā procesa likums, kas tikai palielina šo iestāžu izredzes tiesā.

Tādēļ apstrīdētajās normās paredzētā kārtība nav un nevar tikt atzīta par efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli. Tā kā apstrīdētās normas vienlaikus arī izslēdz pieeju tiesai, tad ar apstrīdētajām normām tiesības uz taisnīgu tiesu ne tikai tiek ierobežotas, bet gan faktiski tiek atņemtas pēc būtības.

Ceturtais arguments. Par attaisnojumu ierobežojumam pieejai tiesai.

Apstrīdēto normu atbilstību Satversmei nevar nodrošināt tikai ar to, ka tiktu paredzēts pienākums personu uzklausīt, bet saglabājot esošo pārsūdzības kārtību. Kā to norādīja profesors Lieljuksis, esošā kārtība ir ērta, bet ir šaubas par tās tiesiskumu,

jo šo tiesiskumu neviens nevar pārbaudīt. Venēcijas komisijas ziņojumā par drošības dienestu demokrātisko uzraudzību ir norādīts, ka, iztrūkstot drošības dienestu efektīvai uzraudzībai, tiem var izveidoties tā saucamā “valsts valstī” mentalitāte. Mūsaprāt, šajā lietā noskaidrotā informācija mums krāšņi ilustrē, kā izskatās šī “valsts” Latvijas valstī, kurā tiek izskatīts jautājums par speciālās atļaujas anulēšanu. Un proti, mēs redzam, ka tā atbilst visam sešām pazīmēm.

Pirmkārt, starp likumdevēju un apstrīdēto normu piemērotājiem nav vienprātības par to, kāda procesa veids ir šī speciālo atļauju anulēšana. Drošības iestādes un Ģenerālprokuratūra līdz pat šim brīdim nav informētas par to, ka speciālo atļauju anulēšanas procesa ir piemērojams Administratīvā procesa likums. Otrkārt, tā ir “valsts”, kurā, citējot ģenerālprokuru, darbojas princips “atļauts ir viss, kas nav aizliegts”, kas, protams, ir klajā pretrunā ar administratīvajā procesā piemērojamo tiesiskuma principu un likuma atrunas principu. Treškārt, tā ir “valsts” kurā, lai personu uzklautu, tai ir tas īpaši jālūdz iestādei. Turklāt, personai ir jābūt uzmanīgai, kā noformulēt šo lūgumu, jo pārāk vispārīgs lūguma formulējums nebūs pietiekams, kā mēs to dzirdējam. Ceturkārt, tā ir “valsts” kurā speciālās atļaujas anulēšanas iemesls var būt jāsaprot vai jāuzmin pašam adresātam tikai no atsaucē uz piemērojamo tiesību normu, kas var būt pat vienkārša kā likuma “Par valsts noslēpumu” 9. panta trešās daļas 6. punkts. Piektkārt, tā ir “valsts”, kurā personas spēja glabāt valsts noslēpumu tiek vērtēta atbilstoši publiski nepieejamiem kritērijiem, kurus persona nevar zināt un nevar atbilstoši vadīt savu rīcību. Turklāt šo kritēriju pārkāpumu var konstatēt ar slepenām ārējos normatīvajos aktos neregulētām izlūkošanas un pretizlūkošanas darbībām. Sestkārt, visbeidzot, tā ir “valsts”, kurā personas bez atsevišķa tiesiskā regulējuma tomēr lūdz pārskatīt iepriekš pieņemtus lēmumus par speciālās atļaujas anulēšanu, bet, kā to norādīja SAB pārstāvis, visbiežāk to dara tad, kad ir nomainījies persona, kas ieņem SAB direktora amatu.

Ja vēl 13 gadus pēc Satversmes tiesas sprieduma Ternovska lietā, apstrīdētās normas tiek piemērotas šādā veidā, mūsaprāt, nevar būt ne runas par to, ka privātpersonu tiesību aizsardzību varētu nodrošināt tikai ar nelieliem grozījumiem Ministru kabineta noteikumos attiecībā uz pārrunām. Ir nepieciešama visaptveroša tiesas kontrole, kas pārbauda gan to, vai lēmums pieņemšanas process ir bijis tiesiski pieņemts, gan to, cik daudz informāciju personai ir pieļaujams atklāt, gan to, vai lēmums pēc būtības ir pareizs.

Mēs varam piekristam Kristīnei Līcei, kura norādīja, ka attiecībā uz pieeju

tiesai šajā lietā nav jāatbild uz jautājumu “kāpēc jābūt tiesai?”, bet gan drīzāk “kādēļ nevar būt tiesa?”.

Visskaidrāk apsvērumus, kādēļ nevarētu būt tiesa, norādīja SAB direktors, taču mēs tiem noteikti nevaram piekrist.

Pirmkārt, attiecībā uz izlūkošanas un pretizlūkošanas darbību rezultātā iegūtās informācijas izmantošanu mēs nesadzirdējam pamatojumu, kādēļ ar šo informāciju nevarētu iepazīties tiesneši, kuri ir saņēmuši speciālās atļaujas. Drošības policijas pārstāvis norādīja, ka par izlūkošanas un pretizlūkošanas darbībām persona var sūdzēties Operatīvās darbības likuma paredzētajā kārtībā. Šā likuma 5. pantā ir paredzētas personas tiesības vērsties tiesā.

Otrkārt, vairākas personas norādīja, ka vienīgi ģenerālprokuroram var atklāt avota identitāti. Kā pamatojums šim viedoklim, acīmredzot, domāta Valsts drošības iestāžu likuma 26. panta pirmā daļa un Operatīvās darbības likuma 35. panta pirmā daļa. Mēs tomēr nesaredzam, ka minētās tiesību normas saturētu aizliegumu atklāt avota identitāti tiesā tiesnešiem, kuri saņēmuši speciālo atļauju. Operatīvās darbības likuma 31. panta trešajā daļā paredzēti gadījumi, kad kriminālprocesā drīkst atklāt informāciju par slepeno palīgu. Savukārt APL 108.¹ pants paredz regulējumu slepeno palīgu aizsardzībai administratīvās tiesas procesā. Tātad likums jau to paredz.

Treškārt. Attiecībā uz ārvalstu partnerdienestu neuzticēšanos un informācijas nesniegšanu SAB direktors ir atzinis, ka tas ir tikai pieņēmums, jo šobrīd nevar paredzēt, kā citu valstu dienesti reaģētu uz tiesas kontroles noteikšanu Latvijā. Šis pieņēmums mums ir jāvērtē ļoti kritiski, jo mēs zinām, ka abās pārējās Baltijas valstīs jau pastāv tiesas kontrole, un ne SAB, ne Drošības policija nenorādīja, ka tādēļ Latvijas drošības iestādes izvairītos sniegt informāciju šiem partnerdienestiem mūsu kaimiņos.

Un noslēgumā tātad arguments par tiesas procesa termiņiem arī ir acīmredzami nepamatots. Pirmkārt, administratīvā procesa tiesā steidzamos gadījumos var tikt izmantoti pagaidu aizsardzības līdzekļi, kas tiek izmantoti arī civildienesta lietās, kur personai jāuzsāk dienesta attiecības. Ja tas ir nepieciešams, ir iespējams atsevišķām lietu kategorijām noteikt īpašu ātrāku lietas izskatīšanu, kā tas ir šobrīd, piemēram, pārsūdzot Centrālās vēlēšanu komisijas lēmumus vēlēšanu lietās, kur Augstākajai tiesai ir pienākums pieņemt nolēmumu pat 7 dienu laikā.

Turklāt visi iebildumi pret pārsūdzību tiesā būtībā balstās uz kļūdainu pieņēmumu, ka tiesa nespēs nodrošināt valsts noslēpuma aizsardzību tādā līmenī kā

ģenerālprokurors. Taču šāds pieņēmums nonāk pretrunā ar to, ka vairākās citās valstīs pastāv tiesu kontrole tieši jautājumā par pieeju valsts noslēpumam, un — jo īpaši — pretrunā ar to, ka arī Latvijā tiesas jau šobrīd izskata lietas, kurās tiek pārbaudīta valsts noslēpumu saturoša informācija. Imigrācijas likuma VIII.¹ nodaļa ir spēkā jau vairāk nekā 10 gadus, un likumdevējs nav uzskatījis par nepieciešamu mainīt šo kārtību. Tieši pretēji, mēs dzirdējam, ka ir izstrādāti grozījumi Nacionālās drošības likumā, kas paredz ļoti līdzīgu pārsūdzības kārtību tiesā attiecībā uz lēmumiem par aizliegumu izbraukt no valsts.

Saeimas pārstāve atsaucās uz Ženēvas centra politikas dokumentu Nr. 19 par Drošības dienestu atbildību, norādot, ka tajā ir pamatojums, kādēļ tiesām nevajadzētu veikt kontroli pār valsts drošības iestādēm šajā lietā aplūkotajā jautājumā. Iepazīstoties ar šo dokumentu, mēs tādu pamatojumu tur neatradām. Tomēr tā vietā vēlamies vēlreiz atsaukties uz jau iepriekš pieminēto Venēcijas komisijas ziņojumu par Drošības dienestu demokrātisko uzraudzību, kura pēdējās divās rindkopās ir skaidri norādīts: Šis ziņojums skaidri parāda, ka drošības dienestu demokrātiskai kontrolei eksistē dažādi inovatīvi mehānismi, kas katrs atsevišķi vai to kombinācijā ar citu, ļauj valstij rūpēties gan par tiesisko un politisko kontekstu, gan par drošības interesēm. Šie mehānismi parāda, ka slepenā pasaule un drošības dienestu atbildība nav savstarpēji izslēdzoši. Tieši pretēji, atbildība ir nepieciešama gan efektivitātei, gan leģitimitātei. Arī pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka neatkarīga tiesu varas kontrole un valsts drošība nav pretmeti, bet gan ir viena otru papildinošas vērtības neatkarīgā un demokrātiskā valstī.

Šajā lietā tika diskutēts arī par diferencētu pieeju pārsūdzībai atkarībā no tā, ar kuru no likuma “Par valsts noslēpumu” 9. panta trešās daļas vai 13. panta pirmās daļas apakšpunktu pamatots lēmums par speciālās atļaujas anulēšanu. Ir bijis priekšlikums pieeju tiesai padarīt atkarīgu no tā, ar kāda veida darbībām ir iegūta lēmumu pamatojošā informācija. Mēs uzskatām, ka ir vairāki iemesli, kādēļ diferencēta pieeja tiesai nebūtu risināma šajā gadījumā. Un šeit ir vismaz trīs argumenti.

Pirmkārt, atkārtoti jāuzsver, ka ir jāvērtē nevis, kādēļ var būt pieeja tiesai, bet gan, kādēļ tā nevarētu būt. Tādēļ, lai atbalstītu diferencētu pieeju, mums vajadzētu skaidru un detalizētu pamatojumu no likumdevēja vai vismaz tiesību piemērotājiem, kādēļ attiecībā uz katru izņēmumu pastāv objektīvs attaisnojums, lai liegtu pieeju tiesai. Tomēr šajā lietā ne Saeima, ne drošības iestādes šādu pamatojumu nav

sniegušas. Saeima tikai konceptuāli iebilst, ka lēmums par speciālās atļaujas anulēšanu vispār būtu pārsūdzams tiesā. Savukārt SAB direktors apšaubīja, vai vispār būtu praktiski iespējams atrast objektīvus kritērijus, lai daļu no lietām nodotu tiesai, bet daļu atstātu ģenerālprokuroram, jo viens lēmums tiek pamatots gan ar atšķirīgi iegūtu informāciju, gan ar atšķirīgiem tiesiskajiem pamatiem.

Otrkārt, mēs nevaram piekrist Kristīnes Līces argumentiem, ka atbalsts šādai diferencētai pieejai būtu rodams ECT judikatūrā. Kā atzina pati pieaicinātā persona, Eskelinen izņēmums ir piemērojams atkarībā no katras konkrētās lietas faktiskajiem apstākļiem. Ja Latvijā normatīvā līmenī mēs atzītu, ka pilnīgi visi gadījumi, kad lēmums pamatots ar 9. panta trešās daļas 6. punktu, nav pārsūdzami tiesā, tas varētu likt Latvijai zaudēt lietas Eiropas Cilvēktiesību tiesā, kad uz šīs tiesību normas pamata tiks anulēta atļauja ar valsts varas funkciju realizēšanu ļoti attālināti saistītai personai, piemēram, augstskolas pasniedzējam. Jānorāda, ka gan Spūļa, Vaškeviča, gan Ternovska lietā lēmumi tika pamatoti ar vienu un to pašu 9. panta trešās daļas 6. punktu, bet tiesas secinājumi abās lietās bija atšķirīgi. Es runāju par ECT.

Treškārt, lietā Kenedijs pret Lielbritāniju ECT atzina: “Ja veiktās slepenās darbības nav iespējams apstrīdēt, plaši izplatītas aizdomas un bažas sabiedrībā par to, ka šīs darbības tiek veiktas patvaļīgi, nevar tikt uzskatītas par nepamatotām”. Savukārt piedāvātā diferencēta pieeja būtībā neatrisinātu to problēmu, kuras dēļ ir ierosināta šī Satversmes tiesas lieta. No Ģenerālprokuratūras viedokļa izriet, ka no 89 gadījumiem, kad pārsūdzēti SAB direktora lēmumi par speciālās atļaujas anulēšanu, 78 gadījumos, tāpat absolūtais vairākums, lēmums pamatots pilnībā vai daļā tieši ar likuma “Par valsts noslēpumu” 9. panta trešās daļas 6. punktu. Arī SAB direktors atzina, ka personas visbiežāk sūdzas tieši tajos gadījumos, kad personai nav skaidrs speciālās atļaujas anulēšanas iemesls. Tieši šie arī ir tie gadījumi, kad tiesas kontrole ir nepieciešama visvairāk, lai varētu tikt novērsta gan attiecīgās personas šaubas, gan visas sabiedrības šaubas par speciālo atļauju anulēšanas procedūru.

Apkopojot iepriekš minēto, mēs uzskatām, ka nav tādu objektīvu šķēršļu, kas liegtu jautājumu par speciālās atļaujas anulēšanu ļaut pārsūdzēt tiesā. Tas ir pietiekami, lai secinātu, ka ierobežojums pieejai tiesai nav attaisnojams un apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Un noslēgumā tāpat piektais argumentu bloks par neatbilstību Satversmes 96. pantam.

Saistībā ar apstrīdēto normu neatbilstību 96. pantam Saeima ir lūgusi izbeigt

tiesvedību lietā, jo lieta nav ierosināta par MK noteikumiem Nr. 89 un neesot citas normas, kas liedz iepazīstināt personu ar pārbaudes lietas materiāliem. Saskaņā ar apstrīdētajām normām pieteikuma iesniedzējs no speciālās atļaujas anulēšanas brīža nevar piekļūt valsts noslēpumam. Pieteikuma iesniedzējam nav un nevar būt zināms, kādēļ pārbaudes lietā esošā informācija par viņu ir klasificēta kā valsts noslēpums, jo to uzzināt pieteikuma iesniedzējam liedz apstrīdētās normas. Savukārt, ja Satversmes tiesa secinātu, ka tā ir bijusi tikai piemērošanas problēma, tad mēs tik un tā uzskatām, ka pie tā šīs piemērošanas ir vistiešākā veidā vainojamas tieši apstrīdētās normas, kuras nenodrošina adekvātu privātās dzīves aizsardzību. Proti, apstrīdētās normas, ciktāl tās nenodrošina personai tiesības uzzināt pārbaudes rezultātā iegūto informāciju par sevi, ierobežo Satversmes 96. pantu.

Mēs vēlamies uzsvērt, ka Satversmes 96. panta ierobežojums ir plašāks un to pilnībā “nenosedz” Satversmes 92. pants. Persona var vēlēties uzzināt atļaujas anulēšanas iemeslu, nemaz neiebilstot pret atļaujas anulēšanu. No reputācijas un sabiedrības novērtējuma viedokļa ir atšķirība, vai atļauja tiek anulēta, piemēram, tādēļ, ka pakļautībā esošs darbinieks nav aizvēris īpašajā telpā logu, vai arī tādēļ, ka persona ir bijušais drošības komitejas darbinieks. Apstrīdētās normas nenodrošina personai tiesības šo informāciju uzzināt un atspēkot aizdomas par sevi, kas varētu būt nepamatotas.

Pieteikuma iesniedzējs apstrīdēto normu neatbilstību 96. pantam pamato galvenokārt ar tiem pašiem argumentiem, ko izmanto attiecībā uz neatbilstību 92. pantam, jo, tā kā apstrīdētajās normās paredzētā kārtība nenodrošina tiesību uz taisnīgu tiesu garantijas, tā nepietiekami aizsargā personas pret patvaļīgiem privātās dzīves ierobežojumiem un neatbilst likuma kvalitātes prasībām. To, ka esošais regulējums ir nepietiekams, būtībā pierāda arī sagatavotais grozījumu projekts Ministru kabineta noteikumos Nr. 21.

Un, sestkārt, neatbilstība Satversmes 106. pantam.

Arī attiecībā uz neatbilstību Satversmes 106. pantam pieteikuma iesniedzējs izmantotā tos pašus argumentus, ko attiecībā uz 92. pantu. Taču papildus tam neatbilstību 106. pantam pieteikuma iesniedzējs pamato arī ar to, ka atbilstoši apstrīdētajām normām, speciālās atļaujas anulēšanas gadījumā personai arī turpmāk uz mūžu ir liegta pieeja valsts noslēpumam.

Saeima savos paskaidrojumos ir norādījusi, ka tā tas nemaz nav, jo valsts drošības iestādes var un arī esot atjaunojušas procesu, pamatojoties uz APL 87. pantu,

par ko tās varēšot paskaidrot vēlāk. Taču drošības iestādes norādīja, ka uz šo procesu APL vispār neattiecas. Vienlaikus Ģenerālprokuratūra un SAB norādīja, ka praksē varētu pārskatīt iepriekšējo lēmumu un personas ar šādiem lūgumiem arī esot vērsušās, jo īpaši tad, kad mainās SAB direktors.

Mūsaprāt, šāda pozīcija ir jāvērtē kritiski vairāku iemeslu dēļ. Vismaz divi...

Pirmkārt, tas ir pretrunā ar apstrīdēto normu tekstu, kas tieši paredz, ka personai, citēju: “turpmāk ir liegts saņemt speciālo atļauju”. Citāta beigās. Neviena no pieaicinātajām personām nav norādījusi nevienu citu tiesību normu, kas pilnvarotu pārskatīt lēmumu par speciālās atļaujas anulēšanu pēc tam, kad tas kļuvis neapstrīdams. Ja šādas tiesību normas nav, tad privātpersonai arī nav iespējams saprast, vai un kad tā ir tiesīga prasīt lēmuma pārskatīšanu.

Otrkārt, pat ja šādas tiesības eksistētu, personai tās nav iespējams izmantot, ja persona nemaz īsti nezina iemeslu, kādēļ tā atļauja anulēta. Tādēļ pieteikuma iesniedzējs uztur viedokli, ka apstrīdētās normas Satversmes 106. panta pamattiesības ierobežo uz mūžu un šī apstākļa dēļ šāds pamattiesību ierobežojums nav attaisnojams.

Saistībā ar Satversmes 106. pantu Drošības policija norādīja, ka persona jau stājoties darbā apzinās, ka būs nepieciešams saņemt atļauju, tādēļ tai ir jārēķinās ar ierobežojumiem, ko var radīt apstrīdēto normu piemērošana. Taču tā tas nav vienmēr, jo prasību pēc pieejas valsts noslēpumam var noteikt arī pēc tam, kad persona ir jau stājusies amatā. Piemēram, Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2016. gada 23. septembra spriedumā lietā Nr. SKA-359/2016 ir redzams uzskatāms piemērs, kā Valsts ieņēmumu dienests pāris mēnešu laikā atbrīvojās no nevēlama darbinieka, attiecīgajam amatam nosakot prasību pēc pieejas valsts noslēpumam jau pēc tam, kad darbinieks tajā strādāja.

Un visbeidzot, saistībā ar Satversmes 106. panta ierobežojumu pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu ņemt vērā, ka apstrīdēto normu radītais kaitējums var pārsniegt jau tā smagās sekas, kas tiek radītas cilvēkiem, kuriem speciālās atļaujas tiek anulētas. To varētu ilustrēt ar hipotētiskiem piemēriem, kurus mēs ņemam no izmeklējošo žurnālistu publikācijām Latvijā un arī ārzemēs. Piemēram, var būt augstas kvalifikācijas amatpersona, kura labprātīgi pamet amatu, jo ir informēta, ka pretējā gadījumā šai amatpersonai būs anulēta speciālā atļauja un uz mūžu tiks liegtas tiesības ieņemt attiecīgus amatus. Atļauja faktiski netiek anulēta, bet persona ir izstumta dēļ apstrīdētās normas iespējami radītajām sekām.

Otrkārt, var rasties situācija, kad kādas iestādes, piemēram, KNAB vai Valsts

ieņēmumu dienesta darbinieki ar speciālo atļauju nonāk pie privāta uzņēmuma pārbaudes un vienlaikus šis darbinieks ir informēts, ka attiecīgais uzņēmums pieder personai, kura ir cieši saistīta vai ir radniecīgās saitēs ar valsts drošības iestādēm un nojauš, ka kontroles veikšanas gadījumā speciālā atļauja varētu tikt anulēta. Vai šis darbinieks brauks pārbaudīt konkrēto uzņēmumu vai varbūt tomēr šoreiz to nedarīs?

Tie ir hipotētiski piemēri, godātā tiesa, kā jau jūs to saprotat.

Ar šīm hipotētiskajām situācijām mēs tikai vēlējamies parādīt, ka par Apstrīdēto normu radīto kaitējumu mēs nevaram spriest tikai pēc tiem gadījumiem, kad speciālās atļaujas ir anulētas. Runa ir ne tikai par šiem cilvēkiem, kuriem bez neatkarīgas tiesas kontroles uz mūžu ir liegta karjera, bet arī par plašāku kaitējumu sabiedrībai, kuru mēs pat nevaram pilnībā novērtēt. Kā jau norādīju, runājot par 92. pantu, mēs neesam sadzirdējuši to būtisko sabiedrības ieguvumu, kas šo kaitējumu varētu attaisnot.

Godātā tiesa! Var piekrist drošības iestāžu vadības atkārtoti uzsvērtajiem apsvērumiem, ka sabiedrības drošība ir nozīmīgs arguments. Valstij ir jāpieliek vislielākās pūles sabiedriskās kārtības un drošības aizsardzībai. Vienlaikus, rūpējoties par šīm svarīgajām un nozīmīgajām vērtībām, valsts nedrīkst ignorēt cilvēku tiesības un īpaši cilvēku tiesības uz taisnīgu tiesu, jo valsts, kā to ir savulaik teicis Hipons Augustīns Aurēlijs, nav nekas cits, kā laupītāju banda, ja tajā nevalda tiesības.

Apkopojot iepriekš minēto, lūdzam Satversmes tiesu atzīt apstrīdētās normas par neatbilstošām Satversmes 92., 96. un 106. panta prasībām.

A. Laviņš.

Paldies. Sēdieties, lūdzu!

Vārds tiesas debatēs Saeimas pārstāvei. Lūdzu!

I. Tralmaka.

Paldies, godātā tiesa, par man doto vārdu.

Debašu runā.. pieteikuma iesniedzēju debašu runā mēs dzirdējām daudz un dažādus argumentus, tostarp, tika piesauktas Eiropas Cilvēktiesību tiesas lietas Regner, kurā, piemēram, jau pašos pamatos bija nodrošināt, ka šie strīdi ir pakļauti tiesai. Tāpat Užakovskas lieta, kas attiecas uz šaujāmieroču nēsāšanas licenci, tāpat arī par Kenediju lietu, kas pēc būtības ir lieta, kas attiecas uz speciālo dienestu noklausīšanās... to, ka speciālie dienesti noklausās sarunas. Tās lietas ir ļoti daudz un

dažādas un tas arī zināmā mērā iezīmē to, par ko es gribētu runāt vispirms.

Kas tad ir šīs lietas robežas? Mēs tajās esam runājuši šo trīs dienu laikā par lietām, kas sniedzas tālu ārpus konstitucionālās sūdzības robežām. Par operatīvas darbības, par izlūkošanas, pretizlūkošanas leģitimitāti un metodēm, par personu pārbaužu metodoloģijām, par visiem likumā paredzētajiem speciālas atļaujas anulēšanas pamatiem. Mēs esam runājuši arī par ļoti specifiskiem atļaujas anulēšanas procesa elementiem. Bet kas tad īsti ir apstrīdēts šajā lietā? Ko attiecībā uz pārsūdzēšanas kārtību paredz apstrīdētās normas?

Likuma "Par valsts noslēpumu" 11. panta piektā daļa un 13. panta trešā daļa reglamentē lēmumu par speciālās atļaujas anulēšanu pārsūdzības instances. Vispirms pie Satversmes aizsardzības biroja direktora un pēc tam ģenerālprokuroram. Tāad jautājums galvenokārt šajā lietā ir par pārsūdzības instancēm.. Protams, vērtējot likumdevēja izvēli attiecībā uz pārsūdzības instancēm, ir svarīgi aplūkot arī pārsūdzības procesu. Tomēr, godātā tiesa, šīs lietas laikā mēs esam runājuši par procesa aspektiem, kurus skaidri reglamentē cits normatīvs akts. Un turklāt tie nav specifiski sūdzību izskatīšanā tikai pie Satversmes aizsardzības biroja direktora vai ģenerālprokurora. Atbilstoši procesa jautājumi būs aktuāli arī tiesā. Saeimas ieskatā procesuālajiem jautājumiem ir nozīme šajā lietā, bet tie paši par sevi tomēr ir atsevišķs jautājums.

Otrs aspekts, kas ir būtisks, iezīmējot izskatāmās lietas robežas, ir pati konstitucionālā sūdzība. Proti, uz kāda pamata pieteikuma iesniedzējam ir anulēta speciālā atļauja. Un, ja tā mēs plaši runājam par visiem iespējamiem speciālās atļaujas anulēšanas pamatiem, tomēr šajā lietā pieteikuma iesniedzējam ir piemēroti tikai divi – 9. panta trešās daļas 6. punkts un 13. panta pirmās daļas 2. punkts. Saeimas ieskatā šajā lietā nevarētu secināt, ka lietu izņemšana no tiesas kontroles nav atbilstoša Satversmei saistītā ar tādiem speciālās atļaujas anulēšanas pamatiem, kādi pieteikuma iesniedzējam vispār nav tikuši piemēroti.

Tas mani noved pie manas uzrunas galvenās daļas. Godātā tiesa! Es nekoncentrēšos šodien uz apstrīdēto normu piemērošanas praksi, es tai pieskaršos ļoti īsi pašās savas uzrunas beigās. Manuprāt, praktiķi — valsts drošības iestādes un ģenerālprokurors — pārliecinoši iezīmēja to, ka Satversmes tiesas 2003. gada spriedums tiek ievērots. Drošības pārbaudes Latvijā nenotiek neorganizēti un subjektīvi. Pārbaužu process, taktika un metodoloģija ir reglamentēti likumā, Ministru kabineta noteikumos, Ministru kabineta instrukcijā. Kā mēs to dzirdējām iepriekšējā

tiesas sēdē, attiecībā uz pamattiesību ievērošanu, uzraudzības ietvaros tiek izdoti arī ģenerālprokurora norādījumi.

Šodien es vēlētos runāt par juridiskajiem aspektiem. Saeimas ieskatā šis jautājums ir būtisks, jo tas nosaka piemērojamo standartu minimumu. Debašu runā pieteikuma iesniedzēji vienlaikus runāja gan par tiesībām uz taisnīgu tiesu, gan par tiesībām uz efektīvu aizsardzības līdzekli. Tomēr, godātā tiesa, es savā uzrunā gribētu mēģināt atšķetināt to tiesību mezglu, kas varētu būt radies objektīvam un, jāsaka, arī diezgan izturīgam klausītājam, kurš būtu sekojis līdz šim tiesas procesam. Galvenais akcents pieteikuma iesniedzēja pārstāvja runā bija uz tiesībām uz pieeju tiesai.

Godātā tiesa! Tas ir viens no tiesību uz taisnīgu tiesu elementiem. Jautājums šajā lietā ir tāds: vai tiesības uz taisnīgu tiesu vispār ir piemērojamas? Un tāpat, lai vērtētu apstrīdēto normu atbilstību Satversmei, vispirms ir jāsaprot, kādas tiesības tad šiem strīdiem ir piemērotas, kādas tiesības ir piemērojamas speciālās atļaujas anulēšanas pārsūdzībai. Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka tās ir tiesības uz taisnīgu tiesu. Tomēr Satversmes tiesa 2003. gadā secināja savādāk. Tā secināja, ka šādiem strīdiem nav piemērojamas tiesības uz taisnīgu tiesu, bet gan ir citas tiesības un tās ir tiesības uz efektīvu aizsardzības līdzekli. Satversmes tiesa skaidri atsauca uz Konvencijas 13. pantu. Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa Spūļa un Vaškeviča lietā, un tā ir vienīgā lieta, kurā tas ir vērtēts pēc būtības, vienīgā Latvijas lieta, nonāca pie secinājuma, ka tiesības uz taisnīgu tiesu nav piemērojamas. Šis ir tiesību tvēruma un metodoloģijas jautājums. Kāds pamats ir tam, lai šobrīd mainītu šo Satversmes tiesas secinājumu?

Es pie šā argumenta pakavēšos, lai gan pieteikuma iesniedzējs savā argumentācijā tam ir pārgājis pār ļoti lieliem soļiem. Eiropas Cilvēktiesību tiesa, lai noteiktu to, vai tiesības uz taisnīgu tiesu ir piemērojamas, izmanto divus kritērijus. Tur ir tie saucamie Eskilainena kritēriji. Valsts šo lietu kategoriju ir izslēgusi no tiesas kontroles un nav šaubu, ka šajā lietā šis kritērijs ir izpildīts. Un otrs — valstij ir objektīvs to darīt.

Šeit es gribētu uzsvērt, ka pretēji tam, ko minēja pieteikuma iesniedzēja pārstāvji, šis objektīvais pamats nav tas, ka tiesa nevarētu izskatīt šos strīdus kompetences trūkuma dēļ vai arī noslēpuma aizsardzības infrastruktūras trūkuma dēļ. Nebūt ne. Šos aspektus, protams, var ņemt vērā, lemjot par to, cik lielā mērā ir jānodrošina procesuālās garantijas, bet ne to, vai tiesa kā tāda būtu piemērota šo strīdu izskatīšanai, vai šie strīdi būtu jānodod tiesai. Šis pamats, ko valsts min, kāpēc šie

strīdi ir izslēgti no tiesas kontroles, ir tiesība, ko dod speciālās atļauja būtība un personas attiecības ar valsti. Ir dažādi kategoriju strīdi, kurus valsts var izslēgt no tiesas kontroles. Piemēram, tie strīdi, kas skar īpaši pakļautas personas, militārpersonas. Ilustrējot piemēru tālāk, neviens nenoliegs, ka militārpersonu dienests un norīkojums skar to privāto dzīvi, tomēr dienests ir tik lielā mērā saistīts ar valsts drošības sistēmas integritāti, ka tos var nenodot tiesai.

Šis ir viens no tādiem strīdiem. Valsts ar plašu rīcības brīvību veido valsts noslēpuma aizsardzības sistēmu un jautājumus, kas tik lielā mērā skar valsts drošību, ir pieļaujams izslēgt no tiesas kontroles. Tiesības strādāt ar valsts noslēpumu attiecas tikai un vienīgi uz valsts pamatfunkcijas izpildi un ir balstīts uz tādām attiecībām starp valsti un indivīdu, kur likumdevējs ir tiesīgs nenodot tiesas kontrolei kā jebkuru citu privātu strīdu. Šis jautājums pašos pamatos skar valsts noslēpuma aizsardzības sistēmas integritāti. Te droši vien varētu pieminēt lietā izskanējušos argumentus, ka pieteikuma iesniedzējs nav valsts amatpersona. Es atļaušos norādīt, ka šeit tam nav izšķirošas nozīmes. Saeima uzsver, ka svarīga ir tiesības būtība, vai tā ir vai nav privāttiesības, vai tā ir vai nav personas subjektīva tiesība un likumiskā interese piekļūt valsts noslēpumam. Likumdevējs ir uzskatījis, ka tā nav. Pieteikuma iesniedzējs šajā procesā arī nav centies apgalvot pretējo. Šeit ir vairāki aspekti.

Šīs tiesības attiecas uz valsts pamatfunkcijas izpildi un nodrošināšanu, speciālā atļauja dod tiesības piekļūt informācijai, kas atrodas ekskluzīvā valsts īpašumā. Speciālā atļauja tiek piešķirta, vērtējot personas individuālās īpašības un lojalitāti, un tās piešķiršana vistiešākajā veidā... es uzsveru, vistiešākajā veidā ir balstīta uz personas īpašām lojalitātes un uzticības attiecībām ar valsti.

Un pēdējais no šiem aspektiem — speciālās atļaujas anulēšana tikai netieši ietekmē tiesību uz nodarbinātību realizēšanu.

Tātad šīs tiesības nav tādas, kuras ietilpst tiesību un likumisko interešu saturā. To atzina Satversmes tiesa, to atzīst Eiropas Cilvēktiesību tiesa un to atzīst arī pieteikuma iesniedzējs. Neviena no lietā pieaicinātajām personām arī neapšaubā šo secinājumu.

Tas, kā Satversmes tiesa šīs tiesības ir raksturojusi šajā lietā, ir ļoti būtiski. Un tas var atstāt ietekmi uz visu Latvijas tiesību sistēmu. Es paskaidrošu, kādēļ. Ja šajā lietā tiktu secināts, ka tiesības piekļūt valsts noslēpumam ietilpst tiesību un likumisko interešu saturā tādēļ, ka tās netieši ietekmē atsevišķas pamattiesības realizēšanu, tas nozīmē to, ka Satversme gandrīz visos gadījumos prasa, lai personas tiesību

aizsardzības līdzeklis būtu tiesa. Līdz ar to pastāvošie efektīvie tiesību aizsardzības mehānismi būtu nopietni jāpārskata un nopietni jāreformē.

Es šeit runāju par mehānismiem, kas daudz tiešākā veidā risina ar pamattiesībām saistītus jautājumus. Piemēram, prokurors kriminālprocesā. Atsevišķos gadījumos arī operatīvās darbības procesos. Es runāju arī par Ieslodzījuma vietu pārvaldi jautājumos, kas nebūtiski, bet tomēr tiešā veidā attiecas uz kādām no ieslodzīto pamattiesībām.

Visos šajos gadījumos strīdi būtu nododami tiesai, jo tie daudz tiešāk ietekmē pamattiesību realizāciju. Un pie šādas interpretācijas tie pilnīgi noteikti ietilptu tiesību un likumisko interešu saturā. Citiem vārdiem, tas nozīmētu to, ka tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli, kuru šobrīd var nodrošināt amatpersonas vai iestādes un tajā skaitā arī prokuratūru, būs nododamas tiesai. Šeit ir svarīgi apzināties, ka tiesības uz taisnīgu tiesu nevar ierobežot, pilnībā liedzot pieeju institūcijai, kurai ir jāatbilst tiesību uz taisnīgu tiesu institucionālajām garantijām. Tātad, pie šādas interpretācijas šo strīdu risināšana būs jānodod tiesai vismaz vienā instancē.

Tādēļ, godātā tiesa, Saeima uzskata, ka šim jautājumam ir ļoti būtiska metodoloģiska nozīme.

Atgriežoties pie speciālās atļaujas būtības. Ja šīs tiesības nav tādas, kas ietilpst subjektīvo tiesību un likumisko interešu saturā, likumdevējam nav pienākuma garantēt pārsūdzību izskatīšanu tiesā. Tas tomēr nenozīmē, ka likumdevējam ir jānodrošina... nav jānodrošina efektīvs šī strīda risināšanas mehānisms un šeit es atsaukšos uz tiesībām, kuras arī minēja pieteikuma iesniedzēja pārstāvji. Tas nozīmē to, ka valstij ir jānodrošina citu tiesību — tiesība uz efektīvu aizsardzības līdzekli — izpilde.

Kādas ir tiesību uz efektīvu aizsardzības līdzekli garantijas? Vispirms es gribētu teikt, ka tiesības uz efektīvu aizsardzības līdzekli paredz daudz mazāku garantiju apjomu, zemāku standartu nekā tiesības uz taisnīgu tiesu. Šo tiesību institucionālajā aspektā ir personai tiesības prasīt, lai neatkarīga amatpersona var izskatīt lietu pēc būtības, pamatojoties uz visiem lietas materiāliem un visbeidzot, lai šai amatpersonai būtu tiesības pārskatāmo lēmumu atcelt vai grozīt pēc būtības. Šie četri kritēriji likumdevējam ir jāizpilda, veidojot speciālās atļaujas anulēšanas pārsūdzības procesu.

Papildus tam, protams, ir arī procesuālās garantijas, bez tām šis līdzeklis nebūs efektīvs. Galvenās procesuālās garantijas, kas ir arī daļa no sacīkstes principa, ir

tiesības tikt uzklausītam. Tajās ietilpst arī tiesības iepazīties ar lietas materiāliem un tiesības uz pamatotu lēmumu.

Šeit būtu maldīgi uzskatīt, ka kādu no šīm garantijām var gluži vienkārši atņemt. Es gribētu uzsvērt, ka šīs garantijas ir jāievēro vienmēr, neatkarīgi no tā, cik spēcīga ir institūcija, kurai uzticēta personas tiesību aizsardzība. Tomēr šie manis minētie kritēriji nodrošina to, ka pat gadījumos, kad personai procesuālās garantijas ir iespējams izpildīt visminimālākajā apjomā, šis mehānisms var efektīvi aizsargāt personas tiesības.

Es tālāk gribētu atbildēt uz jautājumu — vai likumdevējs šos četrus kritērijus ir izpildījis? Attiecībā uz pirmo kritēriju, ģenerālprokurors ir neatkarīga amatpersona. Šī atziņa ir daļa no Satversmes tiesas pastāvīgās judikatūras. Pat zemāka ranga prokurors ir pietiekami neatkarīgs, lai nodrošinātu efektīvu tiesību aizsardzību. Saeima šajā lietā tā arī nav dzirdējusi pamatojumu tam, kādēļ ģenerālprokurors tāds nebūtu tieši šajās lietu kategorijās un izskatot lietas, kas tiešā veidā neattiecas uz personas pamattiesībām.

Otrais kritērijs. Ģenerālprokuroram ir tiesības izskatīt lietu pēc būtības. Viņš var lemt ne tikai par lēmuma tiesiskumu, bet arī par lēmuma lietderības apsvērumiem.

Treškārt, ģenerālprokuroram ir pieejami visaugstākās slepenības pakāpes materiāli, pat tādi materiāli, kas var nebūt pieejami nevienai citai tiesu varas amatpersonai. Turklāt, ģenerālprokurora pilnvaras paredz tiesības pieprasīt papildus materiālus, veikt papildus pārbaudes, izpēti, pārbaudīt materiālu avotus un uzticamību.

Ceturtais kritērijs – ģenerālprokuroram ir pilnvaras atcelt valsts drošības iestādes lēmumu. Ģenerālprokurors var izdarīt savus lietderības apsvērumus, pat grozot speciālās atļaujas anulēšanas pamatu. Citiem vārdiem, ģenerālprokurors var piedāvāt personai atlīdzinājumu, novērst iestādes kļūdu un labot situāciju pēc būtības.

No tā var secināt, ka ģenerālprokurors atbilst visām tām prasībām, kuras ir jāizpilda institūcijai, kas nodrošina personas efektīvu tiesību aizsardzību.

Es tālāk pievērsīšos mazliet arī procesuālajām garantijām. Šīs lietas izskatīšanas gaitā ir izteikti dažādi minējumi par to, kas drošības iestādēm ir jānodrošina un kas nav. Droši vien no pieteikuma iesniedzēja paustās pozīcijas tam pašam objektīvajam vērotājam, ko es savas uzrunas sākumā minēju, nebūs īsti skaidrs, ko nozīmē frāze “tik efektīva tiesību aizsardzība, cik vien tas ir iespējams”. Šeit ir būtiski saprast procesuālo garantiju saturu un piemērošanas apjomu. Es jau minēju, ka

tiesības uz efektīvu aizsardzības līdzekli... tiesību uz efektīva aizsardzības līdzekļa garantijām izvirzāmās prasības pēc būtības nav tik augstas, kādas ir tiesas procesā. Tātad šeit nebūs vajadzīgs pilnībā atklāts, publisks process, kurā pastāv pilnīgas pušu vienlīdzīgas dalības iespējas, tiesības noplatināt pretējās puses lieciniekus un tā tālāk.

Runājot specifiski par procesiem, kuri attiecas uz valsts drošību un valsts noslēpumu, gan Satversmes tiesa, gan Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzīst, ka valsts noslēpuma procesiem ir jānodrošina tik efektīva tiesību aizsardzība, cik vien tas katrā konkrētajā gadījumā ir iespējams. Un šeit ir svarīgi uzsvērt — katrā konkrētajā gadījumā. Un tas nebūt nenozīmē, ka valstij ir pienākums radīt institucionāli visaugstākā standarta tiesību aizsardzības mehānismu. Droši vien tāda interpretācija nozīmētu, ka visas lietas ir jāizskata Augstākajā tiesā.

Attiecībā uz procesu šī prasība nozīmē, ka visas procesuālās garantijas ir jānodrošina tik tālu, cik tālu katras konkrētās personas lietā tas ir iespējams.

Tātad Satversme no likumdevēja neprasa vairāk, kā to, lai katrai personai, kurai atņemta speciālā atļauja, tiktu nodrošināts tik efektīvs tiesību aizsardzības process, cik vien šīs konkrētās personas lieta to pieļauj.

Savu uzrunu es nobeigšu īsi iezīmējot, kā šis process tiek nodrošināts praksē.

Pirmkārt, speciālās atļaujas anulēšanas process ir reglamentēts likumā, Ministru kabineta noteikumos un instrukcijā, kas drošības iestāžu pārstāvju vārdiem, līdzinās rokasgrāmatai un ietver procesuālās normas, un ietver arī pārbaužu metodoloģiju.

Ir vēl arī ģenerālprokurora vispārēji norādījumi, piemēram, par uzklauššanas pienākuma nodrošināšanu, kurus drošības iestādes ievēro jau vairāk nekā astoņus gadus.

Kā dzirdējām, praksē pārbaužu materiāli ir apjomīgi, lēmums ir garš, pamatots un kritēriji tiek izsvērti katrā konkrētajā lietā. Katras personas piemērotība un uzticamība tiek vērtēta, skatoties uz tās īpašo situāciju un tiem drošības riskiem, kas ir saistīti ar šīs personas amatu un personību. Likuma normas, piemēram, attiecībā uz atkārtotu pārskata iespēju, netiek piemērotas gramatiski un šauri. Tiesības tikt uzklauštam tiek nodrošinātas vismaz vienā un nereti vairākās instancēs. Atšifrējumi un ieraksti ir lietā un pieejami amatpersonām, kuras izskata pārsūdzību. Papildus personas tiek uzklauštas gan tad, kad viņas ir izteikušas šādu lūgumu, gan tad, kad amatpersona uzskata, ka tas ir nepieciešams.

Es gribētu uzsvērt, ka uzklauššana mutvārdos visās instancēs nenotiek pat

administratīvajā tiesā. Tādēļ nav pamata uzskatīt, ka šeit persona ir jāuzklausā pie katras amatpersonas. Gan intervijās, gan pārsūdzības procesā persona var izteikt savus apsvērumus un lūgumus. Persona var norādīt vai pati iesniegt savus materiālus, kuri varētu kļūdēt šaubas par tās uzticamību vai lojalitāti. Arī tiesības uz pamatotu lēmumu tiek nodrošinātas tādējādi, ka lēmuma pamatojums var tikt ietverts pašā lēmumā vai uz to var norādīt intervijas laikā. Amatpersonas lēmuma pamatojums var izrietēt arī no intervijas satura un tajā uzdotajiem jautājumiem. Tas ir pieļaujams pat tādās situācijās, kur runa ir par tiesībām, kas tieši ietilpst pamattiesību saturā. Piemēram, Foks, Kembel un Hārtlija lietā Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzina, ka pēc aresta iemeslus, kādēļ šis arests ir noticis, var atklāt nopratināšanas laikā. Drošības iestādes jau norādīja, ka lietu apstākļi var būt ļoti dažādi. Tātad var būt gadījumi, kad personai var pilnībā atklāt speciālās atļaujas anulēšanas iemeslus un persona var iepazīties, piemēram, ar izrakstu no Sodū reģistra. Tomēr var būt gadījumi, kad avotu atklāšana apdraud ne tikai valsts drošību, bet izmeklēšanas intereses un citu personu drošību un privāto dzīvi. To visu drošības iestādes vērtē un to likumdevējs nevar izsmeltoši paredzēt likumā. Tas vienmēr būs prakses jautājums, kas noteiks procesuālo garantiju piemērošanu apjomu. Kā jau es minēju – katrā konkrētā lietā.

Tādēļ šajā lietā Saeimas secinājums ir viens: Satversme neuzliek pienākumu nodrošināt jautājumu par speciālās atļaujas anulēšanu izskatīšanai tiesā. Šiem strīdiem ir piemērojamas citas tiesības – tiesības uz efektīvu aizsardzības līdzekli, un tās likumdevējs ir nodrošinājis.

Godātā tiesa! Es nobeigumā gribētu atgādināt ģenerālprokurora vārdus: drošība šobrīd nav tā joma, kur vajadzētu riskēt.

Ir saprotama pieteikuma iesniedzēja un ir saprotama sabiedrības vēlme šo regulējumu periodiski pārskatīt un izteikt savus apsvērumus par to, kā šie jautājumi būtu risināmi labāk. Tomēr arī tiesībpolitiskai diskusijai ir radīta sava vieta un savs mehānisms. Un tai ir jānotiek Jēkaba ielā 11.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vai pieteicēja iesniedzēja pārstāvji vēlas izmantot iespēju teikt replikas?

L. Liepa.

Godātā tiesa! Pavisam noteikti vēlētos izmantot šādu tiesību. Kolēģis Mārtiņš Pētersons.

A. Laviņš.

Lūdzu!

M. Pētersons.

Paldies.

Jāsaka, ka lielākā daļa no argumentiem, ko norādīja Saeima, jau ir iepriekš no dažādiem rakursiem aprunāta, tādēļ es vēlreiz mūsu pozīciju šajos jautājumos neatkārtosu, bet tikai trīs lietas replikās.

Par to... pirmais, ko norādīja Saeimas pārstāve, ka process šajā lietā nav jāvērtē, jo runa esot tikai par instancēm. Tad mēs gribētu atsaukties uz 2003. gada Satversmes tiesas spriedumu Ternovska lietā, kas tik tiešām bija spriedums ar nosacījumu, ka process būs atbilstošs Satversmei. Tādēļ arī šajā lietā mēs nevaram runāt par instancēm atsevišķi no tā, kā šīs instances nodrošina procesu.

Par to, ka pieejas valsts noslēpumam anulēšana neaizskar tiesības un likumiskās intereses, mēs joprojām nevaram saprast šo argumentu, ka tās ir netiešas sekas, proti, amata zaudēšana un aizliegums turpmāk ieņemt amatu. Tās ir tiešas sekas, ko tieši nosaka apstrīdētās normas. Un, mūsaprāt, ir arī ļoti precīzs Saeimas izmantotais apzīmējums “tiesību mezgls”, jo mūsu ieskatā šeit valsts būtībā ir pati radījusi to tiesību mezglu, kur vienā normā ir noteikts atļaujas anulēšanas mehānisms un otrā — obligātas sekas, kas iestājas ikvienā gadījumā. Ja valsts varētu tik vienkārši ar šādu juridisko konstrukciju izvairīties no saistībām, ko uzliek tiesības uz pieeju tiesai, tad netiktu sasniegts šo pamattiesību mērķis. Līdz ar to, mūsaprāt, šis te saucamais “tiesību mezgls” nemaina šī te procesa būtību un tā būtība ir tāda, ka apstrīdētās normas ļauj ērti atbrīvoties no personām augstos valsts amatos. Ne tikai valsts, bet arī privātajos.

Un trešā lieta. Par to, ka... ja atzītu tiesības uz pieeju tiesai šajā lietā, tad mums būtu arī prokurora lēmumi atsevišķi jānodod tiesas kontrolei, Ieslodzījuma vietu pārvaldes lēmumi. Kas attiecas uz prokurora lēmumiem kriminālprocesā, mūsaprāt, profesors Lieljuksis pareizi norādīja, ka eventuāli šie jautājumi nonāk līdz tiesai, proti, iztiesāšanas stadijā par tiem var tikt izteikti iebildumi, kā to Satversmes tiesa atzina

2004. gada spriedumā par kratīšanas veikšanas pārsūdzības kārtību. Par Ieslodzījuma vietas pārvaldes lēmumiem... tie šobrīd administratīvajā procesā tiesā tiek pārskatīti.

Un līdz ar to, mūsaprāt, nav šķēršļu, kas attaisnotu pieejas liegšanu tiesai šajā gadījumā un mēs jau nerunājam, vēlreiz uzsveru, par abstraktu pieeju informācijai, bet par gadījumiem tikai tad, kad tas ietekmē nodarbošanos un privāto dzīvi.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Saeimas pārstāve? Vai vēlaties izteikt replikas?

I. Tralmaka.

Jā, es izmantošu šo iespēju.

A. Laviņš.

Lūdzu!

I. Tralmaka.

Paldies.

Atbildot uz pirmo replikā minēto argumentu par to, ka nav jāvērtē process... Protams, Saeima piekrīt, ka process ir jāvērtē. Tomēr pats process pats par sevi ir atsevišķs jautājums. To reglamentē citi normatīvie akti. Un tādas procesa trūkumus, ko tiesa kā institūcija nevar novērst, tie ir atsevišķi jautājumi, kas, protams, ietekmē pārsūdzības procesu kā tādu, bet tos var reglamentēt atsevišķi... tos var apskatīt atsevišķi un tie vienalga būs jāievēro gan tiesā, gan arī šobrīd esošajās instancēs.

Attiecībā uz tiesībām un likumiskajām interesēm. Svarīgs šajā gadījumā nav tas, vai kādas sekas rada šīs... tiesības vai likumiskās intereses nenosaka sekas. Tiesības vai likumiskās intereses ir tādas... ir jāskatās uz tiesību būtību kopumā. Ja mēs uzskatītu, ka jebkurš lēmums, kuram ir privāttiesiskas sekas vai sekas, kas kaut kādā veidā, lai cik attālināti tas nebūtu, ietekmē patiesības, mēs riskētu ar to, ka politiski lēmumi būtu pārskatāmi administratīvajā tiesā. Tie ietekmē amatpersonu privāto dzīvi, nenoliedzami. Piemēram, militārā dienesta jautājumi ietekmē šo personu privāto dzīvi. Ietekmē arī daudzas citas lietas. Ietekmē tiesības uz vārda

brīvību un tā tālāk. Jautājums nav par sekām, bet ir jāskatās, vai šīs tiesības ir privātas, vai šīs tiesības nav privātas.

Tāpat, ja mēs runājam par 3. punktu... Kriminālprocesā ne visi jautājumi, ko lemj uzraugošais prokurors, nonāk tiesā. Tāpat Ieslodzījuma vietu pārvaldes lēmumi, protams, tiek pakļauti administratīvajam procesam, bet tikai jautājumos, kas būtiski skar ieslodzīto personu pamattiesības. Jautājumos, kas neskar būtiski, var arī būt situācijas, un tā ir liela daļa jautājumu, kuros Ieslodzījuma vietu pārvalde ir kā atbildīgā institūcija, kas arī ir pēdējā pārsūdzības instance.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Satversmes tiesa, atbilstoši Satversmes tiesas procesam, ir uzklusējusi lietas dalībniekus. Šajā brīdī varu teikt paldies par jūsu izteiktajiem argumentiem. Paldies lietā iesaistītajām pieaicinātajām personām par jūsu sniegtajiem viedokļiem un sniegtajām atbildēm.

Šobrīd atliek paziņot laiku, kad Satversmes tiesa pasludinās spriedumu. Un es paziņoju, ka spriedums šajā lietā tiks pasludināts 10. februārī plkst. 10.00 šajā tiesas sēžu zālē.

Paldies. Ar to šodien tiesas sēdi pasludinu par slēgtu.

Stenogrammas izgatavotāja

Mārīte Ceļmalniece

Tiesas sēžu sekretāre

Marija Paula Pēce